

СТРАТЕГІЧНІ ОСНОВИ СТАЛОГО, ІНТЕГРОВАНОГО ТА ПОЕТАПНОГО ВІДНОВЛЕННЯ В УКРАЇНІ

Основні результати першої фази напряму
Відновлення на місцевому рівні Програми Polaris

Цей документ підготовлено Програмою Polaris «Підтримка багаторівневого врядування в Україні». Програму фінансує Уряд Швеції через Шведське агентство міжнародного розвитку та співробітництва (Sida), а впроваджує SALAR International — частина Шведської асоціації місцевих і регіональних влад (SALAR), яка представляє асоціацію у міжнародній діяльності.

SALAR International працює у різних країнах світу задля зміцнення демократії та належного врядування на місцевому рівні. Організація зосереджується на розвитку ефективного місцевого та регіонального управління. Наше бачення — світ, у якому всі люди мають можливість впливати на власне життя через інклюзивну місцеву демократію та сталі громади.

Програма Polaris підтримує Україну у зміцненні місцевого самоврядування, розвитку багаторівневого врядування та посиленні спроможності громад планувати й реалізовувати пріоритети відновлення та розвитку.

Про публікацію: ця публікація містить огляд процесів планування відновлення у відібраних громадах та області в межах першої фази напрямку «Відновлення на місцевому рівні» Програми Polaris. Вона не охоплює всі реалізовані заходи та досягнення. Публікацію варто розглядати разом із брифом «Підтримка децентралізації в Україні через відновлення на місцевому рівні», який містить комплексний вступ і загальний огляд підходу до відновлення на місцевому рівні.

Застереження: погляди та позиції, викладені у цій публікації, належать Програмі Polaris та SALAR International і не обов'язково відображають позицію центральних органів влади України та донора. Позиції органів місцевого та регіонального самоврядування, які були партнерами програми, представлені на відповідних сторінках із результатами роботи громад та області.

Авторські права: SALAR International, травень 2026 року.

Подяки: Програма Polaris висловлює щирі подяки всім, хто долучився до підготовки цієї публікації та реалізації напрямку «Відновлення на місцевому рівні», зокрема експертам та експерткам Агенції геопросторових рішень «Агеора», ТОВ «БломІнфо-Юкрейн», ТОВ «Межа Всесвіту», ГО Товариство дослідників України, ТОВ УКГРУППРОЕКТ, ГО «Центр розвитку та співпраці громад» та Інституту демографії та проблем якості життя НАН України ім. Птухи. Програма також вдячна Уряду Швеції та Sida за підтримку.

Основні автори: Команда напрямку «Відновлення на місцевому рівні» Програми Polaris.

Графічний дизайн та верстка:

Сергій Харченко на замовлення Програми Polaris (напрямок «Відновлення на місцевому рівні»).

Фото: фотографії для публікації надані партнерськими громадами та областю.

Зміст

Скорочення та глосарій	4
Передмова: від методології до результатів	7
Стратегічні основи сталого, інтегрованого та поетапного відновлення в Україні	8
Ключові особливості підходу до відновлення на місцевому рівні	11
Інструменти планування для різних потреб	12
Огляд ключових результатів та досягнень	15
Інтегроване планування: синхронізація стратегічного та просторового планування відновлення	15
Посилення інституційної спроможності: розвиток через практичне навчання	16
Розвиток спроможності у сфері ГІС разом із громадами-партнерками	17
Практична реалізація відновлення: ідентифікація проєктів та підготовка до інвестицій	18
Масштабування впливу: створення знань, політичний діалог та адвокація	19
Уроки та подальші перспективи	20
Партнерські громади та область напрямку Відновлення на місцевому рівні Програми Polaris	24
ХЕРСОНСЬКА ОБЛАСТЬ	26
БЛИЗНЮКІВСЬКА ГРОМАДА	32
ВАСИЛЬКІВСЬКА ГРОМАДА	38
ВІЛЬНЯНСЬКА ГРОМАДА	44
ДИМЕРСЬКА ГРОМАДА	50
ЗЛАТОПІЛЬСЬКА ГРОМАДА	56
КОБЛІВСЬКА ГРОМАДА	62
КОНОТОПСЬКА ГРОМАДА	68
НОВОБУЗЬКА ГРОМАДА	74
ОЛЕКСАНДРІВСЬКА ГРОМАДА	80
ПАВЛІВСЬКА ГРОМАДА	86
САМАРІВСЬКА ГРОМАДА	92
СОЛОНЯНСЬКА ГРОМАДА	98
ХМЕЛІВСЬКА ГРОМАДА	104

Скорочення та глосарій

Основні скорочення

ВПО	Внутрішньо переміщена особа
ГІС	Геоінформаційна система
ЄС	Європейський Союз
КІР	Концепція інтегрованого розвитку території територіальної громади
КППРТТГ	Комплексний план просторового розвитку території територіальної громади
Мінрозвитку	Міністерство розвитку громад та територій України
ОВА	Обласна військова адміністрація
ОМС	Органи місцевого самоврядування
ООН	Організація Об'єднаних Націй
ПКВ	Комплексна програма відновлення території територіальної громади (її частини)
РГ	Робоча група
РІМ/ПІМ	Реформа управління публічними інвестиціями
СЕО	Стратегічна екологічна оцінка
ТГ	Територіальна громада
DREAM	Digital Restoration Ecosystem for Accountable Management (Єдина цифрова система управління відбудовою)
LLR	Locally Led Recovery (Відновлення на місцевому рівні)
NEFCO	Північна екологічна фінансова корпорація
PESTLE	Політичний, економічний, соціальний, технологічний, правовий та екологічний аналіз
RURI	Rapid Urban Re-Innovation: Стратегічний урбан-дизайн для інклюзивного відновлення в Україні (програма професійного розвитку)
SALAR	Шведська асоціація місцевих влад та регіонів
Sida	Шведське агентство з питань міжнародної співпраці та розвитку
SWOT	Сильні сторони, слабкі сторони, можливості, загрози
TOWS	Інструмент, похідний від SWOT, для розробки стратегій

Глосарій

- Класифікація міських населених пунктів:** З 26 січня 2024 року в Україні офіційно скасовано радянську категорію «селище міського типу» (СМТ). Усі 881 такі населені пункти були перекласифіковані в одну з трьох категорій: села, селища або міста. Закон про декомунізацію та дерусифікацію адміністративно-територіального устрою (№ 8263) спрощує класифікацію населених пунктів до трьох типів: село, селище або місто.
- Комплексна програма відновлення території територіальної громади (її частини) (ПКВ):** Офіційний плановий документ, що визначає основні просторові, містобудівні та соціально-економічні пріоритети політики відновлення і включає в себе комплекс заходів для забезпечення відновлення території відповідної територіальної громади (її частини), що постраждали внаслідок збройної агресії проти України або які є місцями концентрації соціально-економічних, інфраструктурних, екологічних чи інших кризових явищ.
- Комплексний план просторового розвитку території територіальної громади (КПРТТГ):** Одночасно містобудівна документація на місцевому рівні та документація із землеустрою, що визначає планувальну організацію, функціональне призначення території, основні принципи і напрями формування єдиної системи громадського обслуговування населення, дорожньої мережі, інженерно-транспортної інфраструктури, інженерної підготовки і благоустрою, цивільного захисту, охорони земель та інших компонентів навколишнього природного середовища, формування екомережі, охорони і збереження культурної спадщини та традиційного характеру середовища населених пунктів, а також послідовність реалізації рішень, у тому числі етапність освоєння території.
- Концепція інтегрованого розвитку території територіальної громади (КІР):** Документ стратегічного планування, який може розроблятися на замовлення органу місцевого самоврядування із залученням місцевих мешканців, суб'єктів господарювання, що зареєстровані та/або здійснюють господарську діяльність на території відповідної територіальної громади або мають намір здійснювати таку діяльність у межах відповідної території, і визначає довгострокові, міждисциплінарні, просторові та соціально-економічні пріоритети розвитку території, є вихідними даними для розроблення містобудівної документації на місцевому рівні на принципах сталого розвитку з метою підвищення якості життя, доступності та рівності можливостей, сприяння розвитку соціальних суспільних відносин та ділової активності, оптимізації адміністративної діяльності, відповідає державним і регіональним програмам розвитку та затверджується відповідним органом місцевого самоврядування.
- Внутрішньо переміщені особи (ВПО):** Громадяни України, іноземці або особи без громадянства, які перебувають на території України на законних підставах та мають право на постійне проживання в Україні, яких змусили залишити або покинути своє місце проживання у результаті або з метою уникнення негативних наслідків збройного конфлікту, окупації, повсюдних проявів насильства, порушень прав людини та надзвичайних ситуацій природного чи техногенного характеру. ВПО є ключовим фактором у процесі відновлення та планування на місцевому рівні.
- Acquis ЄС (правовий доробок ЄС):** Сукупність законодавчих актів, правових документів та судових рішень, що складають корпус права Європейського Союзу, який країни-кандидати повинні прийняти.
- Територіальна громада (ТГ):** Спільнота мешканців, жителів населених пунктів (сіл, селищ, міст), об'єднана загальними інтересами власного життєзабезпечення, самостійного, в межах законів, вирішення питань місцевого значення як безпосередньо, так і через органи місцевого самоврядування.
- Відновлення на місцевому рівні (LLR):** Підхід, що надає ТГ повноваження брати на себе керівну роль у відновленні та реконструкції шляхом партисипативного планування, аналізу на основі даних та інтеграції з національними/європейськими рамками.
- Реформа управління публічними інвестиціями (PIM):** Системні зміни в процесах планування, відбору, оцінки, фінансування, реалізації та моніторингу інвестиційних проєктів за рахунок публічних коштів, спрямовані на підвищення ефективності, прозорості та результативності використання бюджетних ресурсів.
- Відновлення:** Процес відновлення та відбудови громад, що постраждали від війни, який охоплює інфраструктуру, житло, послуги, управління, засоби до існування та соціальну згуртованість, з акцентом на стійкості та довгостроковій стійкості.
- Сценарне планування:** Метод, що передбачає участь громадськості та використовується для оцінки альтернативних шляхів майбутнього розвитку в умовах невизначеності, таких як війна, демографічні зміни або інтеграція до ЄС.
- Стратегічна екологічна оцінка (CEO):** Процедура визначення, опису та оцінювання наслідків виконання документів державного планування для довкілля, у тому числі для здоров'я населення, виправданих альтернатив, розроблення заходів із запобігання, зменшення та пом'якшення можливих негативних наслідків.
- Підхід SymbioCity:** Шведська методологія, що сприяє інтегрованому, сталому та партисипативному міському розвитку.
- Ветерани:** Колишні військовослужбовці, які завершили службу, зокрема особи, мобілізовані під час війни. У процесах планування відновлення потреби ветеранів — зокрема реінтеграція, зайнятість, житло, медичні та психосоціальні послуги — є важливим пріоритетом для формування інклюзивних і стійких громад.

Передмова: від методології до результатів

Відновлення після глибоких наслідків війни — це не лише питання фізичної відбудови. Це комплексний процес відновлення інституцій, соціальних зв'язків і психологічного благополуччя людей. В основі програми Polaris лежить переконання, що для сталого відновлення цей процес має супроводжуватися лідерством на місцевому рівні. Саме органи місцевого самоврядування, як найближчий до людей рівень влади, найкраще розуміють потреби територій і здатні перетворювати національні рамки та політики відновлення на практичні та інклюзивні рішення.

У своїй роботі ми впроваджуємо підхід Locally Led Recovery (LLR) як структуровану методологію, що поєднує реагування на кризу з довгостроковим підвищенням стійкості. Цей підхід базується на принципі узгодження стратегічного бачення з просторовими рішеннями та рішеннями щодо землекористування, а також синхронізації місцевого планування з регіональними та національними політиками. Поєднання стратегічного планування з пріоритезацією інвестицій і практичним посиленням спроможності через підхід «навчання через практику» дозволяє забезпечити цілісність і послідовність відновлення на основі даних і доказів.

Ця публікація — «Стратегічні основи сталого, інтегрованого та поетапного відновлення в Україні: ключові результати першої фази напряму “Відновлення на місцевому рівні” Програми Polaris» — представляє ключові результати та напрацювання першої фази ініціативи, у межах якої програма співпрацювала з 13 громадами та Херсонською обласною військовою адміністрацією для переходу від реактивного кризового управління до проактивного розвитку.

Представлені результати — від ухвалення Стратегій розвитку та Концепцій інтегрованого розвитку до формування портфелів проєктів готових до фінансування — демонструють, що навіть в умовах високої невизначеності та близькості до лінії фронту якісне планування є можливим. Використовуючи інноваційні інструменти, зокрема сценарне планування, наші партнери навчилися оцінювати рішення з урахуванням різних можливих сценаріїв майбутнього, забезпечуючи актуальність інвестицій незалежно від змін демографічної чи безпекової ситуації.

Результати також демонструють, як місцеве планування може стати інструментом європейської інтеграції. Узгодження місцевих проєктів із національними системами, такими як цифрова екосистема DREAM та оновлена система управління публічними інвестиціями (PIM), допомагає громадам впроваджувати стандарти прозорості та підготовки проєктів, необхідні для залучення міжнародного фінансування, зокрема від таких партнерів, як NEFCO.

Завершуючи першу фазу Програми Polaris та компонента LLR, ми розглядаємо ці результати не лише як свідчення досягнень, а й як основу для подальшого масштабування підходів до стійкого відновлення по всій Україні. Ми залишаємося відданими простому, але надзвичайно важливому принципу: найбільш ефективними та довготривалими є ті процеси відновлення, які формуються й реалізуються людьми та інституціями, що знаходяться найближче до викликів і потреб на місцях.

Раян Нокс
Керуючий директор
SALAR International

Стратегічні основи сталого, інтегрованого та поетапного відновлення в Україні

Контекст

Лікар поспішає до хворих між різними палатами місцевої лікарні. Завтра очікується група військових на реабілітацію, тому роботи буде багато. Фермерка заводить трактор і вирушає на поля. Вона їде обережно, щоб вчасно помітити вибухонебезпечний предмет у випадку небезпеки. Вчитель проводить урок з хімії онлайн через ноутбук. Одна з учениць тимчасово вимкнула камеру, щоб перейти в укриття – у її селі гучно збивають дрони. Щойно прибула сім'я з Мирнограда заселяється в тимчасовий мобільний житловий модуль, встановлений у парку Львова, щоб адаптуватися після переїзду, шукати роботу, дитячий садок для сина та постійне житло.

Що об'єднує ці та багато інших історій? Це фрагменти життя під час повномасштабної війни Росії проти України, яка досі триває та порушила звичний уклад життя мільйонів громадян України.

Відновлення України після наслідків війни стане одним із найскладніших процесів відбудови в новітній історії Європи. Йдеться не лише про відновлення пошкодженого житла та інфраструктури по всій країні. Відновлення також має охоплювати відбудову громад і соціальних систем, економічної діяльності, доступу до базових послуг і природного середовища, а також — не менш важливо — відновлення соціальних зв'язків і психологічного благополуччя людей.

Ключову роль у цьому процесі відіграють місцеві та регіональні органи влади. Після старту реформи децентралізації у 2014 році саме спроможні та ефективні інституції стали важливою передумовою для якісного відновлення, забезпечення послуг і розвитку стійких та сталих громад. Водночас реформа децентралізації, попри значний прогрес, виявила нерівномірність інституційної спроможності, зокрема у сферах стратегічного планування, управління даними та інвестиційного планування. Ці прогалини стали особливо помітними після розширення повноважень громад і обласних адміністрацій у питаннях місцевого та територіального розвитку.

Водночас сам процес відновлення стане важливим випробуванням для подальшого розвитку реформи децентралізації в Україні — він покаже, наскільки система врядування здатна перейти від історично централізованих і вертикальних моделей управління до більш децентралізованої, партисипативної та орієнтованої на європейські принципи системи, заснованої на місцевому лідерстві та підзвітності.

Напрямок «Відновлення на місцевому рівні» Програми Polaris

Програма Polaris, яку впроваджує SALAR International за фінансової підтримки Sida (Шведського агентства з питань міжнародної співпраці та розвитку), була започаткована у 2024 році як ініціатива, спрямована на зміцнення багаторівневого врядування, покращення надання послуг та підтримку процесів відновлення і відбудови.

Напрямок «Відновлення на місцевому рівні» програми Polaris (Locally Led Recovery, LLR) має на меті посилення інституційної спроможності та системи багаторівневого врядування шляхом зміцнення спроможності місцевих і регіональних органів влади реагувати на потреби громад, забезпечувати надання базових послуг і брати на себе відповідальність за планування відновлення та розвитку.

Методологія Polaris LLR є гнучким та поетапним підходом, розробленим для роботи в умовах складних викликів повоєнного відновлення, де ключову роль відіграють планування на основі даних та залучення громадськості. Заснована на принципі «навчання через практику», методологія передбачає практичну технічну підтримку громад і областей у процесі підготовки обов'язкових і рекомендованих планувальних документів.

Рис 1. Методологія LLR

Для досягнення цієї мети методологія LLR поєднує чотири взаємопов'язані складові (Рис. 1):

- 1. Інтегроване планування:**
синхронізація стратегічного та просторового планування відновлення.
- 2. Посилення інституційної спроможності:**
розвиток спроможності через підхід «навчання через практику».
- 3. Практична реалізація відновлення:**
ідентифікація проєктів та підготовка до залучення інвестицій.
- 4. Масштабування впливу:**
напрацювання знань, політичний діалог та адвокація.

Ця публікація містить огляд окремих ключових результатів і досягнень першої фази програми. Водночас загальний підхід і методологія детальніше представлені у публікації Бриф наряду Відновлення на місцевому рівні Polaris – Підтримка децентралізації в Україні через підхід до відновлення на місцевому рівні.

Вплив війни

Повномасштабне вторгнення Росії в Україну у 2022 році загострило вже наявні проблеми, зокрема у сфері місцевої інфраструктури, через масштабні руйнування та пошкодження, які особливо вплинули на енергетику, житловий фонд, інженерну інфраструктуру та транспорт. У багатьох випадках ці руйнування мають локалізований характер, що призводить до нерівномірного територіального впливу та створює надмірне навантаження на окремі громади й системи надання послуг.

Крім того, Україна стикається з негативними демографічними тенденціями, спричиненими зниженням народжуваності, людськими втратами та переміщенням населення як всередині країни, так і за її межами. Це суттєво впливає на громади, їхню соціальну структуру та економічні системи. Масове внутрішнє переміщення населення також змінило систему розселення, створивши додаткове навантаження на громади, що приймають ВПО, та водночас прискоривши депопуляцію інших територій. У довгостроковій перспективі це матиме наслідки для надання послуг, ринку праці та просторового планування. Ці процеси також спричиняють додаткові виклики у сфері житла, землі та майнових прав, включаючи питання гарантій користування житлом, реституції, компенсацій і доступу до належного житла, що є необхідними передумовами для безпечного повернення людей, запобігання конфліктам і підтримки довгострокового відновлення.

Суттєвого впливу зазнали сфери торгівлі, промисловості та сільського господарства, що позначилося на економіці країни, податковій базі та доходах, а також на можливостях забезпечення стабільної зайнятості та доходів населення. Ці процеси послабили місцеві економічні зв'язки та зменшили фінансові можливості органів місцевого самоврядування, що додатково ускладнює реагування на зростаючі потреби.

Наслідки війни створюють не лише гуманітарні виклики, а й ризики для довгострокового розвитку України. Вони формують комплексні взаємопов'язані виклики відновлення, що виходять далеко за межі фізичної відбудови, включаючи демографічну невизначеність, деградацію довкілля (зокрема забруднення територій та накопичення будівельних відходів) і навантаження на інституції. Попри це, саме громади та області перебувають на передовій реагування на кризу — координують гуманітарну допомогу, підтримують надання базових послуг і вже розпочали планування відновлення та відбудови. Ця роль вимагає від місцевої влади швидкого переходу від традиційних функцій надання послуг до кризового управління, часто в умовах скорочення адміністративної спроможності через переміщення населення та мобілізацію працівників. Відповідно до П'ятої швидкої оцінки завданої шкоди та потреб на відновлення (Fifth Rapid Damage and Needs Assessment), загальна потреба у відновленні та відбудові України протягом наступних 10 років оцінюється у 587,7 млрд доларів США. Такий масштаб потреб підкреслює важливість пріоритетизації та планування інвестицій на основі даних для спрямування обмежених ресурсів на найбільш критичні та ефективні заходи.

У межах першої фази Polaris LLR співпрацювали з однією областю та 13 громадами — сільськими, селищними та міськими, значна частина яких має аграрну спеціалізацію та розташована поблизу регіональних центрів. Громади та область стикаються з негативними демографічними тенденціями, пов'язаними зі старінням населення, відтоком мешканців, низькою народжуваністю та мобілізацією населення до військової служби. Ці зміни мають не лише кількісний, а й структурний характер — змінюється склад населення, зростає частка вразливих груп, зокрема людей старшого віку та домогосподарств, де основну роль відіграють жінки.

Місцева економіка також зазнає негативного впливу через закриття або релокацію бізнесу, втрату робочих місць та зниження купівельної спроможності населення. Водночас у більшості громад домінує аграрний сектор, а рівень диверсифікації економіки залишається низьким або відсутнім, що зменшує економічну стійкість територій і впливає на фінансові можливості місцевих адміністрацій. Недостатня диверсифікація обмежує здатність органів місцевого та регіонального самоврядування адаптуватися до змін та реагувати на кризові ситуації, посилюючи вже існуючі структурні проблеми.

Відчутного впливу зазнали також соціальна сфера та освіта — зокрема через скорочення або дисбаланс кількості учнів, перевантаження медичних закладів та зниження спроможності публічних інституцій забезпечувати належний рівень послуг. Водночас у громадах, які приймають внутрішньо переміщених осіб, попит на послуги суттєво зріс, що створює додаткове навантаження на систему їх надання. Базові інфраструктури — водопостачання, водовідведення, управління відходами, енергетика, а також транспорт і мобільність — частково пошкоджені або зруйновані та потребують ремонту й модернізації. Тому процеси відновлення мають бути тісно пов'язані з просторовим плануванням та системою регулювання земельних і майнових відносин, щоб забезпечити законність, просторову узгодженість і стійкість майбутньої відбудови. У багатьох випадках відновлення має передбачати не лише реконструкцію, а й модернізацію, підвищення стійкості та відповідність майбутнім стандартам, зокрема пов'язаним із європейською інтеграцією. Хоча базова інфраструктура безпеки у більшості випадків функціонує, вона все ще не забезпечує повного покриття та потребує подальшого посилення. Більшість місцевих і регіональних адміністрацій зазнали або продовжують зазнавати як прямого військового впливу, так і непрямих наслідків війни. Поєднання цих факторів підсилює потребу в інтегрованому та довгостроковому підході до планування відновлення, який поєднує реагування на нагальні потреби з цілями довгострокового територіального розвитку.

Формування підходу до відновлення на місцевому рівні

У відповідь на наслідки війни посилення інституційної спроможності та системи багаторівневого врядування є ключовою передумовою для того, щоб місцева влада могла ефективно реагувати на потреби громад, забезпечувати надання базових послуг і брати на себе відповідальність за планування відновлення та розвитку. Відновлення на місцевому рівні є не лише механізмом реагування на кризу, а й важливим інструментом подальшого зміцнення реформи децентралізації в Україні. Такий підхід дозволяє забезпечити, щоб процеси відновлення посилювали демократичне врядування, підзвітність та роль місцевого самоврядування відповідно до європейських принципів.

Напрямок Polaris LLR підтримує громади та області у формуванні стратегічних і просторових рамок планування, які визначають підходи до відновлення та відбудови у коротко-, середньо- та довгостроковій перспективі.

Ключові особливості підходу відновлення на місцевому рівні

- ✓ **Місцеве лідерство та участь:**
процеси планування відновлення здійснюються під координацією органів місцевої влади за активної участі спільнот, організацій громадянського суспільства та інших місцевих зацікавлених сторін.
- ✓ **Інклюзивність і сталість:**
процес планування спрямований на те, щоб процеси відновлення враховували потреби різних груп населення та сприяли довгостроковій стійкості громад.
- ✓ **Інтеграція стратегічного та просторового планування:**
використання планувальних інструментів як «сполучної ланки» між соціально-економічними цілями, просторовими рішеннями та бюджетними можливостями.
- ✓ **Багаторівневе врядування:**
синхронізація процесів відновлення між рівнями громади, області та держави.
- ✓ **Узгодженість із законодавством і політиками:**
результати залишаються актуальними та придатними для реалізації в межах системи планування України.
- ✓ **Орієнтація на майбутнє:**
узгодження місцевого планування з вимогами європейської інтеграції.
- ✓ **Формування доказової бази:**
визначення пріоритетів розвитку ґрунтується на надійних даних та аналізі.
- ✓ **Сценарне планування:**
формування можливих сценаріїв майбутнього для забезпечення стійкості та гнучкості планів.

Крім того, підхід LLR базується на п'яти наскрізних принципах: дотриманні прав людини, забезпеченні гендерної рівності та гендерної інтеграції, запобіганні корупції, врахуванні змін клімату та екологічної сталості, а також чутливості до конфліктів.

Водночас компонент LLR просуває інтегровані, комплексні та орієнтовані на майбутнє підходи, які паралельно враховують і нагальні потреби громад. Планування відновлення на місцевому рівні потребує належної технічної спроможності та ефективних систем врядування, здатних перетворювати стратегічні цілі на інвестиційні можливості відповідно до визначених потреб і пріоритетів. Це вимагає процесів і рішень, заснованих на даних та аналітиці, де планування відновлення поєднується з розвитком спроможності та підготовкою інвестиційних проєктів. Інтегрований підхід також передбачає узгодження процесів відновлення та розвитку на різних рівнях — національному, регіональному та місцевому — а також міжмуніципальну координацію та співпрацю. Такі горизонтальні та вертикальні зв'язки допомагають забезпечити узгодженість пріоритетів відновлення, їхню комплексність та ефективне використання ресурсів на різних рівнях.

З точки зору розвитку Polaris LLR враховує майбутні потреби, потенційні ризики та необхідність посилення стійкості, зокрема у сферах сталого розвитку, кліматичної політики та європейської інтеграції. Для забезпечення довгострокової актуальності розвитку під час визначення стратегічних пріоритетів можуть розглядатися різні сценарії відновлення та розвитку, водночас дозволяючи реагувати на нагальні потреби через реалізацію пріоритетних інвестиційних проєктів.

У цьому контексті відновлення на місцевому рівні виходить за межі технічного процесу планування. Воно передбачає постійне навчання, використання сценарних підходів та структуровану пріоритизацію інвестицій для перетворення місцевих потреб на узгоджені, довгострокові та фінансово обґрунтовані траєкторії відновлення.

Для формування відповідальності та відчуття спільної залученості серед громад та областей-партнерів Polaris LLR поєднує інклюзивні та партисипативні процеси планування з аналізом на основі даних і розвитком інституційної спроможності. У сукупності це також сприяє підвищенню прозорості та підзвітності.

Планувальні інструменти для різних потреб

Напрямок «Відновлення на місцевому рівні» Програми Polaris підтримує розроблення трьох типів планувальних документів у 13 громадах з урахуванням їхніх потреб та наявної стратегічної документації. Крім того, Програма підтримала оновлення регіональної стратегії розвитку однієї з областей.

Стратегія розвитку територіальної громади (Стратегія)

Обов'язковий стратегічний документ місцевого рівня, узгоджений із регіональними та державними стратегіями розвитку, який розробляється на семирічний період. Документ базується на територіальному та безпековому підходах і містить стратегічні та операційні цілі сталого розвитку. Стратегія супроводжується планом заходів з реалізації, а також стратегічною екологічною оцінкою (CEO). Серед основних напрямів документа — управління та раціональне використання природних ресурсів, покращення якості життя та рівного доступу до базових послуг, розвиток сталої економіки, належного врядування та планування на основі даних.

Концепція інтегрованого розвитку територіальної громади (Концепція)

Необов'язковий документ стратегічного планування, який визначає довгострокові міжсекторальні, просторові, соціальні та економічні пріоритети розвитку громади на період 10–15 років. Документ був запроваджений у 2022 році та покликаний забезпечити узгодженість зі Стратегією розвитку громади, а також створити основу для подальшої підготовки Комплексного плану просторового розвитку території громади. Серед іншого, Концепція допомагає визначити пріоритети розвитку громади, сприяє інклюзивним і партисипативним процесам планування, враховує стійкість інфраструктури до змін клімату, ризиків та природних загроз, а також підтримує економічний розвиток і підприємницьку діяльність.

Комплексний план просторового розвитку території громади (Комплексний план)

Комплексний план поєднує просторову та земельпорядну документацію та є основним інструментом просторового планування на місцевому рівні. Він інтегрує інші стратегії, плани та документи й розробляється на довгострокову перспективу. Документ був запроваджений у 2020 році та визначає просторовий розвиток і функціональну організацію території громади, створюючи основу для подальшого територіального планування, управління землями, розвитку послуг, мобільності, інженерної інфраструктури та післявоєнної відбудови. Комплексний план супроводжується оцінкою впливу на довкілля (ОВД). LLR Polaris підтримав громади у підготовці Завдань на розроблення комплексних планів.

Стратегія регіонального розвитку (СРР)

Стратегії регіонального розвитку є довгостроковими документами, спрямованими на досягнення територіальних цілей розвитку через інтеграцію різних секторів політики для підвищення продуктивності, привабливості регіонів та добробуту населення. Вони спрямовані на зменшення диспропорцій, підтримку збалансованого розвитку та посилення конкурентоспроможності регіонів через використання їхніх сильних сторін і врахування викликів. Як елемент системи багаторівневого врядування, регіональні стратегії сприяють координації процесів відновлення та розвитку на місцевому рівні та забезпечують їхню узгодженість із національними цілями й політиками.

Типи планувальних документів розроблених партнерськими громадами та областю

Стратегія розвитку

- ✓ Коблівська
- ✓ Павлівська
- ✓ Самарська
- ✓ Хмельівська

Концепція інтегрованого розвитку

- ✓ Близнюківська
- ✓ Златопільська
- ✓ Конотопська
- ✓ Олександрівська

Завдання на комплексний план

- ✓ Васильківська
- ✓ Вільнянська
- ✓ Димерська
- ✓ Новобузька
- ✓ Солонянська

Стратегія регіонального розвитку

- ✓ Херсонська область

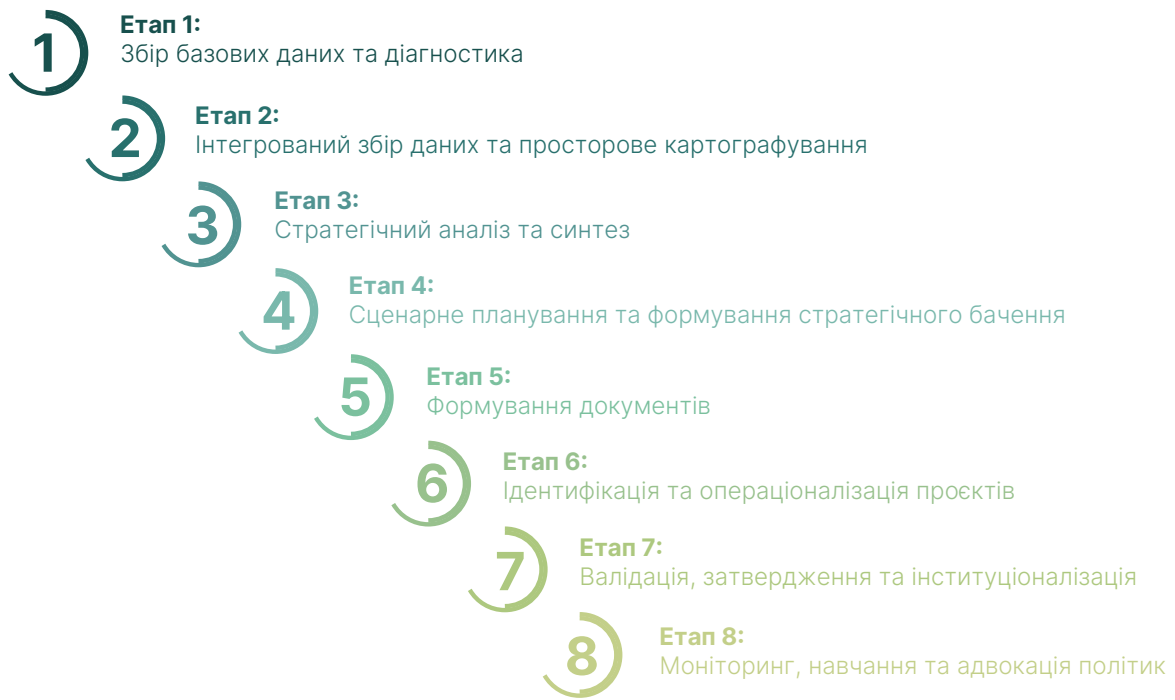

Рис. 2. Процес планування у межах Polaris Locally Led Recovery (у рамках Складової 1) базується на низці універсальних етапів, які адаптуються до особливостей кожної громади та типу планувального документа

Розроблення планувальних рішень для відновлення та розвитку

Напрямок Polaris LLR застосовує практичний підхід у наданні технічної підтримки громадам та областям у сфері відновлення і стратегічного планування. Місцеві та регіональні органи влади отримують підтримку у зборі даних, залученні громад і зацікавлених сторін, проведенні аналізу, плануванні та визначенні інвестиційних пріоритетів. У цьому контексті планування має виходити за межі статичних і вузькосекторальних підходів. Натомість воно повинно ґрунтуватися на інтегрованих, просторово орієнтованих і заснованих на даних методологіях, здатних реагувати на невизначеність, територіальні диспропорції та швидкі зміни місцевих умов. Це передбачає системне використання сценарного планування та пріоритетизації інвестицій. Це сприятиме тому, щоб результати планування були не лише стратегічно узгодженими, а й адаптивними до різних сценаріїв майбутнього та безпосередньо пов'язаними з реалістичними інвестиційними можливостями.

Процес розроблення планувальних рішень базується на інтегрованому та поетапному підході, що охоплює вісім ключових етапів (Рис. 2). Водночас він враховує специфіку кожної громади та ґрунтується на законодавчих вимогах України щодо стратегічного та просторового планування.

У межах першої фази роботи програми Polaris були підготовлені як обов'язкові, так і рекомендовані планувальні документи, зокрема Концепції інтегрованого розвитку, Стратегії розвитку та Завдання на розроблення комплексних планів просторового розвитку територій територіальних громад. Також програма підтримала оновлення Стратегії регіонального розвитку Херсонської області.

Стратегічні документи розробляються громадами та областями за підтримки національних і міжнародних експертів компонента LLR, професійних підрядних організацій, а також за загальної стратегічної та дорадчої підтримки програми Polaris. Громади та область сформували робочі групи (РГ), які стали ключовими координаційними майданчиками процесу. Учасники регулярно брали участь у консультаціях, стратегічних сесіях, робочих зустрічах та заходах із розвитку спроможності. Для отримання пропозицій і погодження результатів проводилися публічні обговорення за участі зацікавлених сторін та громадськості. Документи були розроблені у період з травня 2025 року по травень 2026 року та підлягають офіційному ухваленню і затвердженню відповідними громадами та областю.

Від планування до реалізації

У відповідь на потреби відновлення, визначені у стратегічних документах та Планах заходів, було сформовано перелік проєктів для подальшої реалізації. Ідентифікація проєктів також здійснювалася для громад, які розробляли Завдання на розроблення комплексних планів просторового розвитку, хоча це не є формальною вимогою.

Подолання розриву між плануванням і реалізацією потребує не лише якісно підготовлених планувальних документів, а й достатньої інституційної спроможності, чітких механізмів пріоритезації та узгодженості з можливими джерелами фінансування. Це необхідно для того, щоб визначені пріоритети могли перетворюватися на реалістичні та готові до впровадження проєкти.

Ідентифікація проєктів здійснювалася за двоетапним підходом із використанням критеріїв відбору та оцінки за різними параметрами, зокрема: потребами відновлення, потенційним впливом і трансформаційним ефектом, можливістю масштабування та реплікації, кліматичною складовою тощо. Спочатку потенційні проєкти відновлення формували розширений перелік (long list), після чого відбувався відбір короткого переліку (short list). Проєкти, включені до короткого переліку, надалі доопрацьовувалися до рівня фінансово обґрунтованих інвестиційних пропозицій. Окрім поєднання стратегічного планування з інвестиційними та фінансовими можливостями, окремі проєкти, де це було доцільно, також інтегрувалися до національних систем, зокрема цифрової екосистеми відновлення DREAM.

Структурований підхід до пріоритезації інвестицій є критично важливим, адже він дозволяє місцевим і регіональним органам влади переходити від широкого переліку потреб до послідовного портфеля високоефективних і реалістичних проєктів, узгоджених зі стратегічними цілями та можливостями фінансування. Такий підхід не лише підтримує перехід від планування до реалізації, а й сприяє залученню фінансування. Зокрема, він спирається на цільові інвестиції, вже мобілізовані через Nordic Green Bank (NEFCO) за підтримки Sida, а також допомагає громадам і регіонам підготуватися до залучення ширших національних та міжнародних фінансових ресурсів для реалізації інфраструктурних проєктів і заходів відновлення, зокрема пов'язаних із європейською інтеграцією України.

Водночас ефективна реалізація потребує високого рівня підзвітності для громад, щоб інвестиції відповідали місцевим пріоритетам та впроваджувалися прозоро й інклюзивно. У цьому контексті важлива роль належить місцевим і регіональним органам влади — не лише у підготовці проєктів та проведенні необхідної перевірки, включаючи технічні, фінансові й соціальні аспекти, а й у забезпеченні механізмів громадського контролю та залучення громадськості на всіх етапах реалізації.

Партнерство з громадами та областями

Polaris LLR взаємодіяв з громадами на основі низки критеріїв, зокрема: готовності органів місцевого самоврядування підтримувати реформу децентралізації; спроможності громад і громадянського суспільства брати участь у процесах попри виклики, спричинені війною; наявності достатньої фінансової та технічної спроможності для забезпечення процесів планування та реалізації проєктів; а також безпекових і політичних умов, які дозволяють здійснювати партисипативне планування та збір даних.

За результатами відкритого конкурсу, оцінки відповідності критеріям, інтерв'ю та виїзних візитів Polaris уклала угоди про співпрацю з 13 малими та середніми громадами, переважно розташованими у центральній та східній частинах України. Програма також розпочала співпрацю з однією областю — Херсонською обласною військовою адміністрацією.

Огляд ключових результатів та досягнень

Напрямок Polaris Відновлення на місцевому рівні застосовував практичний підхід і модель «навчання через практику» у наданні технічної підтримки Херсонській обласній військовій адміністрації та 13 громадам. Хоча основою підтримки був процес підготовки планувальних документів для відновлення, перша фаза програми охопила усі складові напрямку. Завдяки гнучкому та адаптивному підходу програма реагувала як на динамічні та нестабільні умови, так і на конкретні потреби громад та області. Нижче коротко представлено основні заходи та результати за кожною зі складових.

Складова 1 Інтегроване планування: синхронізація стратегічного та просторового планування відновлення

У межах першої фази LLR Polaris було підтримано розроблення стратегічних документів для відновлення та розвитку 13 громад і Херсонської обласної військової адміністрації. Типи підготовлених документів відрізнялися залежно від потреб місцевого та регіонального рівнів і відповідали українській системі планування, враховуючи технічні стандарти та процедурні вимоги. Водночас Polaris інтегрувала у процес ключові принципи та наскрізні теми, щоб посилити спроможність місцевих і регіональних органів влади реагувати на потреби громад, а також формувати довгострокове бачення відновлення з акцентом на сталість, стійкість та адаптацію до процесів європейської інтеграції. Процес планування послідовно проходив через вісім етапів і адаптувався до місцевих умов, потреб та пріоритетів. Наприклад, поєднання SWOT-аналізу та сценарного планування дозволило місцевим і регіональним органам влади розглядати різні підходи до відновлення як у середньостроковій, так і в довгостроковій перспективі.

Ключові результати

- ✓ **Методологічна стандартизація:** удосконалено методологію LLR, яка поєднує соціально-економічні, демографічні та просторові дані в єдиному восьмиетапному циклі, забезпечуючи узгодженість між обов'язковими та рекомендованими планувальними документами.
- ✓ **Розроблення інтегрованих документів:** Програма підтримала 13 громад у підготовці та затвердженні ключових документів планування, зокрема 4 Стратегії розвитку, 4 Концепції інтегрованого розвитку та 5 Завдань на розроблення комплексних планів просторового розвитку. Також було надано підтримку Херсонській обласній військовій адміністрації в оновленні Стратегії регіонального розвитку.
- ✓ **Планування на основі даних:** для всіх 13 громад-партнерок підготовлено демографічні прогнози та оцінки фінансової спроможності, що стали основою для формування реалістичних і довгострокових стратегічних цілей.
- ✓ **Геопросторова основа:** створено єдину структуру геобаз даних відповідно до стандартів Національної інфраструктури геопросторових даних (НІГД) та підготовлено 11 тематичних наборів картографічних матеріалів для підтримки просторового планування громад.
- ✓ **Сценарне планування:** проведено дводенні воркшопи зі сценарного планування за участі представників місцевої та регіональної влади, під час яких було сформовано альтернативні сценарії розвитку.
- ✓ **Регіональна інтеграція:** підтримано оновлення Стратегії регіонального розвитку Херсонської області (2021–2027) із застосуванням сценарного підходу до планування в умовах високої невизначеності прифронтового регіону.

Складова 2 Посилення інституційної спроможності: розвиток через підхід «навчання через практику»

Посилення інституційної та технічної спроможності здійснювалося через різні формати підтримки. Практичний підхід LLR Polaris забезпечував безпосередню участь фахівців і представників органів влади у процесі розроблення планувальних документів. Технічну підтримку та консультації надавали експерти програми, а також залучені виконавці та консультанти. У межах цього підходу представники громад та області отримували постійний супровід, наставництво та можливості для обміну досвідом. Зокрема, обмін практиками між партнерами у сфері сценарного планування сприяв глибшому розумінню альтернативних підходів до планування відновлення. Для підтримки стратегічного планування на регіональному рівні проводилися онлайн-семінари, присвячені методам планування, інструментам та кращим практикам. Формування міждисциплінарних команд, зокрема робочих груп, дозволило врахувати широкий спектр поглядів і досвіду в процесі планування. Розвиток спроможності був інтегрований у всі етапи процесу — від збору та аналізу даних до сценарного планування, формування бачення та підготовки самих документів.

Крім того, Polaris LLR проводила навчання та інформаційні заходи для партнерів. Особливу цінність мали тренінги зі сценарного планування та підготовки проєктів, які допомагали громадам підвищувати готовність до реалізації визначених пріоритетних проєктів.

Ключовою складовою інтегрованого підходу до планування та прийняття рішень є управління даними. Саме воно формує основу для планування на базі доказів та прийняття обґрунтованих рішень. LLR Polaris підтримував громади у сфері управління даними, зокрема через надання обладнання та консультацій щодо використання геоінформаційних систем (GIS) для просторового аналізу та планування.

Ключові результати

- ✓ **Широке залучення:** проведено понад 45 великих заходів, серед яких 14 стратегічних сесій, 12 публічних консультацій та 4 воркшопи зі сценарного планування, які охопили близько 1000 учасників із системи місцевого та регіонального врядування.
- ✓ **Технічна інфраструктура:** посилено цифрову спроможність працівників громад шляхом закупівлі та передачі спеціалізованого IT-обладнання (моноблоків і ноутбуків), а також впровадження GIS-програмного забезпечення (ESRI ArcGIS) для безпечного зберігання даних та просторового аналізу.
- ✓ **Наскрізнi компетентіі:** проведено цільові вебінари та навчальні модулі щодо гендерно чутливого збору даних, гендерно орієнтованого бюджетування та інклюзивного залучення громадян, що дозволило інтегрувати ці принципи у процеси планування відновлення.
- ✓ **Інституційна пам'ять:** завдяки підходу «навчання через практику» сформовано довгострокові професійні навички, де робочі групи громад самостійно здійснювали картування та аналіз даних під супроводом експертів Polaris та профільних консультантів.

Розвиток GIS-спроможності громад-партнерок

Для посилення GIS-спроможності громад-партнерок було проведено комплексну оцінку рівня навичок роботи з інформаційними системами, використання GIS, наявності геоданих, практик управління даними, доступу до державних геоінформаційних ресурсів та технічної інфраструктури.

Замість впровадження готових рішень розвиток спроможності здійснювався поступово — через навчання зі збору та управління даними, покращення технічної бази та цифровізацію.

Ключові результати:

- ✓ **Збір геоданих:** обсяг геопросторових даних зріс приблизно з 18 ГБ на початку до понад 100 ГБ наприкінці процесу планування. GIS-матеріали, підготовлені виконавцями, були передані громадам і стануть основою для подальшого розвитку GIS.
- ✓ **Технічна підтримка:** громади отримували консультації та супровід у роботі з практичними кейсами та необхідними даними. Для подолання прогалів у GIS-навичках були визначені хмарні сервіси для роботи з геоданими та створено окремий напрям онлайн-навчання.
- ✓ **Покращення технічної інфраструктури:** закуплено комп'ютерне обладнання та встановлено NAS-сервери, що дозволило більшості громад отримати доступ до локального «хмарного» середовища для централізованого зберігання та резервного копіювання даних.
- ✓ **Кроки до цифровізації:** проведено інвентаризацію аналогових матеріалів, які потребують сканування та геоприв'язки, а також визначено проблеми цифровізації даних і внесення їх до реєстрів. Підготовлено план закупівель для реєстрації функціональних зон у Державному земельному кадастрі.

Завдяки цій підтримці карти, GIS та геодані стали важливою складовою документів планування відновлення. Кожна громада отримала набір картографічних матеріалів, які відображають її специфіку та підсилюють обґрунтованість планувальних рішень.

Складова 3 Практична реалізація відновлення: ідентифікація проєктів та інвестиційна готовність

У відповідь на визначені потреби відновлення було застосовано структурований підхід до формування портфеля пріоритетних проєктів відновлення, зокрема і для громад, де розроблялися Завдання на розроблення комплексних планів просторового розвитку. На основі проєктів планувальних документів було запроваджено двоетапну систему відбору та оцінки потенційних проєктів за такими критеріями, як вплив, можливість масштабування та кліматична складова. У результаті спочатку формувався розширений перелік проєктів (long list), який згодом звужувався до короткого переліку (short list) із 8–10 пріоритетних проєктів для кожної громади. Із цього переліку визначалися три проєкти найвищого пріоритету. Такий підхід дозволив провести більш глибокий аналіз критичних секторів, інституційної та технічної спроможності, а також ресурсів, необхідних для подальшої реалізації проєктів.

Більшість визначених пріоритетних проєктів стосувалися розвитку інфраструктури та забезпечення базових послуг, що відображає як потребу у відновленні після наслідків війни, так і необхідність посилення стійкості, безпеки та сталості у довгостроковій перспективі. Хоча перелік проєктів охоплював широкий спектр напрямів, особливу увагу було приділено забезпеченню енергетичної стійкості, підвищенню енергоефективності та переходу до відновлюваних джерел енергії, зокрема сонячної енергетики та біомаси. Інші проєкти стосувалися водопостачання, водовідведення та управління відходами.

Загалом поєднання стратегічного планування з конкретними проєктними рішеннями сприяло підвищенню готовності громад до залучення інвестицій, зокрема через цифрову платформу DREAM та інші фінансові механізми, такі як NEFCO. Це дозволило органам місцевого самоврядування перейти від широкого переліку потреб до послідовного портфеля високоєфективних проєктів, узгоджених із можливостями фінансування. Процес також допоміг забезпечити відповідність інвестиційних потреб місцевим пріоритетам у прозорий та підзвітний спосіб.

Ключові результати

- ✓ **Структурований портфель проєктів:** розроблено двоетапну систему відбору, яка дозволила перейти від початкового розширеного переліку потреб (long list) до короткого переліку (short list) із 8–10 пріоритетних проєктів для кожної громади.
- ✓ **Каталізуючі інвестиційні профілі:** для кожної громади визначено три пріоритетні проєкти та підготовлено «проєктні картки» з попереднім аналізом доцільності для підвищення готовності до зовнішнього фінансування.
- ✓ **Фокус на зеленому відновленні:** пріоритет надавався інфраструктурним проєктам у сферах енергоефективності, відновлюваної енергетики (сонячна енергія, біомаса), а також модернізації систем водопостачання та управління відходами.
- ✓ **Узгодження із національними системами:** пріоритетні місцеві проєкти були інтегровані до цифрової платформи DREAM та оновленої системи управління публічними інвестиціями (PIM) відповідно до стандартів міжнародних партнерів, зокрема NEFCO та Sida.
- ✓ **Технічна оцінка проєктів:** за сприяння Державного агентства відновлення та розвитку інфраструктури України було проведено аналіз проєктів у сфері водопостачання та водовідведення, що дозволило громадам отримати експертні рекомендації щодо технічних параметрів та можливостей реалізації.

Складова 4 Масштабування впливу: напрацювання знань, політичний діалог та адвокація

У межах першої фази LLR Polaris підтримував напрацювання знань та адвокаційну діяльність через низку заходів і ініціатив. Узагальнення досвіду, отриманого під час процесу планування, сприяло формуванню бази знань, яка надалі може слугувати основою для підготовки тематичних та аналітичних матеріалів, зокрема щодо політик і законодавчих рамок, європейської інтеграції та інших напрямів. Напрямок також брав активну участь у різних платформах для поширення знань та підвищення обізнаності, зокрема у круглих столах, семінарах та професійних діалогах за участі широкого кола стейкхолдерів.

Експерти LLR були залучені до роботи Експертної групи з питань методичного забезпечення стратегічного планування регіональної політики України на період 2028–2034 років за координації Міністерства розвитку громад та територій України. Це створило можливості для просування дискусій щодо підходів до стратегічного планування та планування відновлення, зокрема у сферах інклюзивності, залучення громадськості, законодавчих рамок і процедур планування. Значна частина цієї роботи здійснювалася у співпраці з такими організаціями, як UN-Habitat, UNICEF, IOM та іншими міжнародними партнерами. Спільно з коаліцією Ro3kvit LLR Polaris підтримав навчальну програму Rapid Urban Re-Innovation (RURI), спрямовану на посилення компетенцій українських архітекторів і планувальників у сферах відновлення, стійкого дизайну та сталого міського розвитку. Ініціатива стала прикладом розвитку професійних мереж, взаємного навчання та обміну практиками у сфері планування.

Ключові результати

- ✓ **Вплив на національну політику:** експерти LLR увійшли до складу Експертної групи з питань методичного забезпечення стратегічного планування регіональної політики України на період 2028–2034 років при координації Міністерства розвитку громад та територій України, Міжвідомчої координаційної комісії з питань регіонального розвитку, а також Робочої групи з розроблення Містобудівного кодексу України. Це дозволило враховувати місцевий досвід та практичні напрацювання у формуванні державної політики.
- ✓ **Міжнародна видимість:** підходи та результати першої фази LLR були представлені на ключових міжнародних платформах, зокрема на Форумі UN-Habitat 2025, заході “Navigating the Urban Field in Ukraine: Where Are We Now?”, Lviv Urban Forum, Rebuild Ukraine (Варшава), URC2025 (Рим) та Всесвітньому урбаністичному форумі (WUF12 і WUF13).
- ✓ **Професійні мережі:** підтримано програму RURI (Rapid Urban Re-Innovation), спрямовану на розвиток навичок українських архітекторів і планувальників у сферах відновлення та стійкого проектування через спільні воркшопи та тематичні лекції.
- ✓ **Поширення знань:** LLR Polaris став співорганізатором національної конференції “Recovery in Action”, яка об’єднала понад 80 учасників для обговорення підходів до планування на основі даних та багаторівневого врядування. Програма також брала участь та співорганізовувала заходи в межах проєкту Knowledge Sharing Series (UN-Habitat Ukraine), спрямованого на посилення спроможності виконавців у сфері планування відновлення.
- ✓ **Заходи програми Polaris та партнерів:** проведено Міжрегіональний форум з питань розвитку та відновлення для голів територіальних громад у Житомирі, організований Всеукраїнською асоціацією об’єднаних територіальних громад, присвячений питанням відновлення, безпеки та економічного розвитку в умовах війни. Також відбувся регіональний форум програми Polaris «Розбудова системи багаторівневого врядування» у Полтаві, де обговорювалися ключові аспекти політики децентралізації, фінансова спроможність громад і старост, а також можливості територіального відновлення в умовах війни.

Уроки та подальші перспективи

Наведені висновки ґрунтуються на результатах першої фази компонента «Відновлення на місцевому рівні», зокрема досвіді розроблення планувальних документів та реалізації супутніх заходів. Вони не є вичерпними й радше мають розглядатися як узагальнення та підстави для подальшої дискусії щодо планування відновлення на місцевому та регіональному рівнях. Водночас ці напрацювання можуть слугувати орієнтирами для майбутніх процесів стратегічного та просторового планування загалом.

Планування відновлення для посилення стійкості

У контексті України стійкість слід розуміти не лише як здатність витримувати потрясіння, а й як спроможність місцевих систем адаптуватися до невизначеності та реагувати на зміни умов. Це підкреслює важливість сценарного планування, яке дозволяє місцевим і регіональним органам влади оцінювати стратегії в різних можливих сценаріях майбутнього та забезпечувати готовність до різних траєкторій відновлення.

Аналіз, проведений у межах підготовки планувальних документів, показав широкий спектр питань, які потребують уваги. Для всіх громад і областей в межах компонента LLR ключовим завданням є забезпечення базових послуг, зокрема відновлення та посилення систем соціального захисту, охорони здоров'я, соціальних послуг та освіти. Ці системи є взаємопов'язаними та часто функціонують поза межами окремих адміністративних чи секторних рамок, що підсилює потребу в інтегрованих підходах до планування, які забезпечують координацію інвестицій та запобігають фрагментарним або неефективним рішенням.

Водночас критично важливими залишаються відновлення та модернізація інфраструктурних систем — водопостачання, енергетики, управління відходами, житла та екологічної інфраструктури. Попри триваючі процеси ремонту та відбудови пошкоджених об'єктів, потреби громад та області залишаються значними, а в окремих випадках включають також розмінування територій та управління будівельними відходами. Процеси відбудови тісно пов'язані з питаннями житла, землі та майнових прав, зокрема гарантіями користування житлом, регулюванням землекористування та потенційними спорами. Ці питання необхідно враховувати для забезпечення ефективної відбудови, повернення переміщених осіб та створення умов для інвестицій.

Перша фаза LLR показала, що забезпечення базових комунальних послуг — водопостачання, енергозабезпечення та водовідведення — є важливим не лише для реагування на нагальні потреби, спричинені війною, а й для переходу до сучасних систем і стандартів, зокрема європейських. У низці громад також було усвідомлено взаємозв'язок між розвитком інфраструктури та покращенням стану довкілля. Природне середовище, водні об'єкти та інші природні території були визначені як важливі елементи для збереження екологічних функцій, реагування на зміни клімату та покращення здоров'я і добробуту населення.

Посилення стійкості передбачає врахування всіх цих аспектів, але насамперед — забезпечення безпеки та комфортних умов для мешканців, зокрема через доступ до укриттів. У цьому контексті стійкість також означає здатність громад та інституцій реагувати на майбутні потрясіння та невизначеність, що ще раз підкреслює важливість інтеграції сценарних і довгострокових підходів у процеси планування.

Динамічне демографічне та економічне середовище

Більшість громад-партнерок та область у напрямі LLR стикаються з демографічними змінами, зокрема скороченням населення. Особливо це помітно у невеликих та віддалених громадах, де можливості підтримувати економічну активність та зайнятість є обмеженими. Додатковими чинниками є старіння населення, мобілізація громадян до військової служби та міграція мешканців за межі громад. Міграційні процеси переважно зумовлені безпековими ризиками або пошуком кращих економічних можливостей, зокрема у регіональних центрах. Водночас внутрішньо переміщені особи за умови успішної інтеграції можуть сприяти відновленню місцевої економіки та ринку праці. Такі демографічні коливання створюють додаткове навантаження для громад та області у забезпеченні послуг без відповідного збільшення доходів. Посилені безпековими викликами, ці зміни суттєво впливають на місцеву економіку, формування доходів громад та інвестиційну активність бізнесу.

У межах напряму LLR для кожної громади були проведені демографічний аналіз та оцінка фінансової спроможності, що дозволило врахувати ці фактори під час підготовки стратегічних рішень. Водночас ці процеси демонструють необхідність адаптивного планування, здатного реагувати на зміну демографічних та економічних умов, а не спиратися лише на статичні припущення.

Інтегровані підходи до місцевого відновлення

На цьому тлі компонент LLR продемонстрував, що саме місцеві та регіональні органи влади перебувають на передовій реагування на потреби відновлення, а для досягнення результативного та цільового ефекту необхідні інтегровані, комплексні та просторово орієнтовані підходи. Інтегроване просторове планування є важливим не лише для узгодження секторальних пріоритетів, а й для визначення територій та напрямів, де втручання можуть забезпечити найбільший системний ефект. З огляду на різноманітність потреб відновлення, стратегії та планувальні рамки мають враховувати місцевий контекст і специфіку територій для досягнення трансформаційних результатів.

Інтегровані підходи стосуються не лише функціональних аспектів та землекористування, а й потребують належних інституційних механізмів і координації. Цей досвід свідчить про необхідність подальшого вдосконалення системи планування та законодавчих рамок, зокрема для посилення узгодженості між стратегічними та просторовими документами і чіткого розподілу ролей між рівнями врядування. Важливим також є поєднання просторових стратегій і планів із механізмами сталого фінансування, включаючи власні доходи громад, державні трансферти та зовнішні джерела фінансування.

У ідеалі інтегровані підходи до відновлення та розвитку мають охоплювати різні рівні втручання — як горизонтально, так і вертикально. Наприклад, стратегії на рівні громади мають формувати основу для подальших рішень на рівні населених пунктів, мікрорайонів чи окремих проєктів. Так само координація заходів відновлення може охоплювати одну або кілька територій. Просторове відображення таких взаємозв'язків допомагає формувати узгоджені пріоритети та більш комплексний підхід до відновлення територій.

Попри складність одночасної роботи з трьома типами документів на рівні громад та одним документом на рівні області із застосуванням єдиного підходу до розроблення, вдалося визначити точки узгодження між документами та уникнути суперечностей навіть із уже існуючими стратегіями та планами громад. Водночас процес підтвердив важливість інтеграції розвитку спроможності у сам процес планування, щоб громади та область не лише отримували готові документи, а й формували розуміння методології та відповідальність за результати.

Відповідно до національної системи планування, стратегічні та просторові документи орієнтовані на період до 2027 року з перспективою до 2034 року та далі. Це створює основу для поетапної реалізації визначених заходів у довгостроковій перспективі.

Поєднання стратегій з інвестиційними можливостями

Просторово орієнтовані підходи до відновлення та розвитку допомагають визначити та обґрунтувати інвестиційні потреби на основі даних і просторового аналізу конкретної території. Завдяки такому підходу можна більш ефективно пріоритезувати інвестиції для досягнення трансформаційного ефекту. У межах першої фази LLR процес планування відновлення дозволив сформулювати перелік практичних проєктів, визначених як пріоритетні для реалізації. Структурований підхід до пріоритезації інвестицій довів свою ефективність у переході від широкого переліку потреб до послідовного портфеля реалістичних та високоефективних проєктів, узгоджених зі стратегічними цілями та наявними механізмами фінансування. Частина таких проєктів була пов'язана з потенційними джерелами фінансування, зокрема через цифрову платформу DREAM та інші фінансові механізми. Посилення зв'язку між плануванням і фінансуванням є критично важливим для того, щоб визначені пріоритети могли перетворюватися на проєкти, готові до реалізації, а органи місцевого самоврядування — отримували доступ до ширших національних та міжнародних фінансових ресурсів. Подальший розвиток просторово орієнтованого планування капітальних інвестицій може зробити процес відновлення ще більш ефективним та трансформаційним.

Посилення спроможності місцевого самоврядування для відновлення та розвитку

Посилення інституційної та технічної спроможності органів місцевого самоврядування є ключовою передумовою для того, щоб просторове планування могло ефективно реагувати на місцеві потреби. Ефективне відновлення також потребує активної координації та співпраці між різними учасниками процесу. Горизонтальна та вертикальна координація підтримує багаторівневе врядування, процеси децентралізації та розвиток місцевого самоврядування, сприяючи більш ефективному, узгодженому та економічно доцільному відновленню. Для підтримки цього підходу компонент LLR реалізував низку заходів із розвитку спроможності та підвищення обізнаності, спрямованих на посилення ролі місцевих і регіональних органів влади. Одним із ключових висновків стало те, що розвиток спроможності має бути тісно інтегрований із практичними процесами планування. Це дозволяє інституціям не лише отримувати технічні навички, а й зберігати та застосовувати їх у подальшій роботі, зокрема через використання GIS та геопросторових систем даних.

Формування місцевої відповідальності у відповідь на місцеві потреби

Компонент LLR прагнув забезпечити інклюзивний і партисипативний підхід до відновлення та розвитку через активне залучення не лише представників громад та області, зокрема робочих груп, а й ширшого кола зацікавлених сторін та громадськості. Такий підхід сприяв формуванню відчуття спільної відповідальності за процес і результати, а також, ймовірно, посиленню прозорості та підзвітності. Досвід також продемонстрував потенціал цифрових інструментів для громадських консультацій, які можуть розширювати участь, підтримувати залученість в умовах обмежень та сприяти інституціоналізації більш прозорих і інклюзивних процесів планування.

Інноваційні та гнучкі підходи в умовах змін

Процеси формування стратегій відновлення та розвитку мають залишатися поетапними, гнучкими та адаптивними, щоб реагувати на постійні зміни політичних, нормативних, фізичних, соціальних та економічних умов. Це ще раз підкреслює важливість поєднання поетапного планування з довгостроковими підходами, які дозволяють коригувати рішення відповідно до змін ситуації. У цьому контексті концепція «build back better» передбачає пошук інноваційних і трансформаційних рішень, здатних забезпечити каталізуючий вплив на процеси відновлення та розвитку, одночасно посилюючи стійкість і сталість. Хоча оперативні рішення можуть бути необхідними для реагування на нагальні потреби, середньо- та довгострокове відновлення потребує врахування місцевого контексту, а також адаптації до політик і стандартів ЄС.

Опрацювання альтернативних сценаріїв

Для аналізу різних можливих підходів до відновлення компонент LLR запровадив повноцінний етап сценарного планування як інструмент формування стратегій і планів. Це дозволило місцевим та регіональним органам влади розглядати й обговорювати альтернативні рішення у відповідь на визначені тенденції та виклики, а також формувати подальші кроки на основі різних сценаріїв розвитку. Запровадження сценарного планування стало особливо цінним в українському контексті високої невизначеності, оскільки сприяло прийняттю більш стійких і гнучких рішень для різних можливих траєкторій майбутнього.

Підхід, заснований на даних

Перший роботи напряму LLR Polaris підтвердив, що планування відновлення та розвитку має враховувати складні просторові питання, зокрема системи управління земельними ресурсами, картографування, кадастри та інші інструменти, які дозволяють формувати стратегії та рішення на основі доказів. Наявність актуальних і достовірних даних є критично важливою, особливо в умовах кризи та відновлення. Окрім офіційних джерел даних різних рівнів, використовувалися також відкриті дані та інформація міжнародних організацій із урахуванням питань чутливості даних. Компонент LLR застосовував різні методи збору інформації — опитування, інтерв'ю, фокус-групи, стратегічні сесії — для безпосереднього залучення зацікавлених сторін та отримання інформації від бенефіціарів. Також були

проведені демографічні дослідження та оцінки фінансової спроможності громад. Для забезпечення довгострокової стійкості таких підходів необхідно й надалі посилювати місцеві екосистеми даних та інституційну спроможність щодо управління, оновлення та використання інформації, включаючи цифровізацію існуючих даних і картографічних матеріалів.

Запровадження стандартів для екосистем даних на національному та місцевому рівнях може зробити планування відновлення більш швидким, цільовим та ефективним. Важливу роль у цьому відіграють геоінформаційні системи (GIS), які посилюють просторовий вимір планування відновлення та розвитку. Подальший розвиток геопросторових інструментів і систем даних може забезпечити точніше визначення пріоритетів втручання та покращити координацію між секторами і територіями. Водночас важливо визначити, які набори даних є критично необхідними, щоб не перевантажувати процес аналізу.

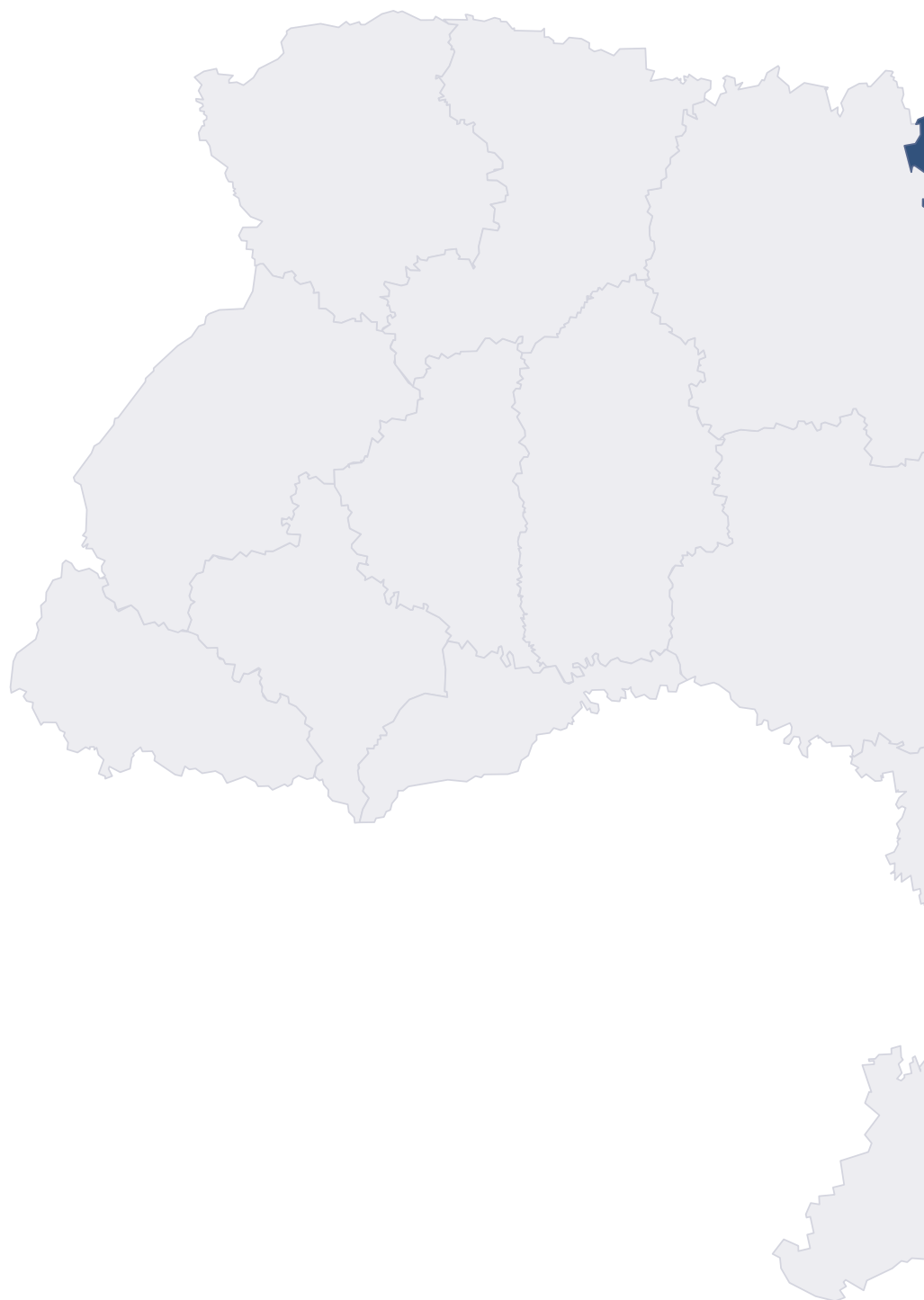
Подальші кроки

Перша фаза роботи напряму LLR Polaris створив міцну основу для розширення співпраці та підтримки українських партнерів у сфері планування відновлення — від місцевого до регіонального рівня. Досвід і уроки, отримані під час першої фази, можуть бути надалі доопрацьовані та використані для розвитку інтегрованих, інклюзивних і партисипативних підходів до планування відновлення. Перша фаза також підтвердив важливість посилення місцевого самоврядування та спроможності громад реагувати на потреби відновлення й розвитку задля формування стійкого та сталого майбутнього.

У подальшому масштабування підходів до відновлення на місцевому рівні потребуватиме більш системного поєднання планування з фінансуванням, посилення багаторівневого врядування та врахування практичного досвіду громад у національному політичному діалозі та вдосконаленні законодавства. Водночас інтеграція комплексних, адаптивних та інвестиційно орієнтованих підходів до планування буде критично важливою для того, щоб процеси відновлення сприяли не лише відбудові, а й довгостроковому, стійкому та орієнтованому на майбутнє територіальному розвитку.

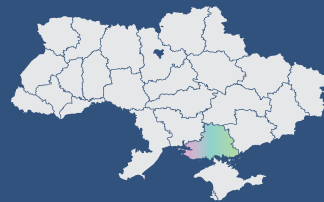
Партнерські громади та область напряму Відновлення на місцевому рівні Програми Polaris

- Область-партнерка
- Громада-партнерка

ХЕРСОНСЬКА ОБЛАСТЬ

Херсонська
область

м. Херсон

Адміністративний центр

49

32 тимчасово окупованих
Російською Федерацією

Громад

1 016 700 130 846

Населення громади
до повномасштабного
вторгнення (1.01.2022)

Населення громади,
включаючи ВПО
(1.01.2026)

28,5 тис. км²

Площа

Узгодженість стратегічних документів

Впроваджується:

Програма соціально-економічного
та культурного розвитку Херсонської області
на 2026 рік.

2 189 816,95
тис. грн

Бюджет громади, включно
з трансфертами (2025)

Розроблено до повномасштабного вторгнення (до 24.02.2022):

Схему планування території Херсонської
області від 2014 року з розрахунковим
терміном схеми – 2036 рік та схему
планування території узбережжя Чорного
та Азовського морів в межах Херсонської
області як доповнення до Схеми планування
території Херсонської області.

35 065 осіб

Внутрішньо переміщені особи (1.01.2026)

Стратегію розвитку Херсонської області
на період 2021 – 2027 років, розроблено
та затверджено у 2019 році.

В процесі оновлення:

- ✗ — У партнерстві з Програмою Polaris
 - ✓ — здійснюється робота з актуалізації цієї
 - ✓ — Стратегії та приведення її у відповідність
- з Державною стратегією регіонального
розвитку на 2021–2027 роки.

Підтримка Херсонської ОВА
у здійсненні стратегічного
планування

Тип документа, який розробили
у партнерстві з Polaris

Контекст планування

Херсонська область трансформувалася з потужного аграрно-туристичного хаба у прифронтовий регіон із безпрецедентними безпековими та гуманітарними викликами. Ключовими активами залишаються геостратегічне приморське положення, дельта Дніпра та людський капітал, попри скорочення населення деокупованої частини на 73%.

Демографічна ситуація є критичною: спостерігається глибоке старіння, частка дітей до 5 років впала до 1,7%, а природне відтворення фактично припинилося. Повномасштабна війна зруйнувала традиційну економічну базу та систему зрошення, спричинивши гострий дефіцит водних ресурсів і мінне забруднення до 75% площі сільськогосподарських угідь.

Трансформація просторової структури регіону характеризується глибокою деформацією реальної організації територій через окупацію лівобережжя, руйнування стратегічних мостових сполучень і втрату логістичної зв'язності, що на фоні критичного знелюднення прифронтових населених пунктів призвело до кардинальних змін у системі розселення області.

Вирішальними для розвитку на наступні 10 років стануть темпи гуманітарного розмінування, відновлення логістичного каркасу та портів, реконфігурація меліорації та стимулювання повернення молоді. Планування відновлення має спиратися на адаптацію до нових гідрологічних реалій та використання потенціалу ветеранів і згуртованих громад.

Ключові виклики

Регіон стикається з низкою взаємопов'язаних викликів: постійна небезпека й тимчасова окупація більшої частини області, обмежений фізичний доступ (зокрема до зони катастрофи Каховської ГЕС), замінування територій, значні демографічні втрати і масове внутрішнє переміщення, суттєві диспропорції вікової структури населення, а також дефіцит робочої сили. Одним із базових методологічних обмежень є неповне просторове охоплення статистичних та адміністративних даних. Воєнний стан істотно вплинув на функціонування системи офіційної статистики та регулярність збору даних. Через розриви часових рядів і нерівномірну деталізацію секторів економіки та соціальних показників, планування має спиратися на гнучкі адаптивні сценарії, поєднання кількісних і якісних методів стратегування, пріоритизацію безпекових заходів, поступову верифікацію даних у процесі відновлення та спеціальні механізми компенсації «сліпих зон» у статистиці.

Залучення громадськості

40

Глибинні інтерв'ю та фокус-групи

39

Робоча група

- ✓ До робочої групи увійшли керівники профільних департаментів та управлінь обласної державної адміністрації, ректори та директори провідних університетів регіону, представники академічних наукових інститутів, очільники регіональних відділень асоціацій органів місцевого самоврядування, а також експерти громадських організацій та профільних дорадчих органів (загальна кількість РГ - 39 осіб).
- ✓ Враховуючи безпекову ситуацію в регіоні, засідання робочих груп та залучення зацікавлених сторін у процесі актуалізації Стратегії розвитку відбувалося в змішаному форматі (онлайн та офлайн).
- ✓ Частина засідань робочої групи та стратегічна сесія пройшли в розширеному форматі із запрошенням представників територіальних громад - як деокупованих, так і тих, що перебувають під тимчасовою окупацією.
- ✓ У межах актуалізації Стратегії було проведено глибинні інтерв'ю, діади, тріади та фокус-групи зі стейкхолдерами. Зокрема, залучено представників ОМС деокупованих громад, фахівців соціально важливих сфер (медицина, соцзахист, освіта, культура), комунальних служб, бізнесу, провайдерів безпеки (ДСНС), а також волонтерів, науковців та представників ОГС. Загалом у глибинних інтерв'ю та фокус-групах взяло участь 40 осіб.

Сценарії розвитку

Сценарії розвитку регіону були напрацьовані під час стратегічної сесії, ключовою невизначеністю сценарного планування було визначено безпековий стан регіону.

Під час стратегічної сесії учасники змоделювали чотири сценарії майбутнього регіону, що відображають логіку послідовного розгортання сценаріїв від кризи до розвитку:

■ Криза (Бойові дії та критична небезпека)

Сценарій фокусується на посиленні оборонних функцій та екстремому забезпеченні життєдіяльності в умовах ескалації.

■ Стабільна небезпека (Прифронтовий статус)

Передбачає адаптацію економіки та соціальної сфери до умов зниження інтенсивності небезпеки, але за збереження постійних ризиків.

■ Відновлення територій

Розпочинається, коли бойові дії не ведуться у безпосередній близькості до громад, що відкриває шлях до масштабної відбудови.

■ Розвиток

Стратегічний орієнтир після досягнення справедливого миру, коли відсутність військових загроз у середньостроковій перспективі дозволяє реалізувати геостратегічний потенціал області.

Сценарії будувалися за допомогою інструменту Scenario Canvas через аналіз драйверів, чутливих до змін безпекового статусу. Такий підхід дозволив виявити «спільне ядро» – стійкі стратегічні рішення, які залишаються актуальними та доцільними за будь-якого варіанту розвитку подій.

Це забезпечує перехід від жорсткого прогнозування до адаптивного управління, дозволяючи Херсонщині гнучко реагувати на виклики, зберігаючи вектор планування до 2034 року.

Бачення розвитку

Під час стратегічної сесії учасники у фокус-групах формували бачення розвитку Херсонщини на найближчі 10–15 років. Основними темами дискусій стали безпека, економічне зростання, відбудова зруйнованої інфраструктури та створення умов для повернення людей.

Проект довгострокового бачення розвитку Херсонської області (до 2034 року)

- ✓ Херсонська область пройшла шлях від майже повної окупації до 100% території відновлення і зростання.
- ✓ Херсонщина стала привабливим місцем, куди повернулися люди, відновилися життєдіяльність громад і запрацювала економіка. Повноправне членство України в ЄС створило для регіону сприятливі умови підвищення інституційної спроможності, міжнародної співпраці та забезпечило доступ до інструментів та послуг ЄС.
- ✓ Херсонщина інтегрується у світове економічне середовище і формується як потужний логістичний вузол півдня України та Чорноморського простору.
- ✓ Херсонщина є інвестиційно привабливим регіоном із інноваційними економічними моделями.
- ✓ Регіон забезпечений сучасною високотехнологічною, диверсифікованою стійкою інфраструктурою.
- ✓ Регіон відіграє важливу роль у забезпеченні глобальної продовольчої безпеки.
- ✓ Область пододала критичну нестачу водних ресурсів і стабільно забезпечена водою високої якості.
- ✓ Херсонщина є екологічно чистим (безпечним) та привабливим середовищем життєдіяльності.
- ✓ Це регіон, який не лише відновився після війни, а й використав цей досвід для побудови більш сильної, сучасної та стійкої економіки, забезпечення високої якості життя населення.

Стратегічні цілі

Проект оновлених стратегічних цілей до Стратегії розвитку Херсонської області на період 2021–2027 років:

1 Безпека 2 Люди 3 Економіка 4 Врядування

Формування комплексної безпекової, екологічної та інфраструктурної стійкості регіону та підтримка сил безпеки і оборони України

Забезпечення базових умов життя, підтримка населення та відновлення людського потенціалу і соціальної згуртованості

Формування конкурентоспроможної та диверсифікованої економіки регіону на основі відновлення економічної бази, адаптації АПК до дефіциту води, розвитку безпечної логістики та формування територій економічного відновлення і зростання

Розвиток багаторівневого врядування та інституційної спроможності, посилення міжрегіональної і міжнародної співпраці та забезпечення євроінтеграційної спроможності територіальних громад

Формат підтримки Polaris

Протягом усього циклу співпраці команди області було надано комплекс заходів із розвитку спроможності та технічної підтримки.

■ Установчі семінари

Проведено два онлайн-семінари, які охопили питання механізмів багаторівневого врядування та партисипативних підходів, а також підходів до регіонального і просторового аналізу — від роботи з даними до формування практичних стратегічних висновків. Обидва заходи базувалися на прикладах міжнародної та національної практики.

■ Аналітичний та методологічний супровід

Забезпечено підтримку у зборі, систематизації та аналізі даних, включаючи огляд чинної редакції стратегії та напрацювання рекомендацій щодо її оновлення. Проведено оцінку якості даних і визначено методологічні обмеження в умовах воєнного стану. Розроблено підхід до проведення соціологічних досліджень із поєднанням якісних і кількісних методів, включаючи аналіз вторинних даних, фокус-групи та глибокі інтерв'ю.

■ Сценарне та стратегічне планування

Надано експертну підтримку щодо планування в умовах невизначеності. Це охоплювало розробку алгоритму побудови сценаріїв розвитку прифронтового регіону та фасилітацію стратегічної сесії зі сценарного планування, а також підтримку у формулюванні й оновленні стратегічного бачення розвитку регіону та визначення стратегічних і оперативних цілей.

У межах співпраці було виявлено обмеження планування розвитку регіону в умовах воєнного стану та окреслено набір можливих інструментів і підходів, які можуть бути використані для підтримки процесу планування та розвитку спроможності на різних етапах.

Основні досягнення

ДМИТРО БУТРИЙ,
перший заступник голови
Херсонської обласної
державної адміністрації

“Дякую за партнерство, оперативність та щире бажання допомогти нашій області відновитися і стати сильною, сучасною та євроінтегрованою.

Сьогодні Херсонщина потребує чіткого та реалістичного плану відновлення та сталого розвитку, який має враховувати:

- необхідність відбудови критичної інфраструктури;
- відновлення економіки на нових, сучасних та безпечних засадах;
- екологічні наслідки, зокрема катастрофи Каховської ГЕС;
- гуманітарні та соціальні виклики після деокупації;
- потребу у створенні нових можливостей для людей, які повертаються, та тих, хто залишався.

І ваша підтримка в цьому є дуже важливою.”

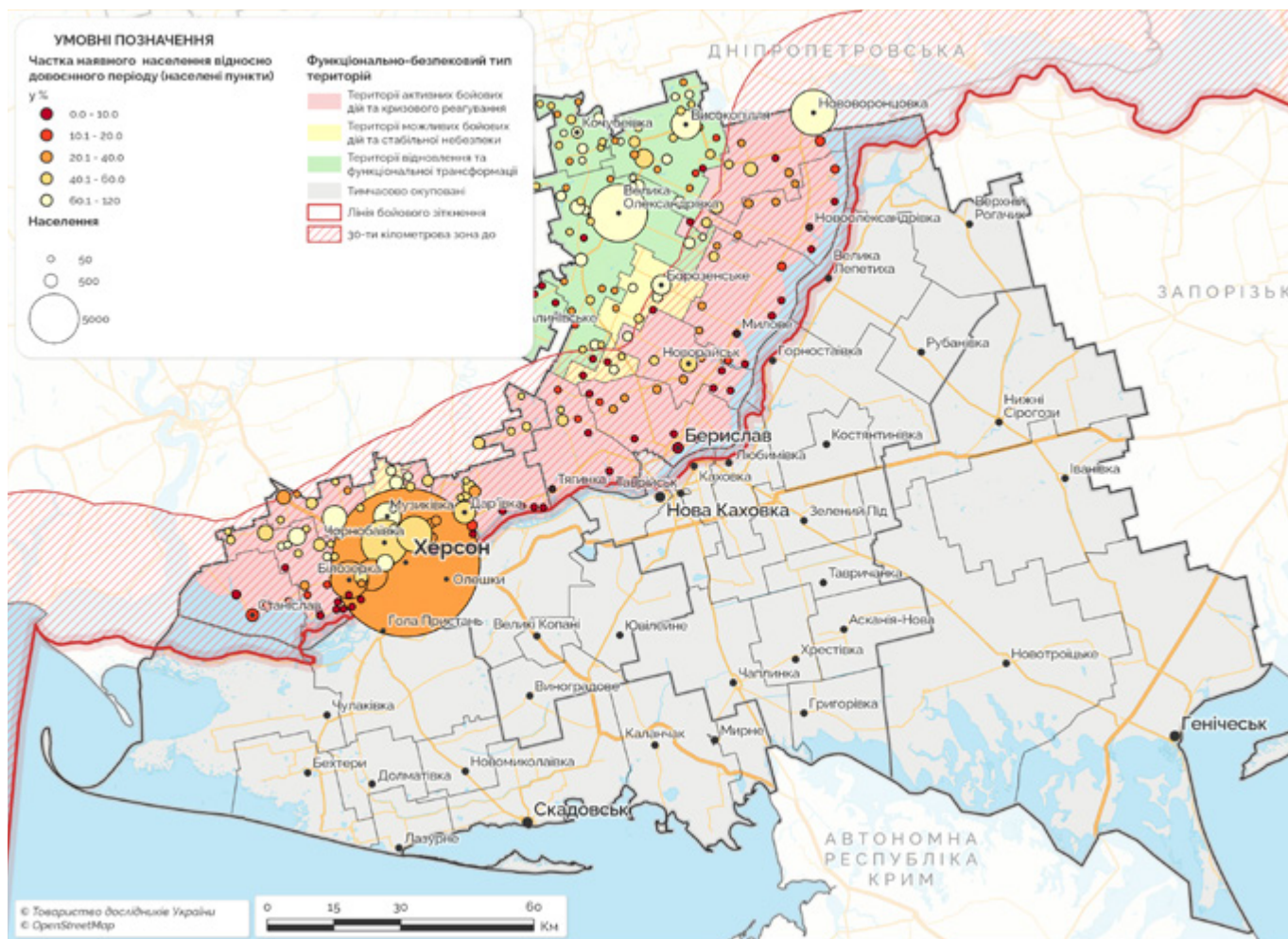

- ✓ Ознайомлення із стратегічними орієнтирами та міжнародним досвідом щодо ролі планування на рівні області в системах багаторівневого врядування, зокрема з підходами до регіонального аналізу, просторової аналітики та адаптивного формування стратегій.
- ✓ Забезпечення процесу оновлення Стратегії розвитку Херсонської області на 2021–2027 роки в умовах, які кардинально змінилися. Формування довгострокового бачення розвитку регіону.
- ✓ Визначення ключових орієнтирів реінтеграції до загальнонаціонального економічного, соціального та гуманітарного поля та розвитку регіону після його деокупації, а також на період після 2027 року.

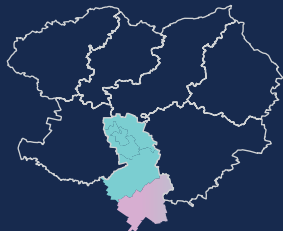
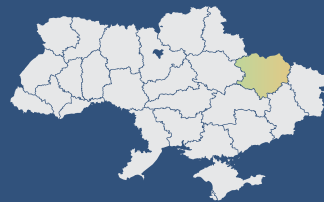
Диференціація територій Херсонської області

Диференціація територій Херсонської області за безпековими сценаріями та станом розселення

Карта демонструє застосування територіально-орієнтованого підходу до сценарного планування, де території правобережної частини Херсонської області диференційовані за безпековою ознакою та відображають демографічну ситуацію в регіоні, що є базою для подальшого стратегічного планування.

Близняківська селищна територіальна громада

Харківська область
Лозівський район

с-ще **Близняюки**

Адміністративний центр громади

97

Населених пунктів

1 377,7 км²

Площа

12,6 осіб на км²

Щільність населення

520 751,2 тис. грн

Бюджет громади, включно
з трансфертами (2025)

4 094 осіб

Внутрішньо переміщені особи (1.01.2026)

Концепція
інтегрованого
розвитку

Тип документа, який розробили
у партнерстві з Polaris

19 316 осіб 21 915 осіб

Населення громади
до повномасштабного
вторгнення (1.01.2022)

Населення громади,
включаючи ВПО
(1.01.2026)

Узгодженість стратегічних документів

Близняківська громада розробила Стратегію розвитку, Завдання на розроблення Комплексного плану, оновлені деякі генеральні плани населених пунктів. Обов'язкові документи доповнюють ті, що розроблені за власної ініціативи громади.

У відповідь на виклики, що постали перед громадою, КІР надає структуровану основу для сталого відновлення та довгострокового розвитку. Це комплексний документ, що ґрунтується на даних, і спрямований на формування більш сильної та стійкої громади.

Контекст планування

Близнюківська громада займає значну частину Лозівського району й інтегрована у його транспортну та економічну систему. Зосередження зусиль на створенні робочих місць, підтримці молоді та працездатного населення, розвитку несільськогосподарських видів діяльності можуть пом'якшити негативні демографічні тенденції у перспективі планувального горизонту на 10 років.

Важливим завданням цього планувального періоду є диверсифікація економічної діяльності громади. Загострюється потреба у модернізації інженерної інфраструктури. Посилення кліматичних ризиків зумовлює необхідність впровадження адаптивних заходів. Додатковим негативним чинником є наслідки бойових дій.

Географічне розташування громади та аграрна спеціалізація допомагають формувати її просторову структуру з логістичними вузлами, агрокластерними зонами та комфортними житловими кварталами.

Відновлення громади відбувається у двох взаємопов'язаних площинах: це ліквідація наслідків руйнувань та створення умов для нової стійкості. Якщо перший напрям потребує інвестицій у відновлення житлового фонду й аграрної інфраструктури, то другий передбачає стратегічне переосмислення економічної моделі. Війна посилила значення громади як тилової території, що приймає внутрішньо переміщених осіб та підтримує функціонування господарського комплексу регіону.

Ключові виклики

- ✓ Тривала війна та ризики ескалації бойових дій у безпосередній близькості.
- ✓ Частка осіб віком 60+ перевищує 25%.
- ✓ Недостатній рівень розвитку малого та середнього бізнесу, вузька структура зайнятості, слабка кооперація фермерських господарств та нестача робочих місць.
- ✓ Проблеми водопостачання та якості питної води.
- ✓ Високі енергетичні втрати у житлово-комунальному господарстві, дефіцит укриттів, низький рівень інклюзивності громадського простору.
- ✓ Низька якість дорожнього покриття та відсутність регулярного автобусного сполучення між селами. Нерівномірність доступу до послуг між адміністративним центром і віддаленими селами посилює внутрішню територіальну диференціацію.
- ✓ Стихійні сміттєзвалища й відсутність комплексної системи контролю за відходами.
- ✓ Низький рівень довіри між громадськістю і владою.
- ✓ Кадровий дефіцит у сферах медицини, освіти, культури та спорту.
- ✓ Ризики блокування експорту аграрної продукції, цінові коливання та торгові обмеження.

Розвиток Близнюківської громади відбувається в умовах турбулентності, водночас формуються стратегічні можливості, пов'язані з післявоєнним відновленням, аграрною трансформацією, розвитком відновлюваної енергетики та залученням міжнародної допомоги.

Залучення громадськості

Процес розроблення Стратегії ґрунтувався на інклюзивності та прозорості

400+

Опитування мешканців та представників бізнесу

3 + 3

Робочі зустрічі та громадські слухання

40+

Зібрано конкретних ідей до плану заходів

- ✓ Опитуванням охоплено понад 400 жителів та представників бізнесу.
- ✓ Проведено 3 робочі зустрічі за участі ключових стейкхолдерів та 3 громадські слухання.
- ✓ Зібрано понад 40 конкретних ідей до плану заходів.
- ✓ Узгоджено з населенням результати сценарного планування.
- ✓ Допомогли у цьому процесі також інтерв'ю з експертами, фокус-групи та огляди території.

Сценарії розвитку

Базові сценарії розвитку громади передбачають два підходи: розосередження ресурсів та інфраструктури між чотирма перспективними центрами зростання або їх концентрацію переважно в центральному населеному пункті громади. Обидва підходи розглядалися з урахуванням можливого збільшення фінансових надходжень із різних джерел або їх стагнації.

Довгострокова соціально-економічна стійкість громади визначена поєднанням просторово збалансованої моделі розвитку з достатньою фінансовою спроможністю. Демографічна криза, воєнні ризики та структурні обмеження економіки суттєво звужують можливості інерційного розвитку і роблять неефективними сценарії надмірної концентрації ресурсів в одному населеному пункті або розвитку центрів тяжіння без збільшення обсягів фінансування.

Бачення розвитку

Близнюківська громада – це територія децентралізації ресурсів і повноважень та пріоритету інтересів і добробуту людини. Це інноваційний хаб з фокусом на енергетичну незалежність і добробут жителів, враховує інтереси кожного.

Інфраструктура та послуги громади орієнтовані на забезпечення високої якості життя. Близнюківська громада відповідально ставиться до збереження природи, а її жителі мають високу екологічну свідомість.

Стратегічні цілі

Громада визначила стратегічні цілі свого розвитку

1

Створення інфраструктурних та інституційних умов для залучення інвестицій і економічного розвитку громади

- ✓ Підвищення рівня підприємницького клімату та інвестиційної привабливості громади
- ✓ Самоідентифікація населення громади
- ✓ Розроблення проєктів інженерної інфраструктури,
- ✓ покращення дорожньої інфраструктури громади

2

Забезпечення якісних, доступних та людиноорієнтованих публічних послуг у громаді

- ✓ Розвиток і покращення якості соціальних послуг та адміністративних послуг
- ✓ Забезпечення якості і доступності медичних і освітніх послуг, розвитку культурних послуг

3

Формування ефективної системи управління природними ресурсами та відходами в громаді

- ✓ Охорона довкілля та раціональне використання ресурсів та розвиток зеленого підприємництва
- ✓ Покращення системи контролю за відходами

4

Збереження та ефективне використання туристично-рекреаційного та історико-культурного потенціалу громади

- ✓ Використання наявних туристично-рекреаційних та історичних потенціалів у громаді та їх розвиток
- ✓ Створення конкурентно-спроможного туристичного продукту

Ключові проєкти відновлення

■ Будівництво другого пускового комплексу захисної споруди лікарні у селищі Близнюки

Зведення підземного переходу від підземної лікарні до стаціонарного корпусу, облаштування інженерних мереж та благоустрою території. Проєкт забезпечить безпечний і безперервний доступ пацієнтів та медичного персоналу до повноцінного укриття.

■ Сонячна енергомодернізація освітніх просторів

Установлення сонячних панелей у 3 центрах розвитку (підземні та наземна школи) – с. Самійлівка, с. Криштопівка, с. Добровілля – для енергоефективності та резервного живлення під час блекаутів.

■ Будівництво модульної школи-укриття у селищі Близнюки

Швидко (до 6 місяців) зведення безпечної школи з модулів, що одночасно виконують функцію найпростіших укриттів.

Детальна інформація

Основні досягнення

“ Концепція – це крок до усвідомленого і відповідального планування. Вона поєднує безпекові пріоритети, потреби людей і бачення майбутнього

ГЕННАДІЙ КОРОЛЬ,
голова Близнюківської громади

“ Участь у програмі дала нам нові інструменти та підходи до планування, що значно підвищило якість роботи та взаємодію між усіма учасниками процесу

ЮЛІЯ ЗВЯГІНЦЕВА,
головний спеціаліст відділу економічного розвитку, інвестиційної діяльності та проєктного менеджменту

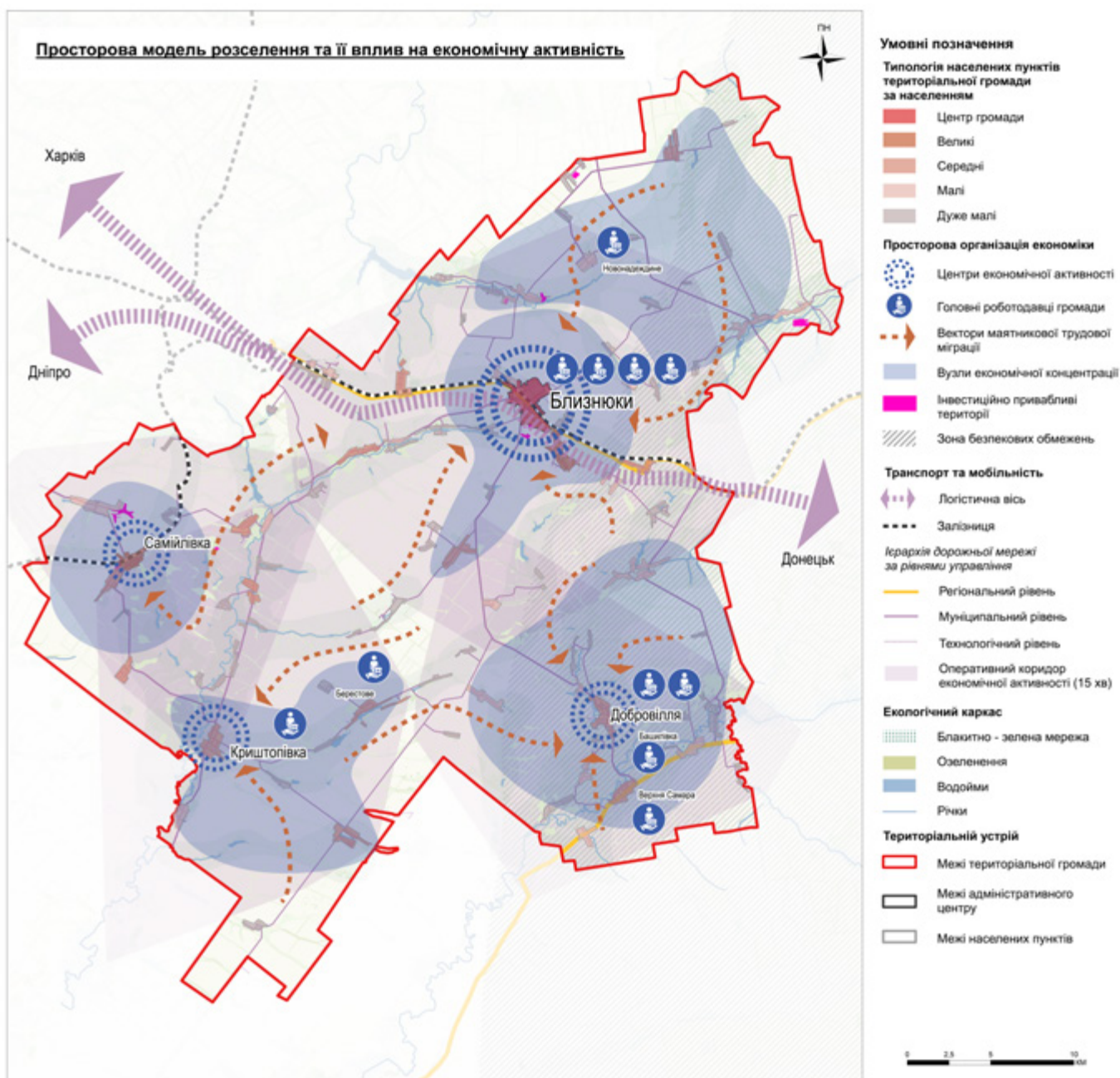

Polaris

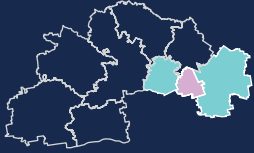
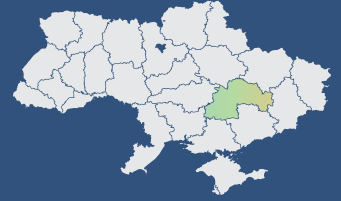
- ✓ Громада систематизувала підходи до планування відновлення та розвитку та отримала інструменти для якісного аналізу даних і визначення пріоритетів.
- ✓ Важливим результатом стало посилення інституційної спроможності і залучення різних стейкхолдерів до процесу планування. Партнерство сприяло формуванню комплексного бачення відновлення громади.
- ✓ Розроблення концептуальних підходів до відновлення громади, визначення пріоритетних напрямків розвитку та підготовка бази для подальшого залучення інвестицій.
- ✓ Підвищено рівень взаємодії між структурними підрозділами та покращено процес прийняття управлінських рішень.

Просторова модель розвитку громади

Модель прискороного розвитку громади з чотирма центрами тяжіння дає змогу зменшити просторові дисбаланси, підвищити доступність, стимулювати економічну активність, формувати згуртованість.

Васильківська селищна територіальна громада

Дніпропетровська область
Синельниківський район

с-ще Васильківка

Адміністративний центр громади

56

Населених пунктів

882,4 км²

Площа

23 осіб на км²

Щільність населення

378 629,3 тис. грн

Бюджет громади, включно з трансфертами (2025)

1 764 осіб

Внутрішньо переміщені особи (1.01.2026)

Завдання на Комплексний план

Тип документа, який розробили у партнерстві з Polaris

22 273 осіб

Населення громади до повномасштабного вторгнення (1.01.2022)

19 399 осіб

Населення громади, включаючи ВПО (1.01.2026)

Узгодженість стратегічних документів

У громаді вже діє низка стратегічних документів:

- ✓ Стратегія розвитку до 2027 року (із горизонтом до 2034)
- ✓ План дій сталого енергетичного розвитку та клімату до 2030 року
- ✓ Програма соціально-економічного та культурного розвитку на 2026
- ✓ Програма місцевого економічного розвитку (2024-2026).

Розроблення Завдання на Комплексний план просторового розвитку території громади у партнерстві з Polaris доповнює ці документи, будучи їх просторовою основою та забезпечуючи узгоджену реалізацію визначених пріоритетів розвитку.

Контекст планування

Васильківська селищна територіальна громада розташована у Синельниківському районі Дніпропетровської області, займає площу 882,4 км² та налічує близько 20 тис. осіб. До складу входять 2 селища та 54 села з розгалуженою системою розселення. Громада має аграрну спеціалізацію, що базується на значному земельному ресурсі (понад 75% території — сільськогосподарські угіддя) та родючих чорноземах. Додатковими активами є водні та лісові ресурси, а також близькість до великих міст (Дніпро, Запоріжжя), що формує потенціал економічної інтеграції і розвитку кооперації.

Ключові виклики

- ✓ Демографічне скорочення, старіння населення та відтік трудових ресурсів.
- ✓ Просторова розосередженість населених пунктів ускладнює ефективне надання послуг і розвиток інфраструктури.
- ✓ Економічна структура громади обмежена домінуванням агросектора та потребує диверсифікації.
- ✓ Суттєвими залишаються екологічні проблеми, зокрема деградація ґрунтів, погіршення стану водних ресурсів і неефективне управління відходами.

Додатковим фактором є вплив воєнного стану, що обмежує економічну активність і стримує використання частини ресурсного потенціалу громади.

Залучення громадськості

424

Опитано респондентів

✓ На початковому етапі було проведено опитування жителів і підприємців громади, у якому взяли участь 411 жителів та 13 підприємств. Для цього підготовлено та погоджено анкети, а також забезпечено інформування через офіційні канали громади.

37

Учасників стратегічної сесії

✓ Наступним етапом стала стратегічна сесія із залученням представників органів місцевого самоврядування, експертів та жителів громади (37 учасників), під час якої обговорювались результати аналізу і формувались пропозиції за основними напрямками розвитку.

Сценарії розвитку

Було розроблено чотири альтернативні сценарії розвитку громади, які відрізняються поєднанням двох ключових трендів

Сценарій 1

Це якість надання послуг у соціальній сфері і зношеність інфраструктури

Сценарій 2

Зниження якості життя та високий рівень планувальної культури й ефективне використання ресурсів

Сценарії охоплюють як негативні траєкторії (зниження якості життя, зношеність інфраструктури, стагнація), так і позитивні (відновлення соціальної сфери, модернізація інфраструктури, зростання інвестиційної привабливості). Частина сценаріїв також враховує ризики хаотичної забудови та неефективного просторового розвитку.

Ключовим висновком є те, що рівень планувальної культури й ефективність управління визначають стійкість громади та її здатність до відновлення і довгострокового розвитку.

Бачення розвитку

Васильківська громада – просторово-організована громада, з мережею новітніх закладів соціальної сфери та турботою про добробут населення.

Стратегічні цілі

У Стратегії розвитку Васильківської селищної громади визначено чотири пріоритетні цілі.

1

Економічний розвиток громади

- ✓ Диверсифікація місцевої економіки

2

Покращення якості і умов життя

- ✓ Покращення якості і умов життя жителів громади

3

Суспільний розвиток та інтеграція

- ✓ Розвиток суспільної активності і свідомості та самоврядування

4

Повоєнне відновлення

- ✓ Повоєнне відновлення Васильківської селищної територіальної громади

Ключові проєкти відновлення

■ Соціальне таксі: Мобільність та інклюзивність

Проєкт передбачає створення комплексної системи перевезення маломобільних груп населення шляхом закупівлі спеціалізованого автотранспорту, обладнаного підйомачем. Окрім технічного забезпечення, проєкт включає інтеграцію послуги в загальну мережу соціального обслуговування громади. Реалізація проєкту забезпечить рівний доступ до послуг, соціальну адаптацію та підвищення якості життя вразливих груп населення.

■ Мобільний ЦНАП

Проєкт спрямований на забезпечення максимальної доступності державних послуг у віддалених населених пунктах Васильківської громади. Передбачено запуск «офісу на колесах», оснащеного необхідною технікою, захищеним зв'язком та автономним живленням для роботи адміністраторів у форматі виїзних прийомів. Це дасть можливість жителям сіл отримувати адміністративні послуги за місцем проживання, що значно зекономить час, кошти громадян та оптимізує роботу муніципальних служб.

■ Енергоефективна та стала система охорони здоров'я

Проєкт спрямований на зміцнення енергетичної стійкості системи охорони здоров'я громади через впровадження відновлюваних джерел енергії. Передбачено встановлення сонячної електростанції на даху амбулаторії. Це забезпечить безперебійне надання медичних послуг під час відключень електромережі.

■ Відновлення та модернізація Опорного ліцею №1 ім. М.М. Коцюбинського

Проєкт передбачає комплексну відбудову головного освітнього закладу громади, що постраждав унаслідок військової агресії. Заплановано капітальний ремонт будівлі, повне відновлення покрівлі та перекриттів, а також заміну інженерних мереж із впровадженням енергозберігаючих технологій, створення сучасного інклюзивного простору. Результатом проєкту стане створення інноваційного освітнього середовища, яке гарантуватиме безпеку учнів, комфортні умови навчання та зменшення витрат на енергоносії.

Детальна інформація

Основні досягнення

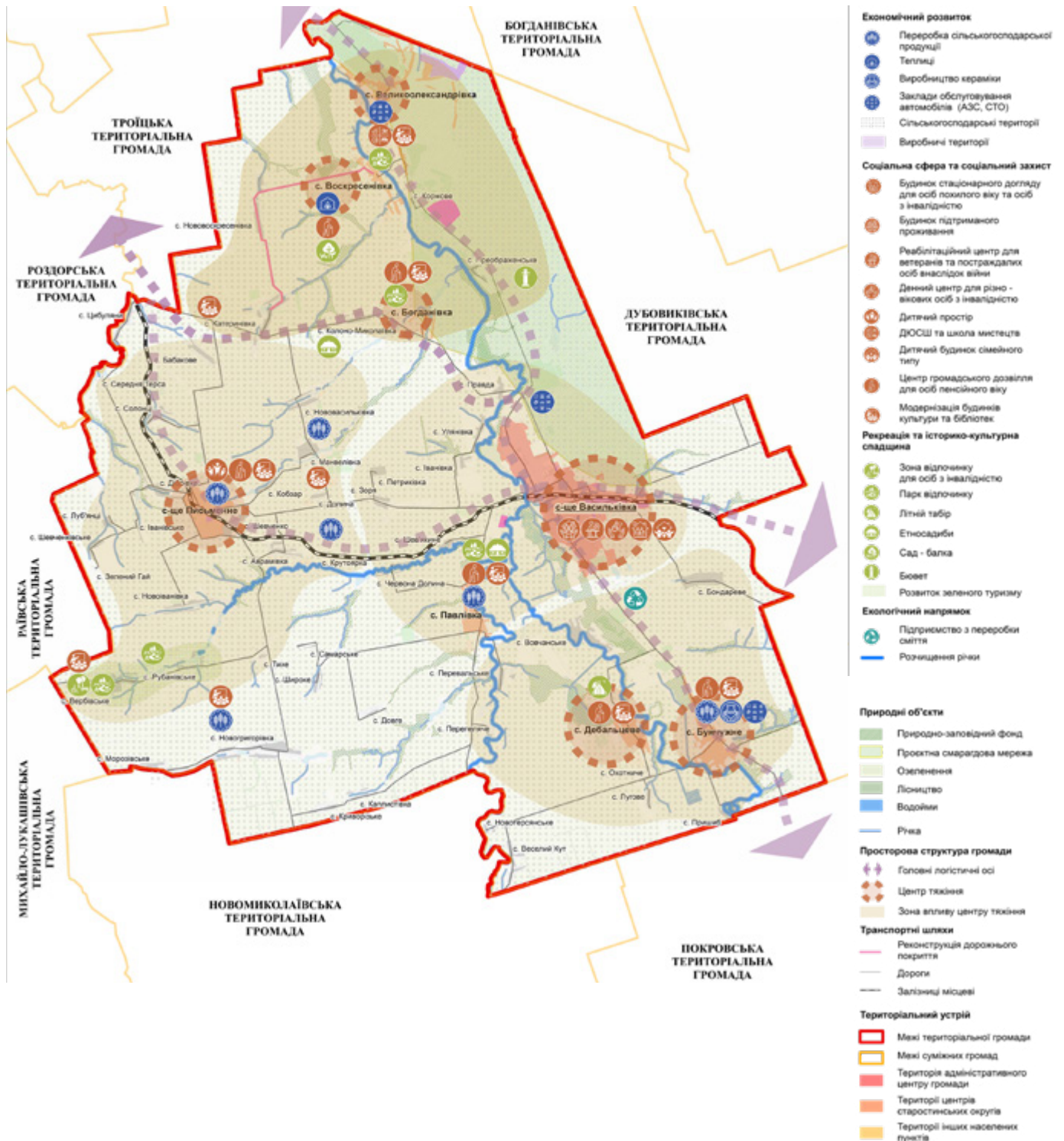
СЕРГІЙ ПАВЛІЧЕНКО,
голова Васильківської громади

Участь у програмі *Polaris* дала нам чітке розуміння структури плану відновлення та допомогла систематизувати всі результати роботи громади. Завдяки експертній підтримці ми змогли підвищити якість планової документації та краще обґрунтувати наші проєктні ідеї

Polaris

- ✓ Підвищення інституційної спроможності громади у сфері просторового планування та стратегічного управління розвитком території.
- ✓ Залучення представників громади до процесу планування, підвищення рівня обізнаності посадових осіб та активістів щодо принципів сталого розвитку, просторового планування та інтегрованого підходу до відновлення територій.
- ✓ Налагодження ефективної взаємодії між органом місцевого самоврядування, експертним середовищем та громадськістю, що є ключовою передумовою для подальшої якісної розробки Комплексного плану та його успішної реалізації.

Просторова модель розвитку громади

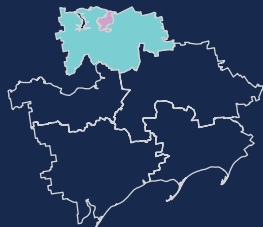
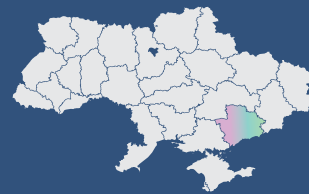

Карта-схема відображає просторову модель розвитку Васильківської громади з визначенням центрів активності, функціональних зон та ключових напрямків розвитку. Основним ядром виступає селище Васильківка разом із мережею старостинських центрів, які формують локальні осередки активності.

Передбачено розвиток економіки (переробка, виробництво, тепличне господарство), соціальної інфраструктури та сервісів уздовж транспортних коридорів. Також виділено рекреаційні та природоохоронні території.

Модель спрямована на підвищення зв'язності території, розвиток локальних центрів та збалансоване використання ресурсів громади.

Вільнянська міська територіальна громада

Запорізька область
Запорізький район

м. Вільнянськ

Адміністративний центр громади

16

Населених пунктів

158,4 км²

Площа

116,8 особи на км²

Щільність населення

420 271,0 тис. грн

Бюджет громади, включно
з трансфертами (2025)

3 342 осіб

Внутрішньо переміщені особи (1.01.2026)

Технічне завдання
на розроблення Комплексного плану

Тип документа, який розробили
у партнерстві з Polaris

16 822 осіб 18 508 осіб

Населення громади
до повномасштабного
вторгнення (1.01.2022)

Населення громади,
включаючи ВПО
(1.01.2026)

Узгодженість стратегічних документів

Програма економічного і
соціального розвитку Вільнянської
міської територіальної громади на
2026 рік.

Прийнято рішення «Про початок
розробки Стратегії розвитку
Вільнянської міської територіальної
громади до 2027 року (з
перспективою дії до 2034 року)».

Затверджено Середньостроковий
план пріоритетних публічних
інвестицій на 2026–2028 рр.

Розроблення підготовчого етапу Комплексного плану є особливо актуальним для Вільнянської територіальної громади в сучасних умовах. Громада потребує системного підходу до відновлення, розвитку територій, ефективного використання земельних ресурсів та узгодження містобудівної документації з актуальними потребами населення.

Розробка Технічного завдання є початком, першим кроком стратегування в громаді. Громаді потрібна Стратегія розвитку, і засідання робочої групи допомогло окреслити першочергові напрями її відновлення та розвитку.

Контекст планування

Вільнянська міська територіальна громада має прикордонне розташування між Запорізькою і Дніпропетровською областями, що забезпечує транзитну функцію та потенціал міжрегіональної взаємодії. Близькість до Запоріжжя створює конкуренцію, впливаючи на просторовий розвиток і самодостатність громади. Відсутність включення до міжнародних транспортних коридорів обмежує зовнішню інтеграцію, але сприяє розвитку локальних комунікацій. В умовах війни географічне розташування набуває стратегічного значення, поєднуючи ризики з потребою стійкого розвитку. Економіка громади функціонує в режимі адаптації: попри втрати, промисловість та аграрно-переробний сектор залишаються ключовими. Частина підприємств відновила виробництво й податкові надходження, що свідчить про поступове відновлення фінансової бази. Зростання кількості ФОПів демонструє спрощену модель бізнесу в умовах ризику. Водночас у березні 2026 року громадою недоотримано 7% ПДФО через релокацію двох бюджетоутворюючих підприємств.

Ключові виклики

Безпека

Дефіцит бюджету

Екологічні ризики

Наближення лінії фронту

Падіння доходів через релокацію бюджетоутворюючих підприємств

Суттєвими є ризики, пов'язані зі зміною клімату. Посухи та зниження рівня підземних вод можуть негативно впливати на аграрне виробництво, яке є одним із ключових секторів економіки громади.

Зношена інфраструктура

Інтеграція ВПО

Критична потреба у модернізації водопостачання, водовідведення та енергомереж для забезпечення життєдіяльності сіл

Понад 3342 переселенців створюють навантаження на медицину й освіту, потребуючи будівництва постійного житла та створення робочих місць

Відновлення громади орієнтоване на покращення якості життя жителів і базується на зміцненні управлінської спроможності, підготовці стратегічних документів, розвитку малого та середнього бізнесу, відновленні інфраструктури.

Залучення громадськості

Процес розроблення базувався на інклюзивності та прозорості

374

Опитування мешканців та представників бізнесу

40+

Шість робочих зустрічей за участі ключових стейкхолдерів

30

Зібрано конкретних ідей до плану заходів

- ✓ Анкетування пройшли 353 жителі та 21 представник бізнесу.
- ✓ Проведено громадське обговорення.
- ✓ Відбулося 6 робочих зустрічей із широким залученням представників громадськості.
- ✓ Зібрано понад 30 конкретних ідей до плану заходів.
- ✓ У стратегічній сесії взяли участь 40+ ключових стейкхолдерів (депутатів, активістів, підприємців).

Сценарії розвитку

Були розроблені тренди та сценарії розвитку Вільнянської територіальної громади. З них було визначено найбільш важливі, а саме: підвищення планувальної культури та відновлення/модернізація інфраструктури. Розглянуто 4 сценарії розвитку.

Оптимістичний сценарій

За оптимістичного сценарію зросте планувальна культура та управлінська спроможність, що дасть змогу перейти від наявності документації до реальних дій. Громада матиме чітке бачення зон економічного розвитку, активно залучатиме інвестиції, що створить нові робочі місця. Одночасно триває модернізація транспортної, інженерної та соціальної інфраструктури, поліпшується якість життя, посилюється соціальна згуртованість і реалізуються програми сталого розвитку.

Бачення розвитку

Вільнянська громада визначила напрямки розвитку та здійснила просторове планування, зберігши надбаня колишнього районного центру. Вона формує безпечне й комфортне середовище для особистості, бізнесу, соціальної та транспортної інфраструктури, а також туризму. Стає точкою тяжіння й партнером, переходячи від планування до реалізації. Це забезпечує економічне зростання, модернізацію, соціальний підйом і сталий розвиток, де поєднуються турбота про людей та довкілля.

Стратегічні цілі

Громада визначила стратегічні цілі свого розвитку

1

Підвищення якості життя жителів та соціальної згуртованості громади

- ✓ Безпека, покращення інфраструктури, підвищення доступності та якості публічних послуг

2

Економічний розвиток громади

- ✓ Підтримка та розвиток бізнесу, розвиток людського капіталу та ринку праці, інвестиційної привабливості громади, туристичної галузі

3

Соціальна сфера та соціальний захист

- ✓ Розвиток медичних і освітніх закладів, будівництво соціального житла, розбудова спортивної інфраструктури та молодіжних просторів

4

Екологія та екологічність

- ✓ Очищення водних об'єктів, озеленення громади, ліквідація сміттєзвалищ та розвиток відновлюваних джерел енергії

Ключові проєкти відновлення

■ Інфраструктура збору ТПВ

Розвиток інфраструктури збору ТПВ на прибудинкових територіях багатоповерхових будинків з метою підвищення системи контролю за відходами та благоустрою територій.

■ Система водопостачання та водовідведення

Капітальний ремонт діючої системи водопостачання та водовідведення, будівництво нового водогону для централізованого забезпечення питною водою сіл громади.

■ Розбудова та облаштування інфраструктури

Створення безбар'єрних маршрутів та публічних просторів на території населених пунктів з урахуванням вимог безбар'єрності та інклюзивності

Детальна інформація

Основні досягнення

НАТАЛЯ МУСІЄНКО,
голова Вільнянської громади

“
Стратегічне планування – це комплекс взаємопов'язаних документів, і якісна їх підготовка дає цьому початок.

Попереду нас чекає його імплементація, відбудова та розвиток громади. Сподіваємось, що Polaris і надалі буде поруч

”

“
Співпраця з Polaris – це синергія досвіду та інновацій. Експерти програми допомагають впроваджувати найкращі європейські практики. Дуже цікаво і корисно працювати з професіоналами QGIS. Експерти Polaris – ви супер!

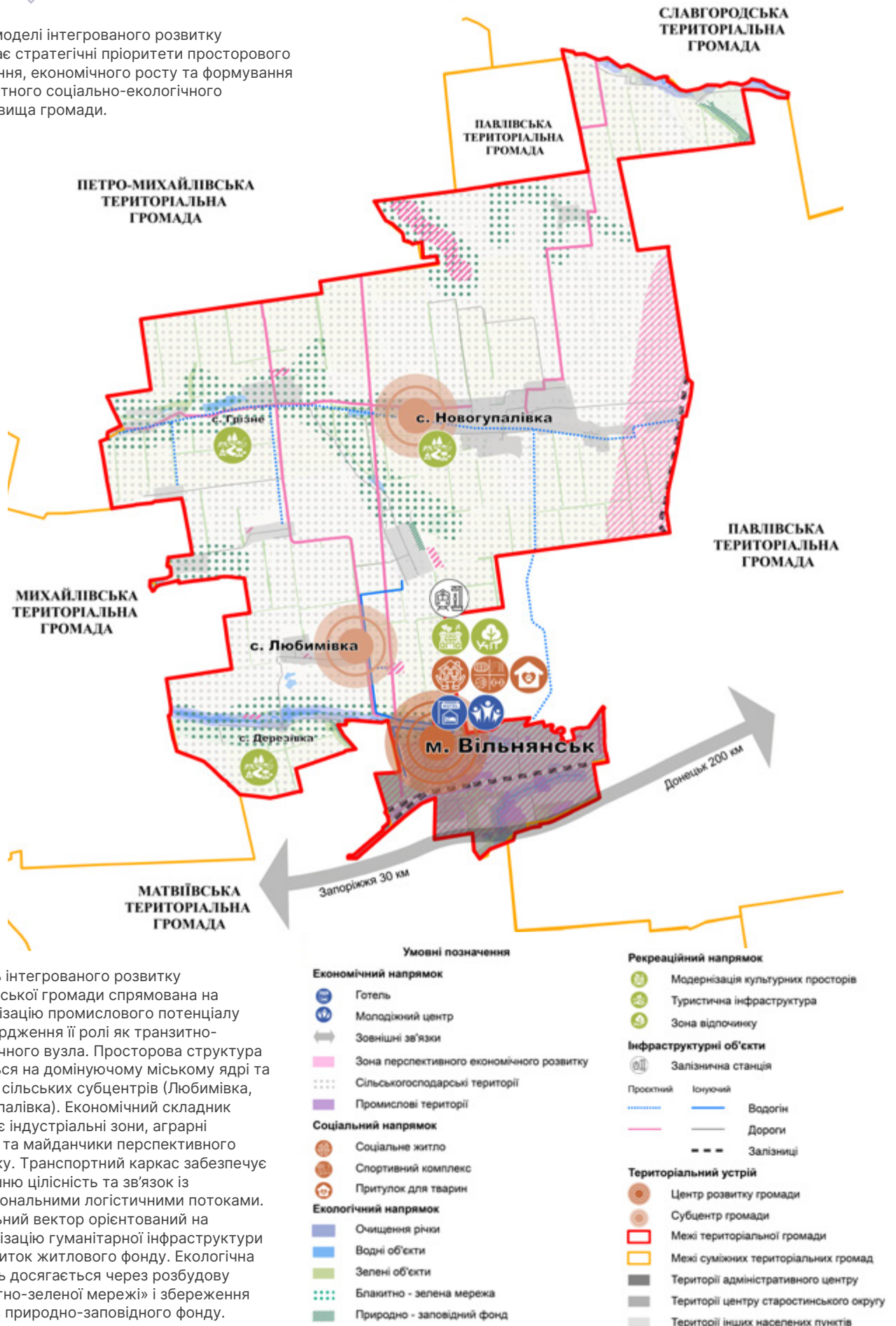
ІРИНА КОНДРАШОВА,
начальник відділу містобудування, архітектури та інфраструктури виконавчого комітету Вільнянської міської ради

- ✓ Проведено ретельний аналіз поточної ситуації, деталізовано всі етапи та сформовано чіткий механізм розробки Комплексного плану просторового розвитку.

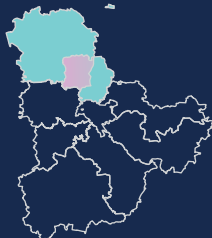
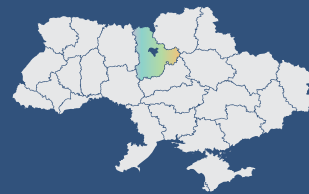
Модель інтегрованого розвитку

Карта моделі інтегрованого розвитку визначає стратегічні пріоритети просторового оновлення, економічного росту та формування комфортного соціально-екологічного середовища громади.

Модель інтегрованого розвитку Вільнянської громади спрямована на ревіталізацію промислового потенціалу та утвердження її ролі як транзитно-логістичного вузла. Просторова структура базується на домінуючому міському ядрі та мережі сільських субцентрів (Любимівка, Новогупалівка). Економічний складник інтегрує індустріальні зони, аграрні масиви та майданчики перспективного розвитку. Транспортний каркас забезпечує внутрішню цілісність та зв'язок із міжрегіональними логістичними потоками. Соціальний вектор орієнтований на модернізацію гуманітарної інфраструктури та розвиток житлового фонду. Екологічна сталість досягається через розбудову «блакитно-зеленої мережі» і збереження об'єктів природно-заповідного фонду.

Димерська селищна територіальна громада

Київська область
Вишгородський район

с-ще Димер

Адміністративний центр громади

34

Населених пунктів

963,65 км²

Площа

20 особи на км²

Щільність населення

378 100,2 тис. грн

Бюджет громади, включно
з трансфертами (2025)

1 564 особи

Внутрішньо переміщені особи (1.01.2026)

Технічне завдання

на розроблення Комплексного плану
просторового розвитку

Тип документа, який розробили
у партнерстві з Polaris

20 987 осіб 19 876 осіб

Населення громади
до повномасштабного
вторгнення (1.01.2022)

Населення громади,
включаючи ВПО
(1.01.2026)

Узгодженість стратегічних документів

Початок роботи над Комплексним просторовим плануванням дав можливість розглянути як просторові та земельні, так і аспекти стратегічного планування розвитку громади. Це хороший старт для роботи над основним етапом розроблення Комплексного плану просторового розвитку.

- × - — Програма комплексного відновлення та Стратегія розвитку перебувають у процесі розроблення, їх положення будуть синхронізовані з аналізом та пропозиціями, які були напрацьовані разом із Polaris.
- ✓ - —
- ✓ - —

Контекст планування

Територія громади розташована поряд зі столицею й у перспективі може стати частиною агломерації, але не промисловою та густонаселеною, а спокійною та рекреаційною, бо розташована біля Київського водосховища, має багато лісів, річку Тетерів, багато баз відпочинку. На півночі громада межує з Чорнобильською зоною відчуження.

Громада перебувала в окупації і має пошкодження будівель та інфраструктури. Крім того, через підлив дамби у с. Козаровичі у 2022 році були затоплені понад 2 500 га земель. Вода частково відійшла, проте велика частина залишається затопленою. Дамба не відновлена.

Населення громади нерівномірно розподілене по території. 82% живуть у 6 населених пунктах. Всього у громаді 34 сіл та селищ.

Більш ніж половину території громади займають землі лісогосподарського призначення – 55%, які переважно є землями державної форми власності.

Демографічний прогноз для громади, за умови закінчення війни у 2027-му, передбачає зменшення кількості населення приблизно на 15% у 2041 році відносно початку 2025 року і становитиме 16,6 тис. осіб.

Ключові виклики

- ✓ Безпекові ризики – розташування громади біля Києва має також і негативний ефект, адже столиця та передмістя продовжують бути цілями ворожих атак росії. У Вишгороді розташована Київська ГЕС (20 км до громади), яка може також бути ціллю, відповідно рівень води у Київському морі може змінюватися, як і характер прибережної смуги. Додатковим негативним фактором є близькість до кордону із Білоруссю (30 км). Все це стримує розвиток однієї із головних родзинок – рекреації.
- ✓ Особливість громади це відносно низька щільність населення та його нерівномірний розподіл. Села з критично малою кількістю жителів важко забезпечити відповідними послугами. Питання переселення людей для кращого доступу до соціальної інфраструктури та переосмислення ролі таких сіл є складним, проте важливим для довгострокового розвитку території.
- ✓ Розвитку заважає зношеність технічної та дорожньої інфраструктури – є необхідність як ремонтувати, так і інвестувати у цю сферу.

Пріоритетами розвитку для Димерської громади залишається створення робочих місць, якісні базові послуги для населення та освіта для дітей.

Залучення громадськості

60

Жителів учасників стратегічної сесії

618

Зібрано пропозицій на інтерактивній карті

- ✓ Збір пропозицій громадськості – обов'язковий етап формування завдання на розроблення Комплексного плану. Димерська громада виконала його якісно і не формально, щоб думки та пропозиції жителів могли бути реально враховані у містобудівній та землевпорядній документації.
- ✓ Дієвим інструментом для цього виявилася інтерактивна карта збору пропозицій. Загалом було отримано 618 пропозицій, які після опрацювання були згруповані у 250 за окремими тематичними напрямками. Найбільше пропозицій було подано у сферах благоустрою, транспортної та логістичної інфраструктури, а також туризму.
- ✓ У громадських обговореннях у форматі стратегічної сесії з формування завдання взяли участь 60 жителів громади з різних населених пунктів. Захід проходив в укритті ліцею селища Демидів.

Сценарії розвитку

У громаді відбувається поступова реновація інженерних мереж, хоча суспільно-економічний стан країни залишається складним і демографічна ситуація у громаді погіршується.

Зелена громада –
здорове життя

За настання цього сценарію громада має бренд «Зелена громада – здорове життя». Інвестиції вкладаються у логістику, розвиток придорожного сервісу, будівельні матеріали, відновлювальну енергетику, туризм, любительські спортивні активності.

У громаді є портфель інвестиційних проєктів, модернізується інфраструктура та підвищується якість надання комунальних послуг, а витрати на утримання соціальної сфери оптимізуються. Жителів громади не стає більше, проте ті що є, живуть добре. Зростають доходи населення і бізнесу. Запроваджуються програми підтримки сімей і залучення фахівців. Для реалізації планів активно залучаються державні субвенції, ДФРР та позабюджетні кошти.

Бачення розвитку

- ✓ Димерська громада розвивається як комфортна, безпечна та екологічно збалансована приміська громада Київської агломерації, що забезпечує високу якість життя жителів
- ✓ Створює умови для розвитку малого та середнього бізнесу
- ✓ Використовує природний потенціал для рекреації та туризму
- ✓ Формує зрозумілі правила землекористування та забудови

Стратегічні напрямки розвитку

1

Житлова забудова, благоустрій територій та розвиток інженерної інфраструктури

- ✓ Концентрація нового житлового розвитку у населених пунктах з наявною або перспективною інженерною інфраструктурою
- ✓ Обмеження розповзання забудови на природних територіях
- ✓ Поетапний розвиток інженерних мереж (водопостачання, водовідведення, електропостачання) відповідно до прогнозу зростання населення

2

Обслуговування населення (соціальна інфраструктура) та формування громадських просторів

- ✓ Розвиток соціальної інфраструктури з урахуванням демографічних змін та міграційних процесів
- ✓ Використання існуючих будівель і територій для розміщення нових соціальних функцій

3

Транспортна мобільність та інфраструктура

- ✓ Розвиток пішохідної та велосипедної інфраструктури
- ✓ Розвиток придорожного сервісу вздовж основних транспортних коридорів

4

Лісове господарство, екологія та розвиток рекреації і туризму

- ✓ Збереження та відновлення лісових масивів
- ✓ Встановлення чітких режимів використання прибережних та природоохоронних територій
- ✓ Розвиток зеленого та активного туризму без шкоди довкіллю

5

Розвиток виробничих територій

- ✓ Визначення територій, придатних для розміщення виробництва та логістики
- ✓ Недопускання хаотичного розміщення виробничих об'єктів.
- ✓ Забезпечення транспортної та інженерної доступності до виробничих зон

Ключові проєкти відновлення

■ Енергонезалежність

Енергонезалежність муніципального сектору з використанням відновлювальних джерел енергії. Встановлення альтернативних систем електропостачання (сонячні панелі, інвертори, АКБ) на об'єктах критичної інфраструктури та освіти для забезпечення надання безперебійних послуг, роботи закладів і підтримки населення під час відключень електроенергії.

Детальна інформація

■ Ревіталізація культурного центру с. Демидів

Оновлення будинку культури з термомодернізацією та енергонезалежністю і з дотриманням принципів інклюзивності. Створення ветеранського хабу, медіацентру та сучасного багатофункціонального простору для громади.

■ Комплексна модернізація водопостачання та водовідведення

Вирішення найбільш критичних проблем систем водопостачання та водовідведення: реконструкція 20 км мереж, очищення води від заліза, зменшення втрат, підвищення енергоефективності та надійності систем, покращення якості послуг для населення.

Основні досягнення

ВОЛОДИМИР ПІДКУРГАННИЙ,
голова Димерської громади

“
Наш підхід і бачення стають більш масштабними. Ми бачили конкретне, а тепер стали бачити і більш абстрактне, і завдяки цьому планувати і прогнозувати майбутній розвиток громади

“
Експертна підтримка Polaris допомогла трансформувати складні вихідні дані та пропозиції мешканців у професійне завдання для просторового розвитку громади.

РОМАН НАГАЛЮК,
начальник відділу земельних відносин, архітектури, містобудування та комунальної власності

Polaris

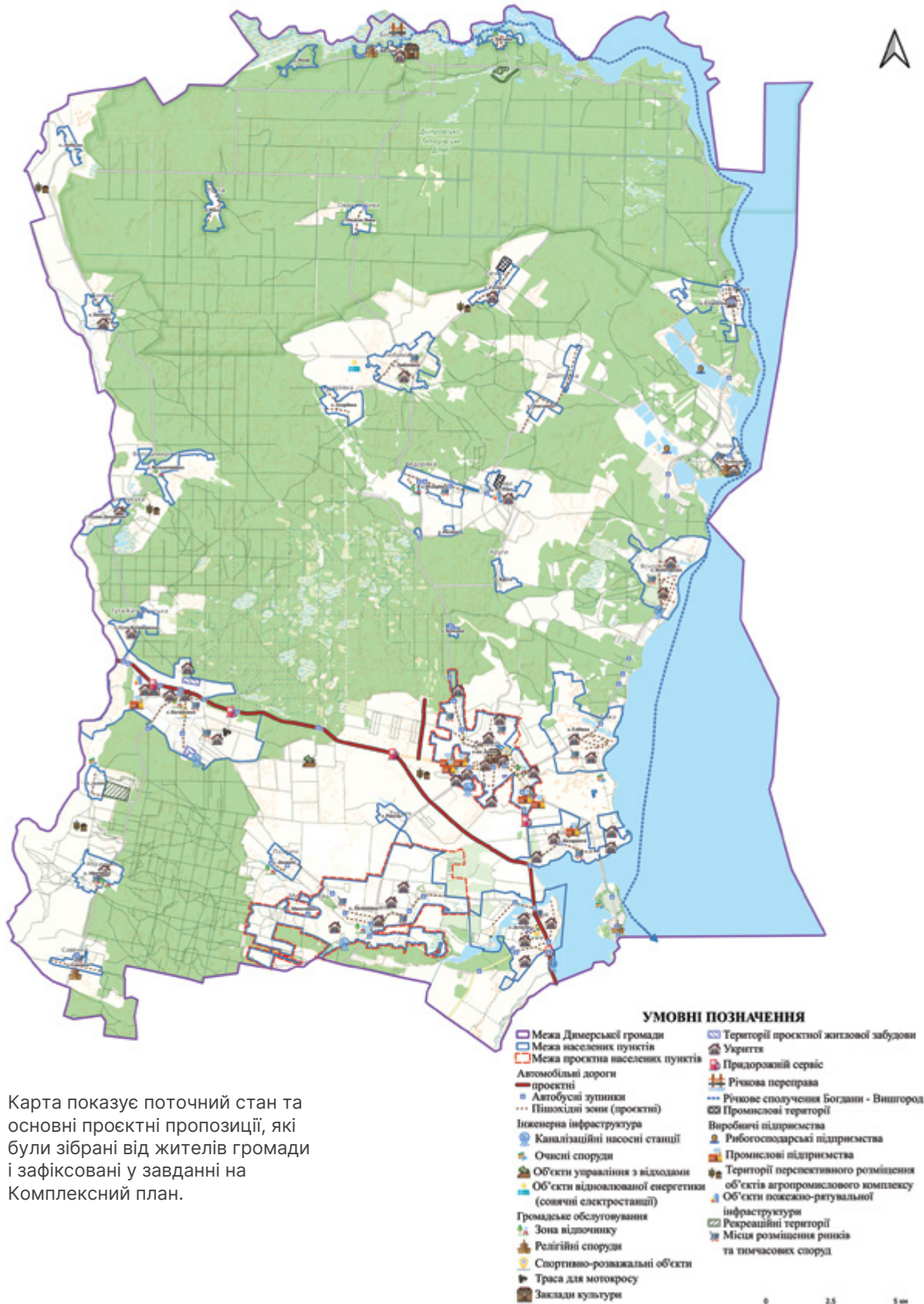
- ✓ Якісна підготовка завдання на Комплексний план – це головний результат співпраці. Завдяки експертному супроводу фахівців компанії «Бломінфо» та експертів програми Polaris завдання вдалося сформулювати не формалізовано, а як реальний документ із залученням громадськості й водночас відповідно до всіх формальних нормативних процедур.
- ✓ У процесі роботи зібрано вихідні дані від розпорядників та високу кількість пропозицій від громадськості. Цінним був досвід справді ефективного проведення стратегічної сесії.

Модель інтегрованого розвитку

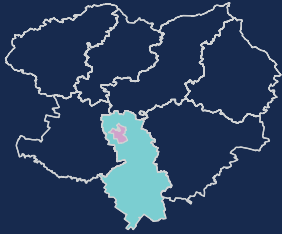
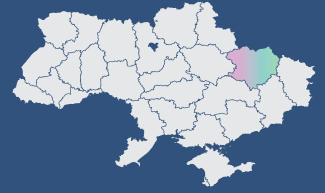
**ДИМЕРІВСКА СЕЛИЩНА
ТЕРИТОРІАЛЬНА ГРОМАДА**
ФОРМУВАННЯ ЗАВДАННЯ НА РОЗРОБЛЕННЯ
КОМПЛЕКСНОГО ПЛАНУ ПРОСТОРОВОГО
РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІЇ

СХЕМА ПРОЕКТНИХ РІШЕНЬ РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІЇ

Карта показує поточний стан та основні проєктні пропозиції, які були зібрані від жителів громади і зафіксовані у завданні на Комплексний план.

Златопільська міська територіальна громада

Харківська область
Лозівський район

м. Златопіль

Адміністративний центр громади

9

Населених пунктів

29 256 осіб 35 058 осіб

Населення громади
до повномасштабного
вторгнення (1.01.2022)

Населення громади,
включаючи ВПО
(1.01.2026)

732,95 км²

Площа

Узгодженість стратегічних документів

145,3 особи на км²

Щільність населення

Златопільська громада має Стратегію розвитку громади на період 2024-2030, План дій сталого енергетичного розвитку та клімату міста Первомайський до 2030 року, Муніципальний енергетичний план до 2030 року та інші.

421 119,2 тис. грн

Бюджет громади, включно
з трансфертами (2025)

Концепція інтегрованого розвитку формує просторове бачення громади, інтегрує економічні, соціальні, інфраструктурні та екологічні аспекти, враховує виклики воєнного часу та післявоєнного відновлення і забезпечує територіальну координацію реалізації заходів.

7 462 осіб

Внутрішньо переміщені особи (1.01.2026)

Концепція
інтегрованого розвитку

Тип документа, який розробили
у партнерстві з Polaris

Контекст планування

Златопільська громада розташована у Лозівському районі за 85 км від Харкова. Функціонує як цілісна, взаємопов'язана територіальна система з одним великим ядром – містом Златопіль.

Гуманітарна сфера та розвиток інфраструктури сконцентровані у місті Златопіль, доступ жителів сільських населених пунктів до основних послуг забезпечується наявністю доріг. Проте інженерна та транспортна інфраструктура потребують відновлення та модернізації. Основні проблеми стосуються зношеності дорожнього полотна, інженерних мереж, недостатнього рівня сортування відходів, зношеності техніки та обладнання. Завдяки дієвим партнерствам громада реалізує проєкти з відновлення та розвитку інфраструктури.

Економічна система формується як багатокомпонентна, взаємопов'язана модель, де агробізнес є базою економічної активності, акумулює до 25% усіх робочих місць і значну частку річного доходу, а агропереробка стає основою промислового розвитку.

У Златопільській громаді значну увагу приділяють збереженню природного середовища. Основні екологічні виклики – це висока частка розораних угідь та відновлення території колишнього ДП «Хімпром», швидкі зміни клімату й обмеження доступу до якісної питної води.

Ключові виклики

- ✓ Формування збалансованої просторової структури, яка поєднує житлові, економічні та громадські функції.
- ✓ Модернізація зношеної інженерної та транспортної інфраструктури.
- ✓ Стимулювання підприємництва і залучення інвестицій в умовах підвищених ризиків.
- ✓ Підвищення якості освіти, медицини й адміністративних послуг.
- ✓ Забезпечення екологічної безпеки та впровадження принципів зеленої трансформації.
- ✓ Створення інклюзивного, комфортного та безбар'єрного середовища для всіх жителів.

Планування відновлення Златопільської громади супроводжується комплексними викликами, що потребують інтегрованих рішень.

Залучення громадськості

350+

Опитано
респондентів

- ✓ Процес розроблення Концепції інтегрованого розвитку ґрунтувався на принципах інклюзивності та прозорості із широким залученням громадськості. У межах підготовки проведено опитування понад 350 жителів і представників бізнесу, організовано стратегічну сесію за участі ключових стейкхолдерів та активної громадськості.

60+

Зібрано пропозицій
до плану заходів

- ✓ Зібрано понад 60 конкретних пропозицій до плану заходів. Результати сценарного планування були відкрито прокомуніковані з населенням. Додатково використано інтерв'ю з експертами та фокус-групи для поглиблення якісного аналізу.

Сценарії розвитку

Сценарне моделювання розвитку Златопільської громади ґрунтується на двох ключових невизначеностях – рівні євроінтеграції та інтенсивності військових дій, що формують альтернативні траєкторії розвитку.

**Найбільш сприятливий
сценарій – «Європейське
відновлення»**

Сценарій передбачає трансформацію просторової структури, притік інвестицій та формування поліцентричної моделі розвитку.

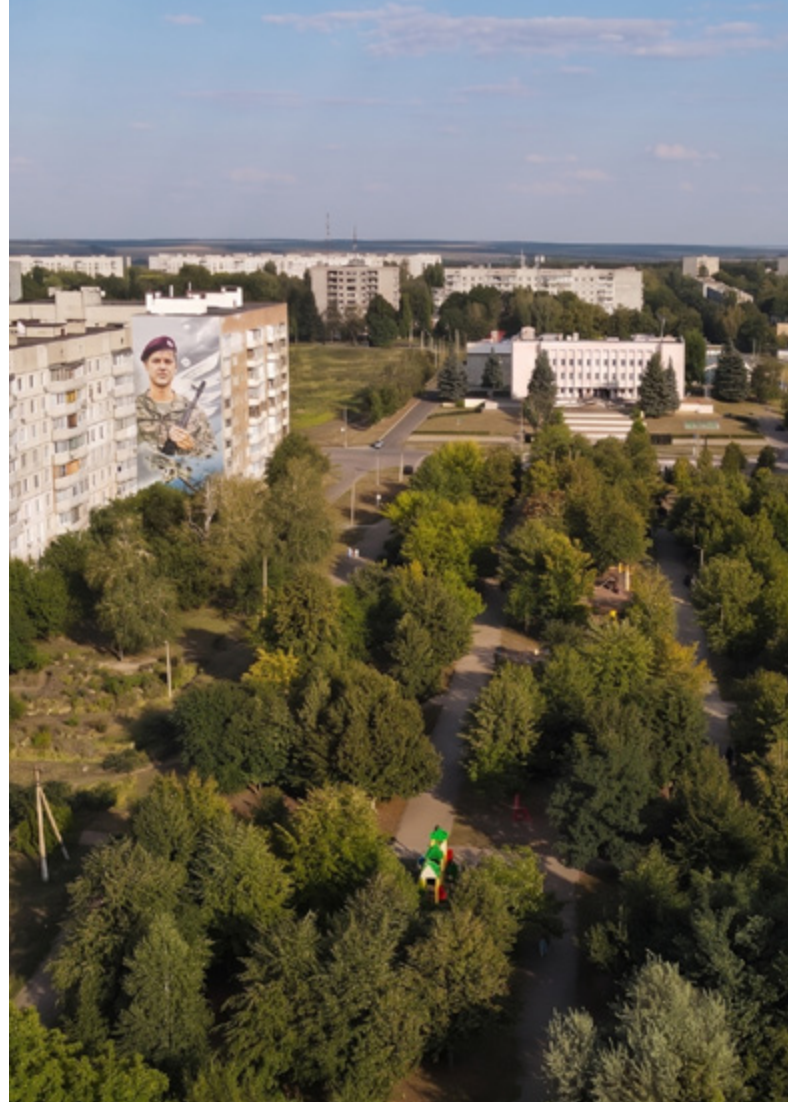
**Сценарій
«Тривалої
нестабільності»**

Сценарій характеризується фрагментацією простору, деградацією периферій та концентрацією ресурсів у безпечних ядрах. Інші сценарії відображають проміжні стани адаптації або розвитку під постійним тиском ризиків, де ключову роль відіграє спроможність місцевого управління.

Бачення розвитку

Златопільська громада розвивається як сучасний, безпечний і комфортний простір для життя людей, де кожен населений пункт має свою роль і значення.

Це громада, де місто є центром можливостей і послуг, села – простором життя, праці та аграрного розвитку, а природні території – основою безпеки та якості середовища. Економіка громади базується на поєднанні аграрного виробництва, переробки, промисловості та нових сервісів.

Стратегічні напрямки та цілі розвитку

Стратегічні напрямки розвитку Златопільської громади ґрунтуються на поєднанні каркасу стійкості та територій зростання, формуючи цілісну й адаптивну просторову модель. Пріоритетами є забезпечення екологічної та інфраструктурної стійкості, розвиток поліцентричної системи розселення, економічна трансформація через ревіталізацію територій і створення виробничо-логістичних функцій, а також підвищення якості життєвого простору.

Громада визначила взаємопов'язані стратегічні цілі

1

Формування стійкої та безпечної просторової системи, здатної функціонувати в умовах криз і ризиків

2

Розвиток поліцентричної структури через мережу локальних центрів із рівним доступом до послуг

3

Економічну трансформацію території шляхом ревіталізації та впровадження нових виробничо-логістичних функцій

4

Створення якісного, комфортного та безпечного середовища життєдіяльності

Ключові проєкти відновлення

■ Модернізація системи тепlopостачання міста Златопіль

Передбачає модернізацію обладнання котельень, впровадження систем автоматизації та диспетчеризації їх роботи, а також заміну теплових мереж шести найбільших теплових районів міста.

■ Модернізація комплексу очисних споруд

Проєкт спрямований на оновлення фізично зношених елементів інфраструктури, покращення якості біологічного очищення стічних вод, зниження енерговитрат та підвищення екологічної безпеки території.

■ Створення безпечного, доступного та зеленого громадського простору «Мікросад» у м. Златопіль Харківської області

Проєкт спрямований на вирішення дефіциту якісних публічних просторів, недостатньої безпеки, низької екологічної стійкості міського середовища, слабкої адаптації до кліматичних ризиків та обмеженої доступності для маломобільних груп населення.

Детальна інформація

Основні досягнення

МИКОЛА БАКШЕЄВ,
голова Златопільської громади

“
Ми отримали чітке розуміння, як системно планувати відновлення, що допомагає нам приймати зважені рішення і будувати майбутнє громади вже сьогодні
”

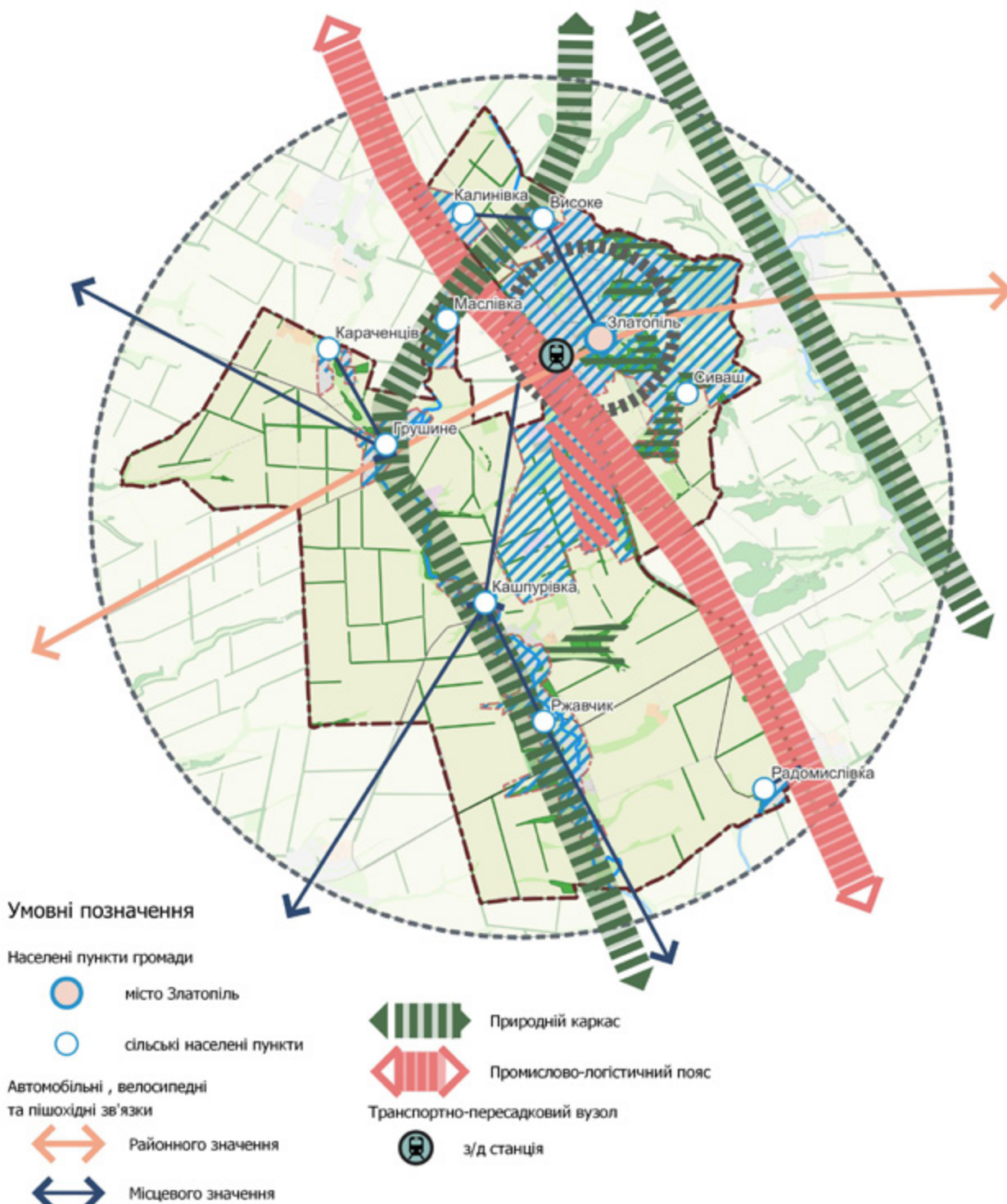
“
Ми побачили, що стратегічні документи можуть працювати як реальний інструмент змін – допомагати визначати пріоритети, аргументувати рішення та залучати ресурси
”

РОМАН ФЕДОРЧЕНКО,
начальник відділу архітектури, будівництва та земельних відносин, головний архітектор міста

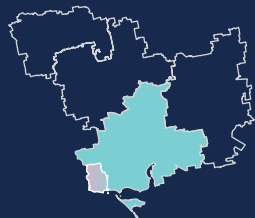
- ✓ Робота із експертною підтримкою у сфері стратегічного та просторового планування, що є критично важливим в умовах відновлення.
- ✓ Було посилено інституційну спроможність фахівців та покращено підхід до підготовки ключових документів розвитку.
- ✓ Впорядкування процесів планування і визначенню пріоритетів відновлення.
- ✓ Початок системного розвитку громади в коротко- та довгостроковій перспективі.
- ✓ Розроблено не лише стратегічний документ, а й практичний інструмент для ефективного планування відновлення та залучення інвестицій.

Інтегрована карта просторового розвитку

Інтегрована карта просторового розвитку Златопільської громади відображає поєднання каркасу стійкості та території стратегічного зростання. Вона демонструє зелено-блакитний природний каркас, систему зв'язаної інфраструктури та поліцентричну мережу розселення як основу життєздатності громади. Визначено ключові зони трансформації – місто Златопіль як багатофункціональний центр та промислово-логістичний пояс – що формують основу економічного розвитку та підвищення якості життя.

Коблівська сільська територіальна громада

Миколаївська область
Миколаївський район

с. Коблеве

Адміністративний центр громади

12

Населених пунктів

416,257 км²

Площа

21,2 особи/км²

Щільність населення

160 853 тис. грн

Бюджет громади, включно з трансфертами (2025)

1 364 особи

Внутрішньо переміщені особи (1.01.2026)

8 115 осіб

Населення громади до повномасштабного вторгнення (1.01.2022)

8 823 осіб

Населення громади, включаючи ВПО (1.01.2026)

Узгодженість стратегічних документів

Стратегія розвитку Коблівської сільської ради Миколаївського району Миколаївської області на період 2021-2027 рр. (діюча)

Стратегія екологічної безпеки та адаптації до зміни клімату Коблівської сільської територіальної громади до 2030 року

Муніципальний енергетичний план Коблівської сільської територіальної громади до 2030 року

Проект Комплексного плану просторового розвитку території Коблівської сільської територіальної громади Миколаївського району Миколаївської області (на стадії публічного обговорення)

Стратегія розвитку

Тип документа, який розробили у партнерстві з Polaris

Проект оновленої Стратегії розвитку, розроблений за підтримки Polaris, займає ключову роль у системі стратегічного планування громади. Він є оновленою версією чинної Стратегії, яка враховує актуальні виклики, зокрема наслідки війни, демографічні зміни, економічні, соціальні трансформації та потребу у відновленні й підвищенні стійкості громади.

Контекст планування

Планування відновлення Коблівської ТГ базується на адаптації до умов війни та використанні її ключових активів: виходу до Чорного моря, Тилігульського лиману, траси М-14 і розвинутого виноробства (АТ «Коблево»). У найближчі 10 років пріоритетами є безпека узбережжя через розмінування та відновлення доступу до моря, диверсифікація економіки від сезонного туризму до агропереробки та відновлювальної енергетики, розвиток людського капіталу через інтеграцію ВПО та утримання молоді, а також посилення інституційної спроможності через ефективну співпрацю з міжнародними партнерами.

Громада має вигідне розташування поблизу Миколаєва, значний туристичний і рекреаційний потенціал, 34,4 тис. га сільськогосподарських земель і розвинене виноробство. Наявність досвіду співпраці з донорами та сильна управлінська команда створюють передумови для диверсифікації економіки, розвитку логістики та інвестицій у відновлювану енергетику.

Водночас війна суттєво вплинула на громаду: обмеження доступу до узбережжя послабило туристичний сектор, відтік населення спричинив демографічні зміни, а прийом ВПО збільшив навантаження на соціальну сферу. Безпекові ризики залишаються визначальним фактором, стримуючи інвестиції та довгостроковий розвиток, попри активну співпрацю з міжнародними партнерами у сфері відновлення.

Ключові виклики

Безпека та мінування

Дефіцит бюджету

Екологічні ризики

Блокування доступу до моря та мінна небезпека унеможливають роботу туристичного кластера (Коблеве, Рибаківка), що був основним джерелом доходів.

Різка скорочення надходжень від курортного збору та податків потребує пошуку нових економічних моделей, зокрема в агропереробці.

Необхідність захисту берегової лінії та екосистеми Тилігульського лиману в умовах обмежених ресурсів.

Зношена інфраструктура

Інтеграція ВПО

Критична потреба у модернізації водопостачання, водовідведення та енергомереж для забезпечення життєдіяльності сіл.

Понад 1200 переселенців створюють навантаження на медицину та освіту, потребуючи будівництва постійного житла та створення робочих місць.

Відновлення громади базується на переході від суто сезонного туризму до сталої аграрно-енергетичної моделі з акцентом на безпеку

Залучення громадськості

Процес розроблення Стратегії базувався на інклюзивності та прозорості

400+

Опитування мешканців та представників бізнесу

45+

Три робочі зустрічі за участі ключових стейкхолдерів

60+

Зібрано конкретних ідей до плану заходів

- ✓ Проведене опитування охопило понад 400 мешканців та представників бізнесу.
- ✓ Проведено 3 робочі зустрічі за участі 45+ ключових стейкхолдерів (депутатів, активістів, підприємців).
- ✓ Зібрано понад 60 конкретних ідей до плану заходів.
- ✓ Інструментами були інтерв'ю з експертами, фокус-групи та онлайн-платформи для збору правок.

Сценарії розвитку

Було визначено ключові тренди, які впливають на розвиток громади: демографічна ситуація, що характеризується відтоком населення (передусім молоді та кваліфікованих працівників), зниженням народжуваності і старінням населення; доступ до зовнішніх ресурсів для інфраструктури та інвестицій; а також безпекові виклики через близькість до зони бойових дій. Для середньострокового планування сформовано два основні сценарії.

Реалістичний сценарій

Відображає поточну траєкторію розвитку громади за умов збереження доступу до зовнішніх ресурсів при одночасному негативному демографічному тренді. Вплив реалістичного сценарію на ключові сфери: поступове зростання доходів, старіння населення, дефіцит робочої сили, що стримує економічний розвиток, а також обмежений ефект від інфраструктурних проєктів через демографічні чинники. Ключовим стратегічним викликом є перерозподіл ресурсів для стабілізації демографічної ситуації.

Оптимістичний сценарій

Передбачає стабілізацію безпекової ситуації, повернення населення та зростання інвестицій, що означає перехід від адаптації до відновлення. Це сприятиме зростанню громадської активності, диверсифікації економіки, системній реалізації інфраструктурних проєктів і посиленню екологічних ініціатив. Викликом є збереження фокусу на цьому баченні під час ухвалення стратегічних управлінських рішень.

Бачення розвитку

Коблівська громада – це безпечний, інвестиційно привабливий та екологічно чистий агро-рекреаційний хаб. Візія передбачає диверсифіковану економіку (виноградарство, енергетика, всесезонний туризм), модернізовану інфраструктуру та високу якість життя. Громада інтегрує потенціал ВПО, розвиває людський капітал і є територією згуртованості, де інновації поєднуються з дбайливим ставленням до морського узбережжя та лиманів.

Коблівська громада – зелена, сонячна, процвітаюча громада, це простір гармонії людини та природи, комфортний для життя, відпочинку та розвитку. Громада сталого конкурентоспроможного економічного розвитку. Курорт, який поєднує терпкий смак винограду та морського бризу. Відкрита і дружня до глобальних партнерств громада, де кожен від дитини до ветерана, від мешканця до гостя, відчуває себе вдома.

Стратегічні та операційні цілі

Коблівська громада визначила цілі для спрямування відновлення та розвитку:

1 Громада для мешканців

Підвищення якості життя та соціальної згуртованості громади

- ✓ Забезпечення базових умов гідного та безпечного життя для всіх мешканців громади
- ✓ Підвищення доступності та якості публічних послуг
- ✓ Посилення соціальної згуртованості та відчуття приналежності до Коблівської громади

2 Громада для бізнесу

Розвиток сталої, конкурентоспроможної та резиліентної економіки громади з високою доданою вартістю

- ✓ Розвиток людського капіталу та ринку праці
- ✓ Розвиток економічної спеціалізації громади
- ✓ Розвиток підприємництва та інвестиційної привабливості громади

3 Громада для гостей та партнерів

Розвиток туризму, зміцнення стратегічних партнерств та підвищення впізнаваності громади

- ✓ Формування та розвиток туристично-рекреаційної екосистеми громади
- ✓ Формування бренду та підвищення впізнаваності Коблівської громади
- ✓ Розвиток міжмуніципальних та міжнародних партнерств, інтеграція у програми відновлення та розвитку

Ключові проєкти відновлення

■ Система водопостачання та водовідведення

Комплексне рішення для покращення водопостачання та управління стічними водами на рівні всієї громади.

■ Сучасний комплекс управління відходами

Включає будівництво лінії сортування твердих побутових відходів, модернізацію та закупівлю комунальної техніки, а також подальше створення замкнутого циклу управління відходами.

■ Енергомодернізація Коблівського ліцею

З метою забезпечення енергетичної незалежності закладу, зменшення витрат на опалення та покращення умов навчання. Проєкт включає, зокрема, проведення енергоаудиту, утеплення фасаду та даху, встановлення комбінованої системи опалення й охолодження, модернізацію газової котельні та заміну системи опалення на фанкойли.

Детальна інформація

Основні досягнення

ВОЛОДИМИР ПАНИЧ,
голова Коблівської громади

Підтримка Polaris стала для нашої громади своєчасною та надзвичайно важливою.

В умовах, коли війна кардинально змінила наші пріоритети, ми отримали не просто експертну допомогу, а чітке розуміння, як рухатися далі.

Оновлена Стратегія та робота над просторовим плануванням дають нам можливість комплексно бачити розвиток громади, поєднувати відновлення з довгостроковим плануванням і приймати більш обґрунтовані рішення.

Це основа для того, щоб громада була стійкою, безпечною та привабливою для життя і розвитку.

Оновлена Стратегія, розроблена у партнерстві з Polaris, допоможе нам чітко зрозуміти, куди рухається громада і на чому варто зосередити ресурси. Це означає менше хаотичних рішень і більше продуманих кроків, які проєкти реалізовувати в першу чергу, куди залучати інвестиції та які пріоритети визначати для середньострокового планування

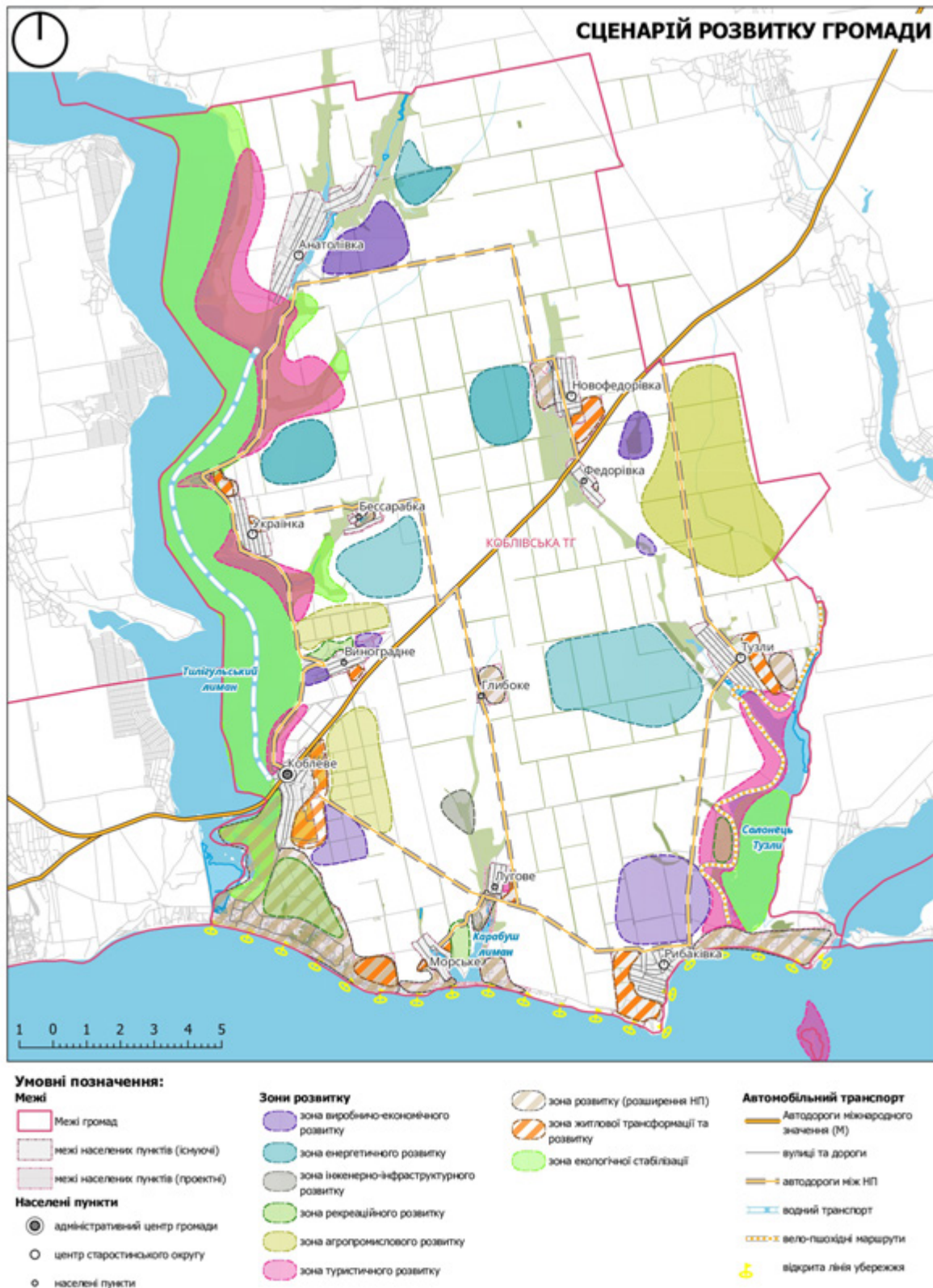
ТЕТЯНА КОВАЛИК,
начальниця відділу економічного розвитку та інвестицій Коблівської сільської ради

Polaris

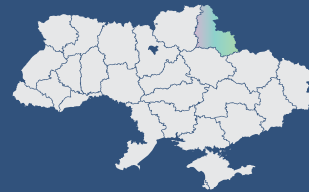
- ✓ Трансформація підходу до відновлення від оперативного реагування до стратегічного управління.
- ✓ Завдяки залученню мешканців та експертному аналізу даних, було розроблено оновлену Стратегію розвитку громади, що синхронізує просторовий розвиток із потребами ВПО та бізнесу.
- ✓ Сформований портфель інвестиційних проєктів у сферах ЖКГ, безпеки та агропереробки, що робить громаду зрозумілим і перспективним партнером для міжнародних донорів.

Оптимістичний сценарій розвитку громади

Сценарій розвитку Коблівської громади визначає модель територіальної організації, орієнтовану на економічну диверсифікацію та відновлення рекреаційного статусу. Просторова основа включає існуючі та проектні межі населених пунктів з адміністративним центром у с. Коблеве. Карта фіксує пріоритетні зони виробничого, агропромислового та енергетичного розвитку, а також ділянки інженерно-інфраструктурної модернізації. Рекреаційно-туристичний каркас охоплює акваторії моря та лиманів, передбачаючи створення безпечного відкритого узбережжя та зон житлової трансформації. Екологічна сталість забезпечується через визначені зони екологічної стабілізації довкілля. Транспортна система інтегрує магістральні автошляхи, внутрішні дороги, водні артерії та мережу нових вело-пішохідних маршрутів.

Конотопська міська територіальна громада

Сумська область
Конотопський район

м. Конотоп

Адміністративний центр громади

9

Населених пунктів

87 403 осіб 67 720 осіб

Населення громади
до повномасштабного
вторгнення (1.01.2022)

Населення громади,
включаючи ВПО
(1.01.2026)

102,9 км²

Площа

Узгодженість стратегічних документів

658 особи на км²

Щільність населення

У Конотопській громаді затверджено Стратегію розвитку до 2030 року, Програму комплексного відновлення, Місцевий енергетичний план, План дій сталого енергетичного розвитку і клімату та інші документи.

887 819,4 тис. грн

Бюджет громади, включно
з трансфертами (2025)

Концепція поєднує вже затверджені галузеві та стратегічні документи громади в єдине просторово орієнтоване бачення розвитку. Умовно — це стратегія розвитку, «накладена» на карту громади, яка забезпечує узгодженість між пріоритетами та їх територіальною реалізацією.

3 771 осіб

Внутрішньо переміщені особи (1.01.2026)

**Концепція
інтегрованого розвитку**

Тип документа, який розробили
у партнерстві з Polaris

Контекст планування

Адміністративний центр громади Конотоп – компактне, функціонально потужне міське ядро із промисловим потенціалом та трамвайною мережею. Розташування на перетині напрямків Київ-Суми-Харків і Київ-Шостка визначає Конотоп як один із ключових логістичних центрів північно-східної України, що було важливим як до початку 2014 року та повномасштабного вторгнення таким залишається і зараз.

Економічний потенціал громади ґрунтується на поєднанні промислової бази та транспортно-логістичних функцій. Наявність підприємств машинобудування й переробної промисловості загальнодержавного значення створює основу для модернізації економіки, ревіталізації індустріальних територій і розвитку малого та середнього підприємництва.

Управлінська та інституційна спроможність громади є високою – працює Офіс відновлення, Мультифункціональний хаб, Центр розвитку креативних індустрій, є сильний портфель проєктів у планах та на перспективу реалізації.

У громаді наявна висока частка населення віком 65 років і старше (28–30%). Очікується, що до 2041 року чисельність населення громади може скоротитися до рівня близько 62 тис. осіб. Це обмежує можливість екстенсивного економічного зростання, але водночас формує чіткий вектор розвитку, пов'язаний із розширенням сфери послуг, охорони здоров'я, соціального догляду та безпечного міського середовища.

У післявоєнний період громада може стати одним із базових центрів відновлення північно-західної Сумщини з фокусом на безпеко-орієнтоване планування та стійку інфраструктуру.

Ключові виклики

- ✓ Географічне розташування у Сумській області, яка межує з країною-агресором. Ризик інтенсифікації бойових дій, обстрілів на цьому напрямку.
- ✓ Поглиблення демографічних тенденцій до скорочення населення та ринку праці через мобілізацію/міграцію. Дефіцит робітничих, медичних, технічних спеціалістів.
- ✓ Гостра потреба у модернізації зношених мереж та споруд. Ризик дестабілізації критичної інфраструктури в разі відкладення модернізації та в умовах посилення руйнування інфраструктури і блекаутів.
- ✓ Наявність у центрі міста великого індустріального підприємства у приватній власності, яке припинило роботу (наразі – розрив міської тканини, але потенційно – браунфілд).
- ✓ Цифрові розриви: фрагментовані секторальні статистичні та геоінформаційні дані на рівні громади.
- ✓ Конкуренція між громадами за ресурси: інвестиції, гранти, кадри. Безпечові ризики для інвестицій.

Разом із цим довгостроковими пріоритетами розвитку для Конотопської громади залишається економічний розвиток, соціальна та фізична інклюзивність, якісні базові послуги для населення, а також просторове планування та координація заходів з відновлення.

Залучення громадськості

352

Учасників опитування

- ✓ Для збору пропозицій до Концепції інтегрованого розвитку було використано опитування населення онлайн і в паперовій формі – всього отримано 352 відповіді. Долучилися у більшості жінки, люди середнього віку, що мають постійну зайнятість та проживають у Конотопі. Разом із цим, у опитуванні представлені думки і людей з інвалідністю, ВПО, ветеранів війни, сімей військовослужбовців, що дає можливість сформувати більш інклюзивний та чутливий підхід під час розробки документу.

65

Учасники стратегічної сесії

- ✓ У стратегічній сесії взяли участь 65 жителів громади: фахівці ОМС, представники комунальних установ, бізнесу та громадськості.

Сценарії розвитку

У межах розроблення Концепції інтегрованого розвитку громада розробила два сценарії розвитку на основі обраного тренду адаптивності підприємств громади у складних умовах та можливостей для реіндустріалізації.

Оптимістичний сценарій

Оптимістичний сценарій передбачає відновлення та модернізацію промисловості, ревіталізацію колишніх виробничих територій, розвиток нових виробництв, освіти, культури, соціальної інфраструктури, транспорту та енергетичної стійкості, а також приріст населення. Він передбачає:

- ✓ Формування центрів і субцентрів з повним набором послуг для жителів, торгівлю та дозвіллям.
- ✓ Розвиток житла та громадських функцій уздовж осей громадського транспорту.
- ✓ Трансформацію виробництва, розвиток індустріальних парків, ревіталізацію заводу «Червоний металіст».
- ✓ Посилення Конотопа як логістичного центру та будівництво об'їзної автодороги.
- ✓ Децентралізація інженерної інфраструктури та розвиток резервних джерел енерго- та водопостачання.
- ✓ Збереження і розвиток природного каркасу.

Інерційний сценарій

Інерційний сценарій враховує тривалий вплив війни:

- ✓ скорочення виробництва,
- ✓ міграцію населення,
- ✓ оптимізацію мережі послуг і залежність від зовнішньої підтримки,
- ✓ водночас із розвитком малого бізнесу,
- ✓ перекваліфікацією населення,
- ✓ підтримкою ветеранів і відновленням критичної інфраструктури.

Бачення розвитку

Конотопська громада – потужний регіональний центр, що є осередком інноваційного розвитку, соціальної підтримки та інфраструктурної стійкості.

Стратегічні цілі

Під час роботи над Концепцією було виділено 7 цілей інтегрованого розвитку, які відповідають також цілям зі Стратегії розвитку громади

1

Конкуренто-спроможна громада

2

Стійка громада

3

Комфортна громада

4

Безпечна громада

5

Турботлива громада

6

Впізнана громада

7

Активна громада

Ключові проєкти відновлення

■ Комплексна модернізація систем водопостачання та водовідведення

Комплексна модернізація систем водопостачання та водовідведення Конотопської громади з впровадженням сучасних систем управління та забезпеченням енергетичної стійкості. Передбачається реконструкція самопливного колектора, оновлення водопровідної і каналізаційної мережі та впровадження автоматизованої системи диспетчеризації для моніторингу роботи об'єктів водопостачання в режимі реального часу. Населення громади отримає доступ до якісної питної води.

■ Будівництво когенераційної установки для енергозабезпечення об'єктів КП «Конотопське транспортне управління»

Установка працюватиме за принципом газифікації біомаси у цілодобовому режимі. Вдень генерується електроенергія для живлення контактної мережі трамваїв та світлофорних об'єктів, а вночі – для вуличного освітлення. Згенерована тепла енергія обігріває приміщення комунального підприємства та воду для мийки транспорту.

■ Встановлення сонячних електростанцій для закладів освіти у Конотопській громаді

Більшість закладів освіти громади не мають відновлювальних джерел енергії, залежать від централізованого електропостачання або вимушено використовують генератори. Централізоване електропостачання є нестабільним через регулярні пошкодження енергетичної інфраструктури внаслідок повномасштабної війни. Паливо для генераторів є дорогим. СЕС у школах забезпечують безперебійне електропостачання навіть під час аварійних або планових відключень та зменшують залежність від зовнішніх енергоресурсів.

Детальна інформація

Основні досягнення

АРТЕМ СЕМЕНІХІН,
голова Конотопської громади

“
Перехід від точкового кризового відновлення до довгострокової стратегії допоможе нам ефективно розподіляти ресурси, створювати сучасні умови для жителів та робити громаду привабливою для інвесторів, навіть попри безпекові виклики
”

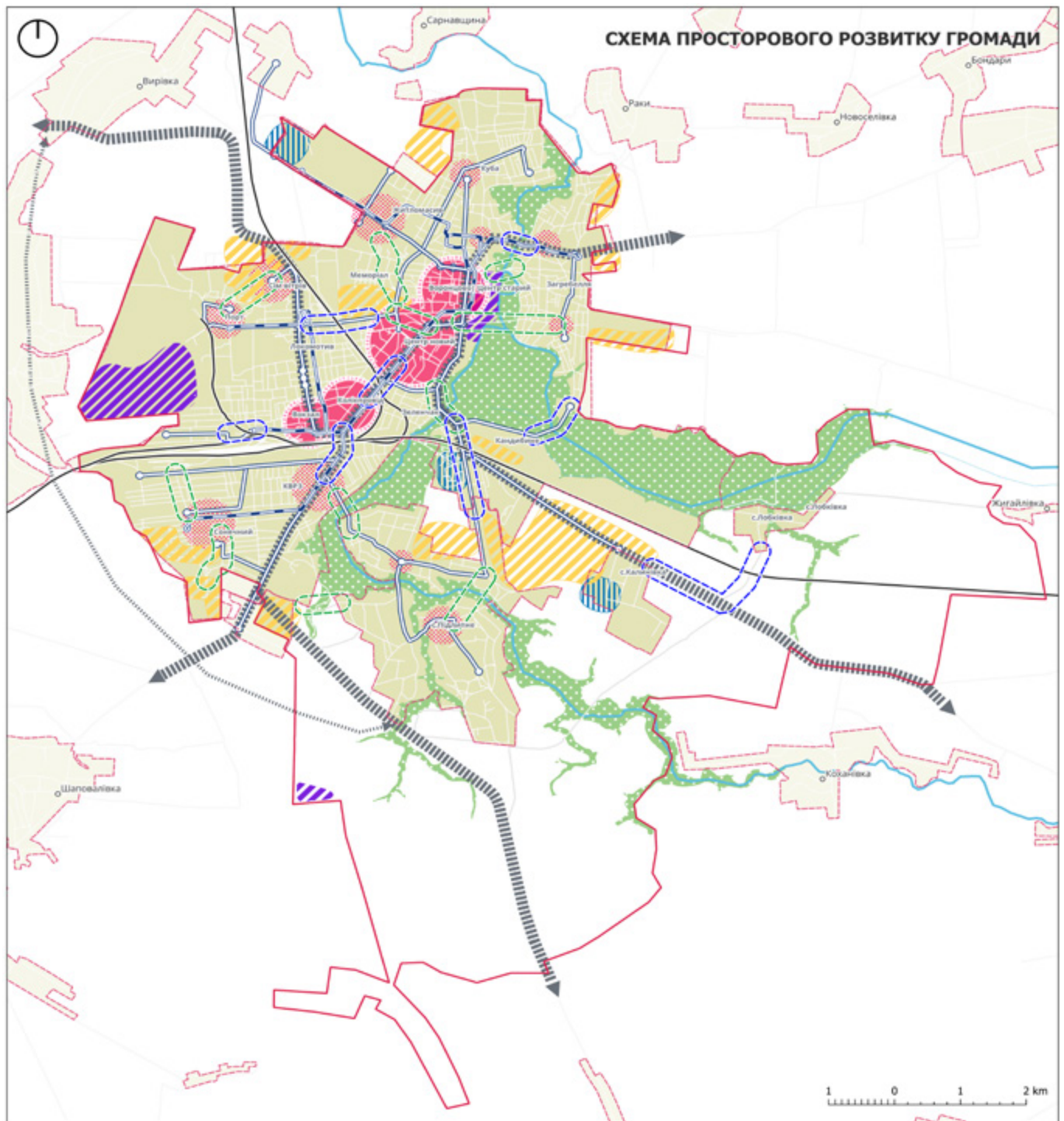
“
Особливо цінним був експертний супровід на всіх етапах розробки Концепції, що допомогло нам систематизувати дані та визначити пріоритети для реалізації. Цей досвід значно підвищив спроможність нашої команди працювати з проєктами розвитку та ефективно взаємодіяти з міжнародними партнерами
”

ЛЮДМИЛА ГАПЄЄВА,
начальник управління економіки Конотопської міської ради

- ✓ Розробка стратегічного документу – Концепції інтегрованого розвитку, яка стане основою для просторового планування відновлення та довгострокового розвитку до 2036 року. Громада отримала доступ до експертної підтримки та сучасних інструментів підготовки проєктів, що допомогло підвищити їх якість і відповідність вимогам міжнародних донорів.
- ✓ Посилення інституційної спроможності – покращення навичок команди у сфері стратегічного планування та управління проєктами. Також налагоджено більш ефективну взаємодію між владою, бізнесом і громадськістю, що сприятиме узгодженому прийняттю рішень у майбутньому.
- ✓ Можливість залучення фінансової та технічної підтримки від Polaris та NEFCO для реалізації інфраструктурних проєктів громади.

Схема просторового розвитку

Умовні позначення:

- Межі громади
- Межі населених пунктів
- Громадські центри**
- Первинний центр
- Субцентри/підцентри

Зони розвитку

- Житлові зони
- Індустріальні зони
- Логістичні центри
- Зелено-блакитна мережа

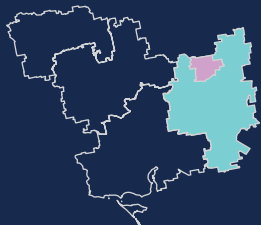
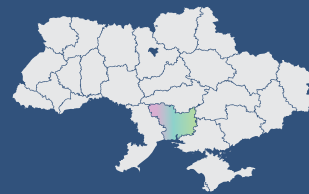
Транспорт

- Головні транспортні вісі (залізниця)
- Громадський транспорт (трамвай)
- Головні транспортні вісі (авто)
- Громадський транспорт (автобус)

- Проектна об'їзна дорога
- "зелені" зв'язки (green links)
- транспортні зв'язки (transport links)

Схема показує пропонуване концептуальне зонування території з виділенням громадських центрів, зон розвитку та транспортних зв'язків.

Новобузька міська територіальна громада

Миколаївська область
Баштанський район

м. Новий Буг

Адміністративний центр громади

12

Населих пунктів

18 078 осіб 17 408 осіб

Населення громади
до повномасштабного
вторгнення (1.01.2022)

Населення громади,
включаючи ВПО
(1.01.2026)

455,08 км²

Площа

Узгодженість стратегічних документів

36 осіб на км²

Щільність населення

У Новобузької громади затверджена Стратегія розвитку на 2025–2027 роки та Муніципальний енергетичний план. Стратегія – це візія. Комплексний план – це про територію, межі та де саме і що можна будувати (управління земельними ресурсами).

256 055,4 тис. грн

Бюджет громади, включно
з трансфертами (2025)

Підтримка від Polaris у розробленні завдання на Комплексний план наповнює ці «квадрати» на мапі економічним та соціальним сенсом.

1 129 осіб

Внутрішньо переміщені особи (1.01.2026)

Завдання на розроблення
Комплексного плану
просторового розвитку

Тип документа, який розробили
у партнерстві з Polaris

Контекст планування

На території громади є залізнична станція, має як вантажне, так і пасажирське призначення, є сполучення з Києвом та Миколаєвом.

Хорошою новиною є те, що найчисленнішою частиною громади є працездатне населення віком від 27 до 59 років, яке складає майже половину жителів – 49,7%. Водночас частка людей за 60 років є досить значною – 24,7%, що свідчить про процеси демографічного старіння у громаді. Демографічний прогноз для громади, за умови закінчення війни у 2027-му, свідчить про зменшення кількості населення приблизно на 7% у 2041 році порівняно з початком 2025 року і становитиме 15,2 тис. осіб.

Загалом аналіз земельної структури територіальної громади показує, що громада має чітко виражений аграрний профіль, тоді як виробнича база розвинена слабо. Разом із цим у громаді налічується понад 100 фермерських господарств. Переважна більшість із них займається лише вирощуванням сільськогосподарських культур без їх подальшої переробки. Це зумовлює залежність місцевої економіки від первинного виробництва та створює потенціал для економічного збалансування й розвитку переробних галузей.

У громаді є регіональний ландшафтний парк «Приінгульський» (входить до Смарагдової мережі) та гідрологічний заказник місцевого значення «Софіївське водосховище».

Таким чином, розвиток територіальної громади потребує більш збалансованого підходу, спрямованого на розвиток та підсилення виробничого сектору, розширення рекреаційних і озелених територій задля підвищення якості життя населення та забезпечення сталого просторового розвитку.

Ключові виклики

- ✓ Громада розташована на півдні України, тому вплив змін клімату на сільське господарство та загалом на умови життєдіяльності населення на території громади є значним, порівняно із громадами в інших регіонах.
- ✓ Відтік населення та скорочення кількості трудових ресурсів.
- ✓ Енергетична криза, викликана масованими ракетними ударами, спрямованими на енергетичні об'єкти, ускладнює підготовку до опалювального сезону.
- ✓ Наближення бойових дій до території громади.
- ✓ Окремі інфраструктурні об'єкти зазнали пошкоджень унаслідок ракетних обстрілів, зокрема найбільших втрат зазнала система водовідведення міста, яка наразі потребує відновлення.
- ✓ Основними завданнями на найближчу перспективу залишаються підтримка внутрішньо переміщених осіб, відновлення пошкодженої інфраструктури, особливо системи водовідведення, а також будівництво/реконструкція зруйнованих чи пошкоджених нежитлових і житлових будівель.

Довгостроковими пріоритетами розвитку для Новобузької громади залишається диверсифікація економіки, соціальна та фізична інклюзивність, якісні базові послуги для населення та освіта для дітей.

Залучення громадськості

110

Учасників громадських обговорень

- ✓ Робоча група з формування завдання складалася із 13 членів. До її складу ввійшли представники органу місцевого самоврядування, громадськості, освіти та бізнесу. Представленість була збалансована гендерно та у розрізі різних населених пунктів. За час розроблення завдання було проведено 10 засідань робочої групи.

160

Зібрано пропозицій для проекту

- ✓ Для збору пропозицій в основному використано інтерактивну карту та електронне опитування. Загалом було отримано 160 пропозицій. У громадських обговореннях у форматі стратегічної сесії з формування завдання взяли участь 110 жителів громади з різних населених пунктів та експерти. Учасники та учасниці працювали у 8 дискусійних групах.

Сценарії розвитку

У сценарному плануванні Новобузька громада визначила для себе 2 ключових тренди для майбутнього просторового та стратегічного розвитку: демографічні зміни (збільшення або зменшення населення громади) та попит на сільськогосподарську продукцію, створену у громаді (зростання та експорт або зменшення потужностей і зосередженість в межах громади). Ці тренди сформували 4 можливих сценарії розвитку, 2 з яких громада визначила для себе як найбільш ймовірні.

Оптимістичний сценарій

Громада динамічно зростає завдяки притоку населення, розвитку агробізнесу, логістики, туризму та масштабній модернізації інфраструктури

Реалістично-оптимістичний сценарій

Передбачає, що громада розвивається помірно через модернізацію наявної економіки, покращення послуг та поступове оновлення інфраструктури в умовах демографічних викликів.

Бачення розвитку

Формування дружнього до людини, інвестиційно привабливого та комфортного для бізнесу середовища, де присутня якісна інфраструктура, збалансований просторовий розвиток і практикується раціональне використання природно-ресурсного потенціалу для забезпечення сталого економічного зростання громади та підвищення якості життя жителів.

Стратегічні напрямки розвитку

За результатами проведення публічного заходу громадського обговорення з формування завдання на розроблення Комплексного плану було визначено і закріплено у протоколі заходу та у завданні на розроблення Комплексного плану такі стратегічні напрями для відновлення, розвитку та врахування у довгостроковій перспективі просторового планування.

1

Формування логістично-виробничих вузлів, розвиток фермерських господарств та переробних підприємств із використанням власної сировинної бази

2

Посилення туристичного потенціалу громади шляхом створення сучасних екологічно безпечних рекреаційних зон

3

Формування оптимальної мережі закладів соціальної інфраструктури й обслуговування з урахуванням принципів інклюзивності

4

Забезпечення доступу до інженерної інфраструктури, транспортної доступності та мобільності на всій території громади, розвиток альтернативної енергетики

5

Упровадження ефективних рішень у сфері поводження з твердими побутовими відходами

Ключові проєкти відновлення

■ Забезпечення енергонезалежності Новобузької гімназії №7

Тепломодернізація будівлі, реконструкція даху та системи тепlopостачання, встановлення сонячної станції з накопичувачем. Проєкт забезпечить право дітей Новобузької та сусідніх громад на безперервну та якісну освіту в безпечних, комфортних умовах, незалежно від стану зовнішніх енергомереж. Крім того, це буде демонстрацією інноваційних підходів до сталого розвитку, що є частиною виховної програми сучасного навчального закладу.

Детальна інформація

■ Реконструкція та термомодернізація міського стадіону та створення Центру соціальної взаємодії

Проєкт передбачає комплексну реконструкцію з модернізацією всієї спортивної інфраструктури та термомодернізацією кожного спортивного об'єкта, що дасть змогу зменшити витрати на утримання та забезпечити енергоефективність. У громаді з'являться безпечні та інклюзивні умови для занять спортом, реабілітації для ветеранів і залучення більшої кількості жителів і ВПО до здорового способу життя.

■ Реконструкція насосної станції з дооснащення сонячною станцією КП «Водопровідні мережі».

Вода у громаді подається за графіком, щоб зменшити витрати на водовідведення. В умовах обмеженого доступу до питної води це створює значні незручності. Проєкт дасть можливість економії ресурсів на 50-60%, забезпечення населення Новобузької і Софіївської громад якісною питною водою цілодобово та самостійного фінансового забезпечення підприємства.

Основні досягнення

МАКСИМ ЛАГОДІЄНКО,
голова Новобузької громади

“
Наше партнерство з POLARIS триває вже більше року. Це стало джерелом натхнення та поштовхом до генерування ідей розвитку. Комплексний план просторового розвитку є важливим документом для кожної громади.”

“
Ця робота для мене є показовою не лише в стратегуванні, а й в організації демократичних процесів. Наша робоча група – це зріз із представників різних груп громади.

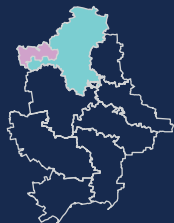
Почути думки кожного, узагальнити та зробити правильні висновки – завдання не з легких. Але ми справились!

АННА ЛУЦЕНКО,
начальник відділу з питань інвестиційних проєктів та соціально-економічного розвитку Новобузької міської ради

- ✓ Співпраця дала привід оцінити можливості громади, виявити «вузькі» місця, залучити до обговорення жителів громади. Початок розроблення стратегічно важливого документу Комплексний план просторового розвитку громади розпочався, але найважливіше – це активізація громади щодо участі у процесах прийняття рішень.
- ✓ Сформовано та затверджено завдання на розроблення Комплексного плану просторового розвитку, складено список пріоритетних проєктів сталого розвитку для громади, оновлено технічне забезпечення для працівників міської ради.
- ✓ Відбулося згуртування жителів навколо ідей розвитку громади та формулювання запитів різних груп населення в результаті проведення стратегічної сесії.
- ✓ Працівники органів місцевого самоврядування підсилили віру у свою спроможність планувати та втілювати проєкти відновлення та розвитку.

Олександрівська селищна територіальна громада

Донецька область
Краматорський район

с-ще Олександрівка

Адміністративний центр громади

42

Населених пунктів

12 500 осіб 16 130 осіб

Населення громади
до повномасштабного
вторгнення (1.01.2022)

Населення громади,
включаючи ВПО
(1.01.2026)

732,95 км²

Площа

Узгодженість стратегічних документів

22,6 осіб на км²

Щільність населення

Стратегія розвитку
Олександрівської селищної
територіальної громади на період
до 2027 року, відновлена на період
2025–2027 рр.

208 495,4 тис. грн

Бюджет громади, включно
з трансфертами (2025)

Концепція доповнює Стратегію,
забезпечуючи її просторову та
міжсекторальну деталізацію, і
виступає інструментом інтеграції
стратегічних цілей у конкретні
територіальні рішення та проєкти.
Вона є також технічним завданням
на розроблення Комплексного
плану просторового розвитку
території громади у майбутньому.

5 436 осіб

Внутрішньо переміщені особи (1.01.2026)

Концепція
інтегрованого розвитку

Тип документа, який розробили
у партнерстві з Polaris

Контекст планування

Олександрівська громада розташована у східній частині України близько до лінії фронту. У громаді скорочується чисельність населення, близько половини населення громади наразі складають ВПО.

Територія громади зазнає техногенного навантаження, водночас наявні природні ресурси дають можливість сформувати у майбутньому передумови для розвитку громади. Сільське господарство залишається основним драйвером економічної активності та важливим чинником стабільності у кризовий період.

Основними викликами воєнного часу стали відсутність належних укриттів у закладах та установах, перебої в енергопостачанні та зв'язку, зниження економічної активності. Додатковими чинниками негативного впливу на соціально-економічний стан у громаді стали активні міграційні та мобілізаційні процеси, а також зменшення інвестиційної активності.

Водночас громада активно адаптується до нових умов. Освітній процес було переведено в дистанційний формат, громада відновлює житло та інфраструктуру, підтримує вразливі категорії населення, реалізує місцеві програми соціальної допомоги.

Перспективи відновлення пов'язані з підвищенням безпеки життєдіяльності, модернізацією інфраструктури, розвитком медичних та освітніх послуг із використанням телемедицини й цифрових технологій, а також інтеграцією ВПО у соціальне й економічне життя громади.

Ключові виклики

- ✓ Тривала війна та наближення фронту є основною проблемою стратегічного планування.
- ✓ Скорочення обсягів міжнародної фінансової підтримки.
- ✓ Зростання соціальної напруги через підвищення цін на енергоносії, продукти та послуги.
- ✓ Нестача кадрів, зокрема кваліфікованих фахівців у соціальній, освітній та медичній сферах.
- ✓ Недостатній фонд захисних споруд цивільного захисту та низький рівень безбар'єрного доступу, що є особливо критичним в умовах воєнного стану.
- ✓ Відсутність транспортного сполучення з частиною населених пунктів громади та незадовільний стан транспортної інфраструктури.
- ✓ Відсутність високопродуктивних кластерів галузей із ланцюгами доданої вартості та низька частка малих підприємств у структурі економіки.
- ✓ Потреба в оновленні громадських будівель та соціальної інфраструктури.
- ✓ Недостатнім є рівень цифровізації управлінських процесів і комунікацій.
- ✓ Незадовільним є стан очисних споруд.

Розвиток Олександрівської громади відбувається в умовах наближення фронту. Забезпечення відновлення та перехід від нього до інтегрованого розвитку напряму залежить від завершення війни в Україні.

Залучення громадськості

Процес розроблення Стратегії ґрунтувався на інклюзивності та прозорості

350+

Опитування мешканців та представників бізнесу

3

Громадські слухання

20+

Зібрано конкретних ідей до плану заходів

- ✓ Опитуванням охоплено понад 350 жителів та представників бізнесу.
- ✓ Проведено 3 робочі зустрічі за участі ключових стейкхолдерів та 3 громадські слухання.
- ✓ Зібрано понад 20 конкретних ідей до плану заходів. Узгоджено з населенням результати сценарного планування.
- ✓ Стали у нагоді також інтерв'ю з експертами, фокус-групи та огляди території.

Сценарії розвитку

Базові сценарії розвитку громади передбачають підвищення планувальної культури та формування системи документів відновлення й розвитку — від максимально повного переліку документів до набору обов'язкових документів для громад у зоні відновлення. Планувальне забезпечення розглядалось з урахуванням можливого зростання або сповільнення депопуляції населення.

Ефективне відновлення громади включає оновлення транспортної та інженерної інфраструктури, будівництво соціального житла, розвиток економічних кластерів і міжмуніципальної співпраці. Це потребує впровадження інтегрованого планування та управління ресурсами як в умовах наближення активних бойових дій (30 км від лінії фронту і ближче), так і в період післявоєнного відновлення.

Бачення розвитку

Олександрівська громада – північна брама Донеччини, аграрна, екологічно чиста та безпечна громада, яка є центром трансформацій та співпраці, де активні та ініціативні люди створюють комфортні умови.

Завдяки людському капіталу, інноваційним підходам та ефективному управлінню громада забезпечує високу якість життя, конкурентоспроможну економіку та комфортне середовище для проживання й розвитку.

Олександрівська громада – сильна, єдина громада що відновлюється, модернізується та рухається вперед.

Стратегічні та операційні цілі

Громада визначила стратегічні цілі свого розвитку

1

Розвиток підприємництва як основи економічного зростання

- ✓ Підвищення інвестиційної привабливості громади
- ✓ Підвищення рівня обізнаності підприємців та удосконалення системи підтримки підприємництва
- ✓ Надання жителям громади підтримки в агробізнесі
- ✓ Підвищення рівня безпеки дорожнього руху та транспортної доступності

2

Забезпечення сталого екологічного та енергетичного розвитку

- ✓ Створення ефективної системи управління твердими побутовими відходами
- ✓ Модернізація систем водопостачання й водовідведення у громаді
- ✓ Забезпечення надійного, енергоефективного та екологічно безпечного теплопостачання
- ✓ Впровадження альтернативних джерел енергії для забезпечення об'єктів комунальної інфраструктури

3

Забезпечення соціальної стабільності та розвитку

- ✓ Посилення соціального захисту вразливих груп населення
- ✓ Модернізація та вдосконалення існуючої мережі медичних закладів
- ✓ Створення оптимальної безпечної мережі закладів освіти та культури
- ✓ Відновлення інфраструктури громади відповідно до стандартів безпеки та доступності

4

Розвиток культурного, туристичного та оздоровчого потенціалу

- ✓ Розвиток туристичної та культурної інфраструктури громади
- ✓ Збереження, дослідження й популяризація історичної та культурної спадщини громади
- ✓ Сприяння формуванню здорового способу життя серед жителів громади

Ключові проєкти відновлення

■ Формування умов для розвитку агробізнесу

Передбачає модернізацію агропідприємств, зокрема оновлення технологій рибництва у селах Михайлівка, Олександрівка, Петрівка Друга та інших населених пунктах громади.

■ Відновлення та модернізація критичної та соціальної інфраструктури

Перехід на відновлювані джерела енергії, впровадження автоматизованих систем регулювання та диспетчеризації, будівництво СЕЗ, реконструкцію очисних споруд та будівництво укриттів, а також розвиток інженерної мережі відведення зливових і талих вод. Реконструкція будівлі ЦНАПу, закладів охорони здоров'я, будівництво спортивно оздоровчого комплексу в селищі Олександрівка.

■ Відновлення природних територій

Включає відновлення русла річки Гнилуша, модернізацію системи контролю за ТПВ, розвиток інженерної інфраструктури водовідведення у селищі Олександрівка, створення рекреаційного простору – скверу «Бузковий». Відновлення та запуск повноцінної роботи сміттєсортувальної станції.

Детальна інформація

Основні досягнення

ЛЮДМИЛА БОРИСЕВИЧ,
голова Олександрівської громади

“
Важливе впровадження підходів просторового планування, які допомагають нам раціонально використовувати ресурси, розміщувати об'єкти, забезпечувати розвиток усіх населених пунктів громади.
”

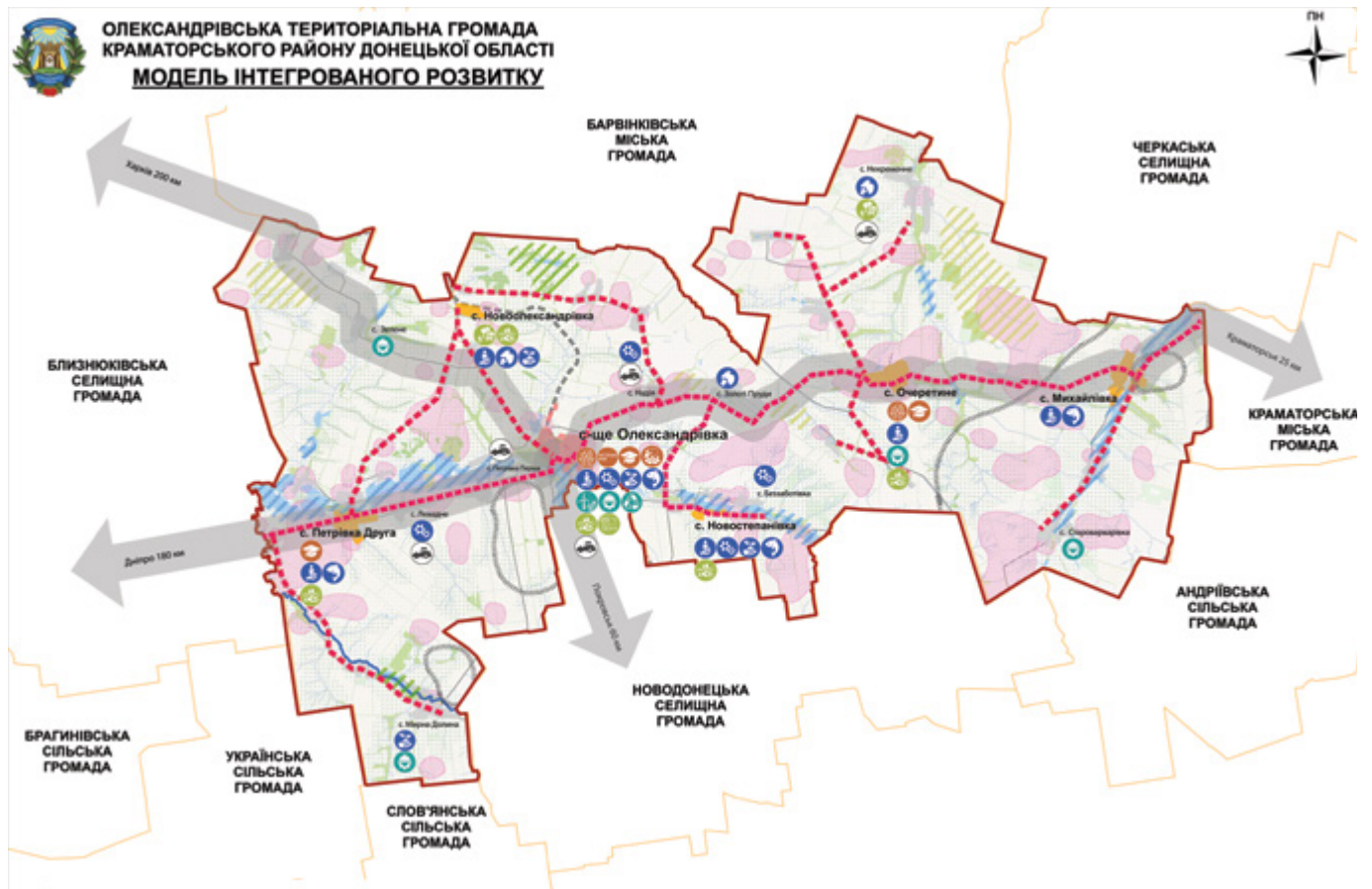
“
Програма сприяє розробленню Концепції інтегрованого розвитку, забезпечує глибоке опрацювання просторових рішень, міжсекторальну взаємодію та практичну орієнтацію на результат.
”

ВАСИЛЬ ЛУК'ЯНЧИКОВ,
секретар Олександрівської селищної ради

- ✓ Громада перейшла до якісного, сучасного планування розвитку території.
- ✓ Розробка Концепції інтегрованого розвитку, яка поєднує просторове планування, економічний розвиток та відновлення інфраструктури в єдину систему рішень.
- ✓ Посилено інституційну спроможність органу місцевого самоврядування, впроваджено сучасні підходи до прийняття управлінських рішень та міжсекторальної координації. Сформовано підґрунтя для підготовки якісних, обґрунтованих інвестиційних проєктів, орієнтованих на залучення зовнішнього фінансування.
- ✓ Отримані результати закладають основу для сталого, комплексного та просторово збалансованого відновлення громади.

Модель інтегрованого розвитку

Умовні позначення

Соціальний напрямок

- Соціальне житло
- Ветеранський простір
- Модернізація закладів освіти
- Інформаційно - просвітницький центр

Економічний напрямок

- Центр підтримки підприємств
- Розвиток локального виробництва
- Розвиток агровиробництва
- Розвиток тваринництва
- Розвиток риборозведення
- Пасовища
- Території економічної активності
- Сільськогосподарські території
- Поклади корисних копалин

Екологічний напрям

- Відновлювальні джерела енергетики
- Модернізація інженерних мереж
- Система поводження з ТПВ
- Блакитно - зелена мережа
- Зелені насадження
- Водойми
- Річки
- Очищення річки

Рекреація та історико - культурна спадщина

- Туристичний комплекс
- Рекреаційна зона
- Спортивний комплекс
- Туристичні локації
- Ареали розміщення пам'яток культури

Транспортна інфраструктура

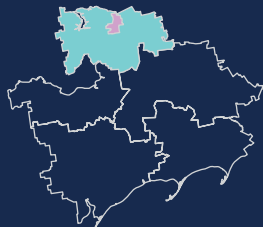
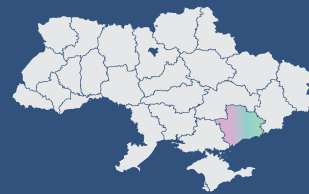
- Ремонт дорожнього покриття
- Головні зовнішні транспортні зв'язки
- Головні внутрішні транспортні зв'язки
- Автомобільні дороги
- Залізничні місцеві

Територіальний устрій

- Межі територіальної громади
- Межі суміжних громад
- Головний центр громади
- Субцентр громади
- Інші населені пункти

Модель інтегрованого розвитку відображає осі розвитку у системі взаємодії з м. Краматорськ, м. Харків і м. Дніпро та центри, субцентри, перспективні субцентри розвитку громади.

Павлівська сільська територіальна громада

Запорізька область
Запорізький район

с. Павлівське

Адміністративний центр громади

21

Населених пунктів

4 900 осіб

4 860 осіб

Населення громади
до повномасштабного
вторгнення (1.01.2022)

Населення громади,
включаючи ВПО
(1.01.2026)

169,8 км²

Площа

Узгодженість стратегічних документів

28 осіб на км²

Щільність населення

У громаді розроблено та впроваджується стратегія розвитку Павлівської сільської територіальної громади на період 2022-2027 рр.

159 795,3 тис. грн

Бюджет громади, включно
з трансфертами (2025)

Проєкт Стратегії розвитку, що оновлюється за підтримки Polaris, займає ключову роль у системі стратегічного планування громади. Він є оновленою версією діючої Стратегії, враховує актуальні виклики, зокрема наслідки війни, демографічні зміни, економічні, соціальні трансформації та потребу у відновленні й підвищенні стійкості громади.

1 113 осіб

Внутрішньо переміщені особи (1.01.2026)

Стратегія розвитку

Тип документа, який розробили
у партнерстві з Polaris

Контекст планування

Павлівська сільська територіальна громада є аграрною громадою з розвиненим земельним ресурсом і вигідним розташуванням поблизу обласного центру. Основними активами громади є сільськогосподарські угіддя, людський капітал, локальний бізнес та базова соціальна інфраструктура.

У найближчі 10 років ключовими чинниками розвитку стануть безпекова ситуація, демографічні зміни, відновлення економічної активності, модернізація інфраструктури та інтеграція ВПО. Демографічні тенденції характеризуються старінням населення та частковим відтоком молоді, що пов'язано з війною.

Повномасштабне вторгнення суттєво вплинуло на громаду: зросло навантаження на соціальну сферу через прийом ВПО, загострилися інфраструктурні проблеми, знизилась економічна активність. Водночас громада зберігає потенціал для розвитку аграрного сектору, переробки та локального підприємництва.

Ключові виклики

Безпека та мінування

Дефіцит бюджету

Демографічні ризики

Близькість до зони бойових дій стримує інвестиції та довгострокове планування.

Обмежені фінансові ресурси. Бюджет громади вимагає ефективнішого планування та залучення зовнішнього фінансування.

Відтік населення та старіння створюють дефіцит робочої сили.

Зношена інфраструктура

Інтеграція ВПО

Зношена інфраструктура потребує модернізації водопостачання, енергосистем та соціальних об'єктів.

Навантаження від ВПО. Значна кількість переселенців потребує житла, роботи та доступу до послуг.

Відновлення громади базується на посиленні стійкості, розвитку аграрної економіки та покращенні якості життя жителів.

Залучення громадськості

95+

Опитування мешканців та представників бізнесу

20

Робоча група за участі ключових стейкхолдерів

- ✓ Процес оновлення стратегії ґрунтувався на партисипативному підході. Головну роль відігравала робоча група з 20 осіб, до якої увійшли представники влади, бізнесу та громадськості.
- ✓ Для збору пропозицій було проведено опитування 83 жителів та 12 представників бізнесу. Протягом 2025–2026 рр. відбувалися стратегічні сесії, де обговорювали результати аналізу, SWOT-матрицю та сценарії розвитку.
- ✓ Експерти програми Polaris виступали посередниками між жителями і владою, забезпечуючи врахування потреб різних соціальних груп у проєкті документа.

Сценарії розвитку

Оптимістичний сценарій

Громада обрала оптимістичний сценарій, що базується на підвищенні фінансової спроможності та покращенні демографії. Він передбачає повернення молодих сімей і фахівців, це стимулюватиме бізнес та покращить якість послуг. Завдяки залученню грантів та інвестицій планується масштабна модернізація інфраструктури і розвиток агропереробки.

Песимістичний сценарій

Альтернативний песимістичний сценарій попереджає про скорочення населення на 19% до 2041 року за умови стагнації та відсутності зовнішньої підтримки. Обраний шлях спрямований на стале зростання через інновації в АПК, енергоефективність та зміцнення соціальної згуртованості.

Бачення розвитку

Створюємо простір гідного життя, де традиції Запорізького краю і природа стають основою сталого розвитку, підприємництва та згуртованості громади. Конкурентоспроможна, інвестиційно приваблива, фінансово незалежна, людиноорієнтована громада, у якій гармонійно поєднано високотехнологічну експортно-орієнтовану переробну та добувну промисловість, розвинене аграрне виробництво та традиційні промисли.

Стратегічні та операційні цілі

1 Стале економічне зростання

Покращення економічного благополуччя населення шляхом ефективного використання потенціалу громади та стимулювання агропереробки й підприємництва

- ✓ Підтримка місцевого бізнесу та інвесторів
- ✓ Формування нових просторів економічної активності
- ✓ Підтримка розвитку добувної промисловості
- ✓ Перехід до відновлювальної енергетики
- ✓ Формування туристичної спроможності громади

2 Розвинена інфраструктура, якість життя, партнерство

Покращення комфортного і безпечного життя населення шляхом сталого розвитку території та модернізації систем ЖКГ і доріг

- ✓ Розбудова інфраструктури комунальних послуг
- ✓ Покращення транспортної інфраструктури
- ✓ Збереження довкілля та природних ресурсів
- ✓ Благоустрій у громаді

3 Безпечна та згуртована громада

Згуртування громади на засадах людиноцентричного підходу, ефективної співпраці влади з жителями та інвестування у людський капітал

- ✓ Підвищення громадської безпеки
- ✓ Формування згуртованої та інклюзивної громади
- ✓ Формування ветеранської політики та системи соціальних послуг
- ✓ Розвиток культурного середовища
- ✓ Забезпечення якісної освіти

Ключові проєкти відновлення

■ Центр безпеки (с. Семененкове)

Реконструкція будівлі для об'єднання пожежної, поліцейської та медичної служб.

■ Модернізація ЦНАП (с. Павлівське)

Створення інклюзивного хабу з надання понад 200 видів послуг.

■ Водопостачання та водовідведення (с. Солоне)

Будівництво розподільчих мереж для забезпечення якісною водою.

■ Енергомодернізація амбулаторії (с. Солоне)

Встановлення сонячної електростанції та утеплення для системної допомоги.

■ Ветеранський простір (с. Солоне)

Облаштування хабу в будинку культури для реабілітації та адаптації захисників

Детальна інформація

Основні досягнення

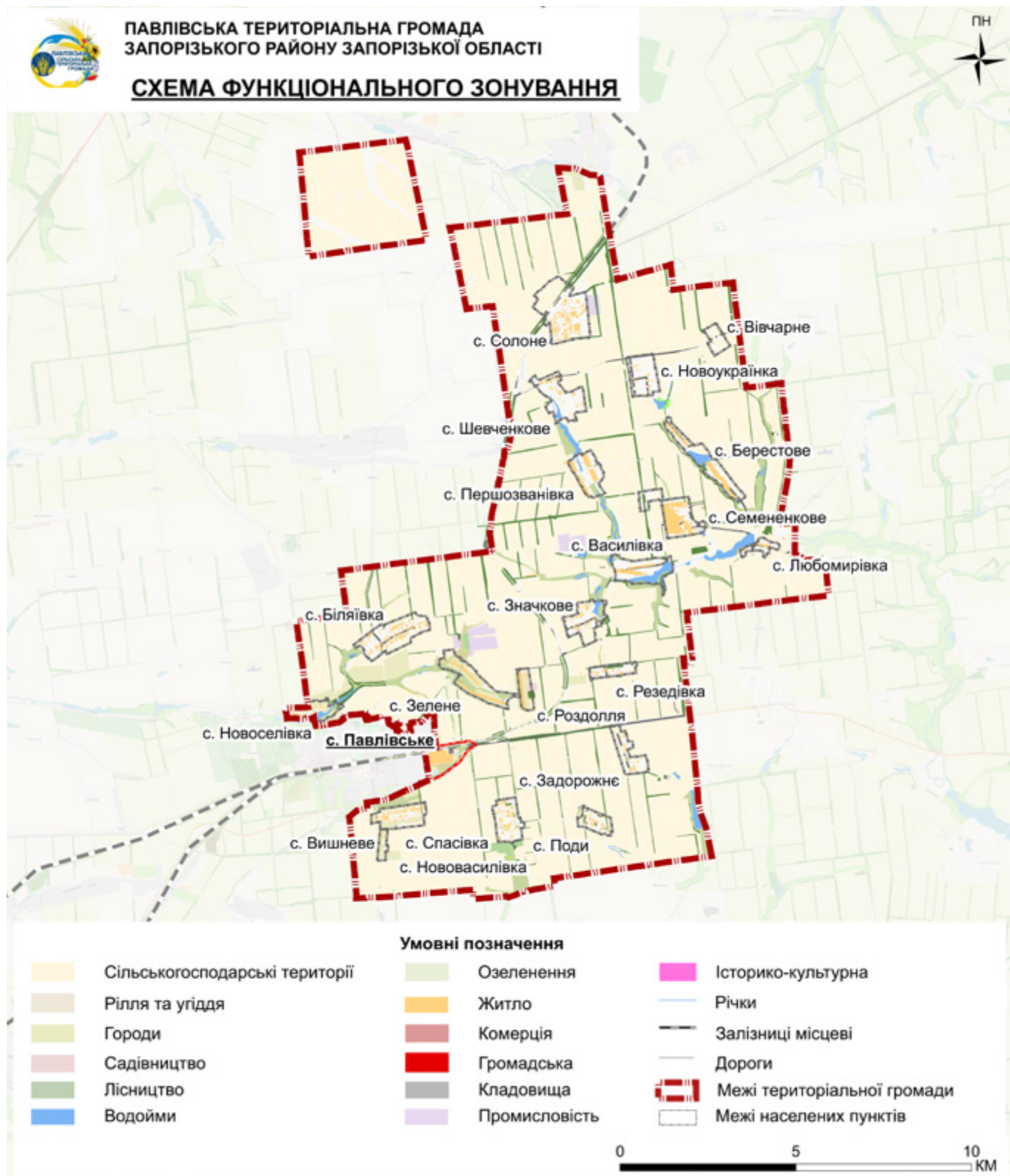
АНАТОЛІЙ КЛИМЕНКО,
голова Павлівської громади

Ми не лише оновили Стратегію, а й вибудували системний, послідовний підхід до відновлення та довгострокового розвитку громади. Ми отримали чітке бачення пріоритетів, інструменти для прийняття обґрунтованих рішень і впевненість у подальших кроках

Polaris

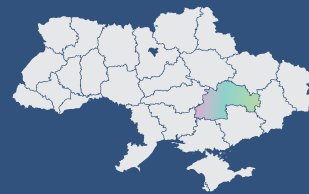
- ✓ **Розробка оновленої Стратегії розвитку до 2027 року.** Документ був підготовлений за сучасною методологією, що розглядає сталий розвиток та соціальну інтеграцію як основні принципи. Стратегія повністю узгоджена з Державною та Регіональною стратегіями, що відкриває громаді шлях до залучення державних ресурсів та міжнародної допомоги.
 - ✓ **Фахова експертна підтримка.** Експерти Polaris виступали посередниками між жителями та владою, опрацьовували результати обговорень та здійснювали фасилітацію стратегічних сесій протягом 2025-2026 року.
 - ✓ **Партисипативний підхід, залучення громадськості.** Провели опитування 83 жителів та 12 представників бізнесу. Ключову роль у розробці відіграла робоча група з 20 представників різних секторів. Це дало змогу легітимізувати спільний вектор розвитку громади незалежно від політичних чинників.
 - ✓ **Глибока аналітика та прогнозування.** Було проведено унікальне дослідження – демографічний прогноз до 2041 року, що включає песимістичний, середній та оптимістичний сценарії. Це допомогло громаді свідомо обрати оптимістичний сценарій розвитку, орієнтований на повернення молоді та інвестиції в агропереробку.
 - ✓ **Конкретний план заходів.** Результатом планування став перелік із 26 проєктів місцевого розвитку, серед яких 10 визначено як пріоритетні.
 - ✓ **Впровадження системи управління.** Розроблено дворівневу систему моніторингу та оновлення Стратегії (політичний та технічний рівні), а також створено спеціальний Комітет із впровадження Стратегії для координації дій влади, бізнесу та громади.
- Ці результати перетворили Стратегію із формального документа на живий інструмент управління, що ґрунтується на реальних потребах людей та професійних прогнозах.

Схема функціонального зонування

Функціональне зонування земель Павлівської громади відображає її виразну аграрну спеціалізацію, де переважну частину території займають рілля та сільськогосподарські угіддя. Селитебна структура громади сформована навколо адміністративного центру (с. Павлівське) та мережі сільських населених пунктів, що поєднують житлову забудову з громадськими та комерційними зонами. Промислові території та перспективні інвестиційні майданчики локалізовані переважно поблизу сіл Василівка, Семененкове та у південній частині громади. Транспортно-просторовий каркас базується на системі автомобільних доріг та залізничному сполученні, а природно-екологічну основу формують річки, водойми та лісові масиви.

Самарівська міська територіальна громада

Дніпропетровська область
Самарівський район

м. Самар

Адміністративний центр громади

1

Населених пунктів

36 км²

Площа

1910,64 осіб/км²

Щільність населення

1 060 720,8 тис. грн

Бюджет громади, включно
з трансфертами (2025)

9 475 осіб

Внутрішньо переміщені особи (1.01.2026)

Стратегія розвитку

Тип документа, який розробили
у партнерстві з Polaris

69 279 осіб 60 215 осіб

Населення громади
до повномасштабного
вторгнення (1.01.2022)

Населення громади,
включаючи ВПО
(1.01.2026)

Узгодженість стратегічних документів

У громаді розроблено та затверджено Програму соціально-економічного та культурного розвитку м. Самар на 2026 рік, близько 25 місцевих цільових програм за різними напрямками, а також середньостроковий план пріоритетних публічних інвестицій Самарівської міської територіальної громади на 2026–2028 рр.

У партнерстві з Polaris та підрядною організацією ТОВ «Межа Всесвіту» громада розробляє Стратегію розвитку. Стратегія виконує роль координаційного документа: вона не замінює існуючі програми, а формує єдину логіку їх розробки та реалізації. Зокрема, місцеві програми та інвестиційні плани мають бути узгоджені зі стратегічними цілями та пріоритетами, визначеними Стратегією.

Контекст планування

Самарівська міська територіальна громада — компактна урбанізована громада (36 км²) з високою щільністю населення (~1 900 осіб/км²) та функціями адміністративного і економічного центру району. Вигідне розташування поблизу м. Дніпро (25 км) і на перетині транспортних маршрутів формує її потенціал як логістичного та індустріального вузла. Економіка базується на промисловості та малому й середньому бізнесі з перспективами розвитку інновацій і креативних індустрій. Місто Самар історично було центром Самарської козацької паланки (з 1734 року) і є важливим осередком української козацької культури та народних традицій.

Ключові активи: розташування, промислова база, людський капітал, культурна спадщина та мальовничі ландшафти з багатою флорою і фауною. Визначальними факторами розвитку є близькість з Дніпром, трансформація економіки, демографія та рівень безпеки.

Населення скорочується і старіє, частково компенсується ВПО (11,6%), що лише частково стримує депопуляцію, прогнозується подальше зменшення його чисельності.

Повномасштабне вторгнення спричинило руйнування житла та критичної інфраструктури (особливо у 2022, 2024–2025 рр.), відтік кадрів та падіння бюджетних доходів. Зросла потреба в гуманітарній підтримці та заходах безпеки: від дефіциту укриттів до необхідності розвитку системи оповіщення і цивільного захисту.

Ключові виклики

- ✓ Основними викликами є війна та безпекова нестабільність, демографічний спад і відтік молоді, інтеграція великої кількості ВПО, висока щільність забудови (62%) при мінімальній частці лісів (менше 1%), відсутність офіційно встановлених меж територіальної громади та виклики, пов'язані з зношеністю і навантаженням на інфраструктуру.
- ✓ Висока централізація систем життєзабезпечення в поточних умовах створює додаткову вразливість. Умови війни підсилюють потребу у зміцненні безпеки та підвищенні загальної стійкості громади.
- ✓ Інфраструктурні проблеми включають зношеність мереж, залежність від єдиного водогону та нестачу укриттів у закладах освіти і медицини.
- ✓ Екологічні ризики пов'язані із забрудненням річки Самара та концентрацією промислових об'єктів у межах міста.
- ✓ Економічні виклики проявляються через обмежену кількість робочих місць, тіньову зайнятість і відтік кадрів. Через високу щільність забудови промисловий сектор практично не має простору для розширення, тому єдиним варіантом розвитку є модернізація існуючих потужностей.
- ✓ Також викликом є близькість до Дніпра та ризик перетворення громади на «спальний район» великого міста.

Залучення громадськості

609

Опитування мешканців та представників бізнесу

- ✓ До розробки були залучені різні стейкхолдери: представники влади, освітяни, медики, громадськість та невелика кількість представників бізнесу. Онлайн-анкетування охопило жителів, представників бізнесу та співробітників Самарівської міської ради для врахування потреб і очікувань. Усього було опитано 589 жителів міста та 18 представників ОМС. Водночас від представників бізнесу отримано лише 2 заповнені анкети.

2

Стратегічні сесії

- ✓ Також було проведено 2 стратегічні сесії і низка засідань робочої групи та зустрічі команд, де формувалися сценарії розвитку, цілі й пріоритети.

Сценарії розвитку

Сценарії розвитку Самарівської громади побудовані на двох ключових трендах: рівні відтоку кадрів та темпах інтеграції України в ЄС. На перетині цих осей було докладно опрацьовано два найбільш ймовірні сценарії. Вони не є прогнозом у вузькому розумінні, а слугують інструментом стратегічного мислення: допомагають завчасно визначити ризики, можливості та необхідні управлінські рішення.

«Острів без припливу»

Сценарій передбачає низьку євроінтеграцію та високий відтік населення. Це веде до демографічного спаду, кадрового дефіциту та стагнації економіки, зі зниженням якості послуг і бюджетної спроможності

«Перехідний вузол»

Сценарій передбачає активну інтеграцію до ЄС. Громада отримує можливості модернізації економіки, залучення інвестицій, розвитку бізнесу та підвищення якості соціальних і інфраструктурних послуг.

Обидва сценарії підкреслюють спільний виклик – необхідність утримання населення та підвищення якості життя як ключового пріоритету розвитку.

Бачення розвитку

До 2034 року Самар стає містом, де хочеться жити, працювати й витратити гроші.

Безпечне, відновлене після війни місто з живою промисловістю, роботою для молоді та зручним повсякденним життям: якісною водою, надійним транспортом, безпечними школами й садочками. Місто, де підприємець може будувати бізнес, ветеран – повернутись до мирного життя, а сім'я – планувати майбутнє.

Самарівська громада досягає цього через три взаємопов'язані пріоритети:

- ✓ стійка й безпечна інфраструктура як основа щоденного комфорту;
- ✓ конкурентоспроможна економіка на базі промислового потенціалу, малого бізнесу та інновацій;
- ✓ розвиток людського капіталу через сучасну освіту та медицину, живу культурну ідентичність, активну участь громадян.

Стратегічні та операційні цілі

1

Конкурентоспроможна економіка та інноваційний розвиток

- ✓ Модернізація промислових підприємств та стимулювання інноваційної діяльності
- ✓ Підтримка креативних індустрій та промоція місцевої культурної ідентичності
- ✓ Розвиток культури гостинності, туристичних продуктів і сервісів
- ✓ Створення сприятливих умов для мікро-, малого та середнього підприємництва
- ✓ Підвищення спроможності громади залучати інвестиції та впроваджувати проєкти розвитку

2

Розвиток людського капіталу та підвищення якості життя

- ✓ Забезпечення доступу до якісної, високотехнологічної, пацієнтоорієнтованої медицини
- ✓ Створення умов для повернення ветеранів до цивільного життя, інтеграції ВПО та підтримки вразливих категорій населення
- ✓ Розвиток сучасного освітнього, спортивного та культурного простору
- ✓ Цифрова трансформація для ефективного управління розвитком громади
- ✓ зміцнення місцевої демократії та розширення інструментів громадської участі

3

Безпека та стійкість міської інфраструктури

- ✓ Посилення системи цивільного захисту та розбудова мережі захисних споруд
- ✓ покращення благоустрою і розвиток дорожньо-транспортної інфраструктури
- ✓ підвищення енергоефективності, енергозбереження й енергонезалежності
- ✓ забезпечення якісного водопостачання та водовідведення
- ✓ впровадження сталої системи управління відходами

Ключові проєкти відновлення

■ Побудова нового автономного водозабору та станції водопідйому з магістральним водогоном для міста Самар

Проєкт спрямований на забезпечення водної автономії Самарівської громади, яка нині повністю залежить від єдиного зношеного водогону «Дніпро – Самар» із втратами до 32% та високими ризиками аварій. Передбачається створення власної системи водозабезпечення: будівництво глибоких свердловин, нової магістралі, насосних станцій і резервуарів води, а також впровадження енергоефективних (СЕС, частотне регулювання) та цифрових (SCADA) рішень. Проєкт дасть змогу зменшити втрати води, стабілізувати тарифи й забезпечити надійне водопостачання в умовах криз і воєнних ризиків.

Детальна інформація

■ Проєкт «Мікрорайон Самар»

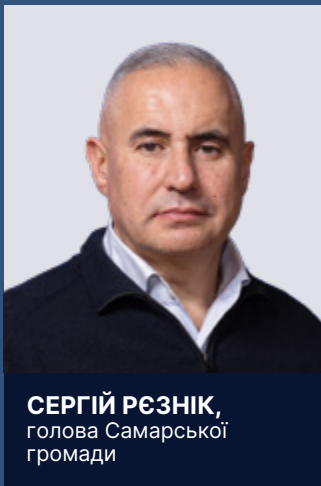
Передбачає створення інноваційного мікрорайону «Самар» площею 145 га, де сучасна забудова гармонійно інтегрована в рекреаційне середовище. Основою планування є розгалужена мережа парків і бульварів площею 52 га, що забезпечують кожному кварталу прямий доступ до природи та річки. Район спроектований за принципом інклюзивності та пішохідної доступності, поєднує зручну транспортну логістику з активним озелененням територій. Житловий сектор (650 000 м²) включає як багатоповерхові будинки, так і затишне котеджне містечко, що оточують центральну школу та дитячі садки. Потужна комерційна зона (понад 150 000 м²) із торговими центрами, ресторанами та спортивними майданчиками створює автономний простір для життя, роботи й відпочинку. Цей мікрорайон має стати унікальним місцем тяжіння, яке залучатиме жителів та гостей з усієї країни.

■ Індустріальний парк «Самар»

Це сучасна промислова екосистема площею 80 га, орієнтована на розвиток переробної галузі, логістики та «зеленої» енергетики. Проєкт пропонує інвесторам готовий майданчик із підведеними інженерними мережами, зонуванням під різні типи виробництва та повним пакетом державної підтримки. Стратегічне розташування та інтеграція парку в національні логістичні маршрути забезпечить бізнесу швидкий старт і вихід на міжнародні ринки. Реалізація парку є ключовим інструментом економічного зростання громади, що гарантує створення нових робочих місць та стабільні податкові надходження.

Основні досягнення

СЕРГІЙ РЕЗНИК,
голова Самарської громади

Підтримка, отримана від Polaris, є надзвичайно важливою для нашої громади, особливо в умовах воєнного часу та обмежених ресурсів. Вона допомагає нам не лише реагувати на поточні виклики, а й системно підходити до відновлення, формуючи чітке бачення майбутнього розвитку громади. Стратегічне та просторове планування є ключовими інструментами для забезпечення сталого розвитку, ефективного використання територій і залучення інвестицій. Завдяки такій підтримці ми маємо можливість приймати більш обґрунтовані рішення та створювати комфортне, безпечне і сучасне середовище для наших жителів

Для нас це був не просто процес розробки Стратегії, це була можливість навчитися стратегічно мислити та впевнено рухатися вперед. Ми навчилися краще слухати й чути один одного, знаходити спільні рішення та працювати як команда. Плануємо в подальшому використовувати цей досвід для розвитку та добробуту нашої громади. Бажаємо команді Polaris енергії, натхнення і нових звершень. Нехай ваша підтримка й надалі допомагає громадам впевнено рухатися вперед і досягати відчутних результатів

Робоча група з розробки Стратегії розвитку Самарівської громади

- ✓ Трансформація стратегічного планування з формального процесу у дієвий інструмент.
- ✓ Створення Стратегії розвитку за міжнародними стандартами, яка стала для громади офіційним «паспортом довіри», що гарантує іноземним інвесторам та донорам прозорість, прогнозованість і професіоналізм у реалізації інвестиційних проєктів.

Функціональне зонування

Карта зонування є точкою відліку для стратегічного планування та просторовою основою розвитку громади. Вона відображає існуючий каркас території, визначає граничні межі та вказує на потенційні можливості, у межах яких планується майбутнє громади і будуть розгортатися проекти відновлення.

Умовні позначення

▭ Межа громади

Автомобільні дороги

— Обласного значення

— Регіонального значення

— Головні вулиці населених пунктів

— Доріжки для пішоходів, тротуари

— Звичайні вулиці/провулки

— Місцевого значення

— Мережа європейських автошляхів

— Польові

— Службові проїзди

— Стежки (тропи)

..... Залізничні колії

Зонування території

Функціональні зони

— Виробничі зони

— Водні поверхні

— Громадські зони

— Житлові зони

— Зони інженерної інфраструктури

— Зони транспортної інфраструктури

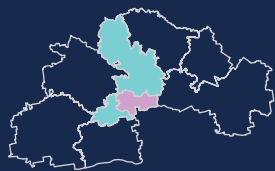
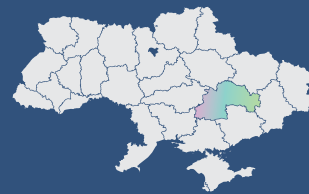
— Комунально-складські зони

— ландшафтно-рекреаційні зони

— Сільськогосподарські зони

— Спеціальні зони

Солонянська селищна територіальна громада

Дніпропетровська область
Дніпровський район

с-ще Солоне

Адміністративний центр громади

51

Населених пунктів

24 537 осіб 25 539 осіб

Населення громади до повномасштабного вторгнення (1.01.2022)

Населення громади, включаючи ВПО (1.01.2026)

21,2 км²

Площа

1910,64 осіб/км²

Щільність населення

Узгодженість стратегічних документів

У громаді розроблено та впроваджується:

Стратегія розвитку Солонянської селищної територіальної громади на 2022–2027 рр.

План заходів з реалізації Стратегії розвитку громади

Комунікаційна стратегія Солонянської громади

343 276 тис. грн

Бюджет громади, включно з трансфертами (2025)

1 757 осіб

Внутрішньо переміщені особи (1.01.2026)

Завдання на Комплексний план

Тип документа, який розробили у партнерстві з Polaris

Комплексний план просторового розвитку території громади займає важливе місце серед існуючих стратегічних документів та є наступним етапом еволюції стратегічного планування громади. Завдання на Комплексний план є наступним кроком в цьому процесі.

Контекст планування

Солонянська територіальна громада розташована у південній частині Дніпровського району Дніпропетровської області, у безпосередній близькості до м. Дніпро, що забезпечує її інтеграцію в агломераційні, трудові та економічні процеси регіону. Громада має вигідне транспортно-логістичне розташування, через її територію проходить автомобільна траса державного значення Н-08, залізничне сполучення, а також є доступ до річки Дніпро. Це створює значний потенціал для розвитку мультимодальної логістики.

Економічна база громади має аграрну спеціалізацію з домінуванням родючих чорноземів та високою часткою сільськогосподарських угідь. Перспективними є розвиток переробної промисловості, логістики й малого підприємництва.

Чисельність населення має тенденцію до старіння та природного скорочення, частково компенсованого припливом внутрішньо переміщених осіб (6,5%). Прогнози свідчать про подальше зменшення кількості населення та зростання демографічного навантаження.

До ключових ресурсів громади належать вигідне географічне розташування, земельні ресурси, людський потенціал, транспортна інфраструктурна близькість до великого обласного центру. Вирішальними для розвитку будуть диверсифікація економіки, розвиток логістики, залучення інвестицій, відновлення інфраструктури та збереження людського капіталу.

Ключові виклики

- ✓ Громада стикається з комплексом інфраструктурних, демографічних та економічних викликів. Одним із ключових є високий рівень зношеності інженерної інфраструктури, зокрема систем водопостачання та водовідведення, що впливає на якість послуг і комфорт проживання. Значні територіальні диспропорції та розосереджена система розселення ускладнюють доступ до базових послуг і підвищують витрати на їх забезпечення.
- ✓ Демографічна ситуація характеризується старінням населення та прогнозованим скороченням його чисельності, що створює додаткове навантаження на соціальну сферу і ринок праці. Економіка громади залишається недостатньо диверсифікованою та залежною від аграрного сектору, що обмежує створення робочих місць.

Додатковими викликами є наслідки війни, зокрема навантаження на інфраструктуру, пошкодження окремих об'єктів та потреба у відновленні й підвищенні стійкості території.

Залучення громадськості

521

Опитування мешканців та представників бізнесу

- ✓ У процесі розроблення документа застосовано кілька інструментів залучення громадськості. Проведено онлайн-опитування жителів і підприємців (500 жителів та 21 підприємець), що допомогло зібрати інформацію про проблеми та пріоритети розвитку. Сформовано робочу групу і проведено серію засідань з обговорення результатів аналізу та SWOT.

34

Робоча група за участі ключових стейкхолдерів

- ✓ Ключовим етапом стала стратегічна сесія з громадським обговоренням завдання, у якій взяли участь 34 особи. Також було організовано відкритий збір пропозицій, за результатами якого отримано 1 офіційну пропозицію.

Сценарії розвитку

У громаді було розроблено чотири сценарії, що поєднують два ключові чинники: енергетичну спроможність та демографічну динаміку. Під час стратегічної сесії для подальшого доопрацювання учасники обрали два.

Енергетична бідність, підвищення тарифів на ресурси та покращення демографічної ситуації, притік молоді

Сценарій передбачає зростання населення за умов енергетичної залежності та високого тарифного навантаження, що створює ризики перевантаження інфраструктури.

Децентралізація енергетики, посилення енергетичної незалежності та погіршення демографічної ситуації, відтік молоді

Сценарій передбачає розвиток енергонезалежності та відновлювальних джерел енергії в умовах демографічного спаду, із концентрацією послуг у центрі та субцентрах.

Обидва сценарії були доповнені пропозиціями щодо розвитку економіки, інфраструктури, рекреації та екологічних заходів.

Бачення розвитку

Солонянська громада – громада із вдалим географічним розташуванням, яка раціонально використовує природні ресурси, з оптимальною планувальною структурою, націлена на підвищення енергоефективності, децентралізації енергетики, де люди отримують якісні послуги і мають високу якість життя.

Стратегічні напрямки розвитку

Солонянська територіальна громада визначила стратегічні напрямки розвитку

1

Економіка, підприємництво, земельні відносини, інженерна та транспортна інфраструктура

- ✓ У межах економічного напрямку передбачено формування територій для розміщення підприємств, розвитку аграрного виробництва (тваринництво, теплиці, садівництво), логістики та придорожньої інфраструктури вздовж траси Н-08, а також впровадження відновлюваної енергетики

2

Соціальна сфера та соціальний захист

- ✓ Соціальний напрям охоплює розвиток соціального житла, медичних і освітніх закладів, спортивної та інклюзивної інфраструктури, створення реабілітаційних центрів і просторів для молоді

3

Рекреація та історико-культурна спадщина

- ✓ Рекреаційний напрям передбачає розвиток туристичної інфраструктури, парків, спортивних і водних активностей

4

Екологія

- ✓ Екологічний напрям включає озеленення, рекультивуацію сміттєзвалищ, очищення водних об'єктів та розвиток відновлювальних джерел енергії

Ключові проєкти відновлення

■ Модернізація системи водопостачання та водовідведення Солонянської громади

Проєкт модернізації системи водопостачання та водовідведення спрямований на розв'язання критичних проблем якості води, зношеності інфраструктури та надійності надання послуг. Передбачається реконструкція ключових об'єктів – очисних споруд, насосних і фільтрувальних станцій, а також оновлення магістральних трубопроводів.

Реалізація проєкту допоможе зменшити втрати води, підвищити якість очищення та стабільність водопостачання, а також знизити екологічні ризики, пов'язані зі скиданням неочищених стоків. Проєкт не охоплює всю територію громади, однак забезпечить суттєве покращення якості послуг для більшості населення та створить основу для подальшої модернізації системи.

Детальна інформація

■ Підвищення енергоефективності та кліматичної стійкості лікарні

Проєкт передбачає комплексну модернізацію будівель Солонянської лікарні з акцентом на підвищення енергоефективності та кліматичної стійкості. Включає утеплення корпусів, оновлення інженерної інфраструктури та впровадження систем енергомоніторингу. Реалізація дасть змогу зменшити споживання енергії, покращити умови для пацієнтів і роботи персоналу та забезпечити стабільну роботу лікарні.

■ Енергоефективна модернізація вуличного освітлення

Проєкт передбачає модернізацію системи зовнішнього освітлення у 51 населеному пункті громади зі встановленням LED-світильників та оновленням інфраструктури. Це допоможе суттєво знизити споживання електроенергії, покращити якість освітлення та підвищити безпеку, а також зміцнити енергетичну стійкість громади.

Основні досягнення

МИХАЙЛО КОПЕЙКО,
голова Солонянської громади

Солонянська громада перейшла від реагування на виклики до комплексного управління розвитком. Для нас важливо не лише відновлювати інфраструктуру, а формувати якісне середовище для життя людей на роки вперед. Завдяки експертній допомозі ми отримали інструменти сучасного просторового планування, що допомагають приймати зважені рішення, залучати інвестиції та забезпечувати сталий розвиток громади навіть в умовах воєнних викликів

Ми вибудували логіку розвитку громади – від стратегічного бачення до конкретних проєктів. Ми отримали практичні інструменти інтегрованого планування, які вже використовуємо у щоденній управлінській роботі

ЕДВАРД ШТОГРІН,
заступник селищного голови з питань діяльності виконавчих органів

Було важливо, що жителів реально залучили до обговорення майбутнього громади. Ми бачимо, що думка людей враховується, а планування розвитку відбувається відкрито і зрозуміло

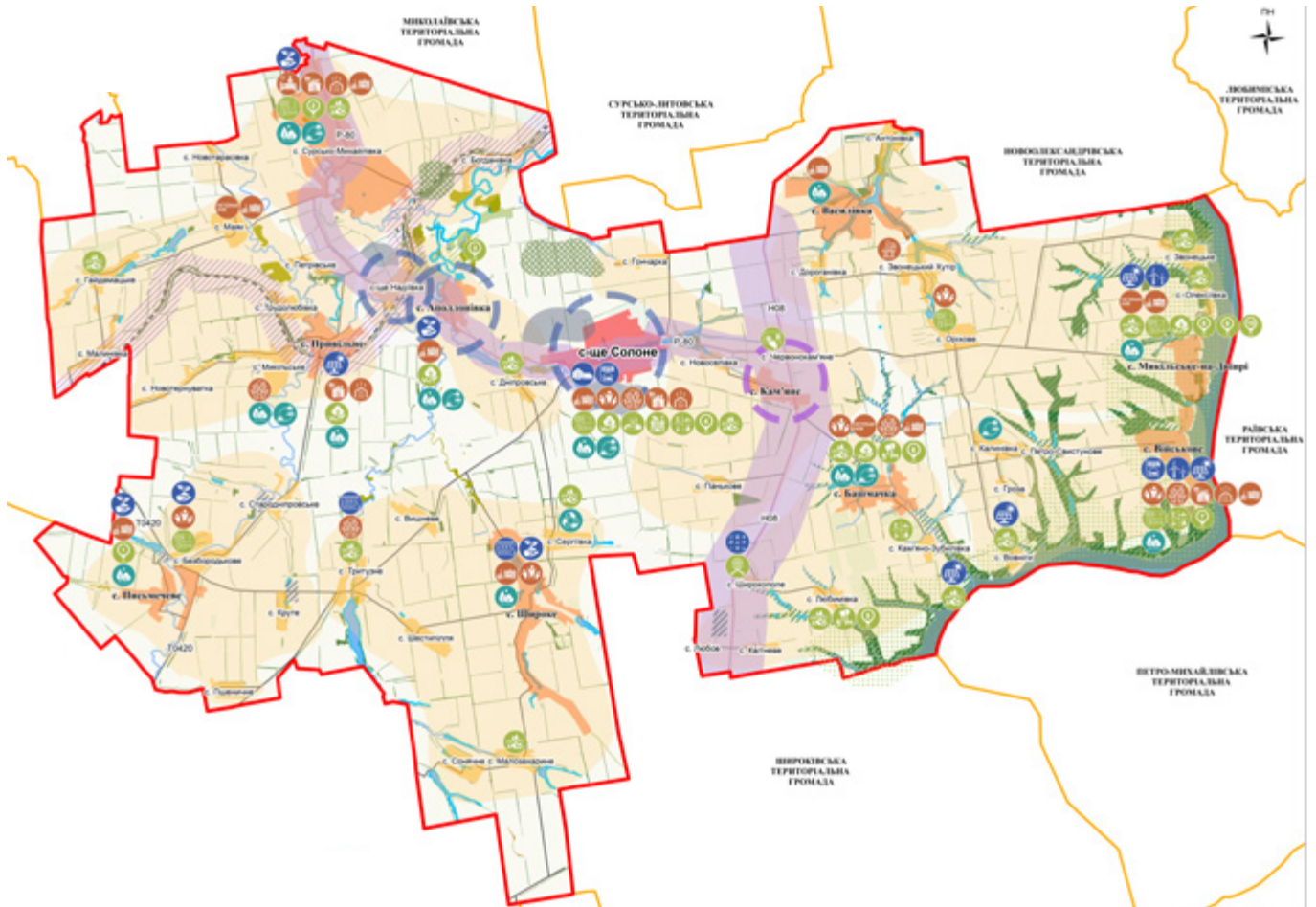
КСЕНІЯ АЛЕКСЕЄНКО,
голова Молодіжної ради, учасниця Робочої групи

- ✓ Солонянська громада перейшла до системного підходу в плануванні відновлення та розвитку території.
- ✓ Розроблення Комплексного плану просторового розвитку громади на основі інтегрованого підходу, який поєднує просторове планування, економічний розвиток, соціальну інфраструктуру та екологічну сталість.
- ✓ Структурування інвестиційних потреб і формування портфеля проєктних ідей, готових до подальшого залучення зовнішнього фінансування.
- ✓ Проведено серію стратегічних і робочих сесій із залученням жителів, старост і старостинських округів, бізнесу та громадських організацій, що посилює участь громадськості у прийнятті рішень.
- ✓ Підвищення професійної спроможності працівників органу місцевого самоврядування у сфері просторового планування, стратегічного управління та підготовки інвестиційних проєктів відповідно до європейських стандартів.

Модель інтегрованого розвитку

Модель інтегрованого розвитку Солонянської територіальної громади, спрямована на посилення ролі адміністративного центру як ключового ядра розвитку, із формуванням мережі субцентрів, ефективним використанням аграрного потенціалу та раціональним використанням ресурсів громади.

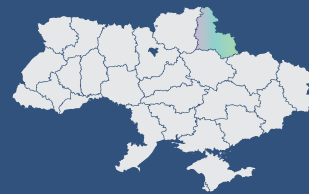
У структурі території виділено адміністративний центр (с-ще Солоне) як основне ядро, мережу субцентрів у сільських населених пунктах, а також зони економічної активності, зокрема вздовж транспортної осі Н-08 із концентрацією у селах Василівка, Башмачка та прилеглих територіях.

Транспортно-просторовий каркас формує основні зв'язки в межах громади та із сусідніми територіями.

Також відображено розміщення соціальної інфраструктури, рекреаційних і туристичних територій, зокрема вздовж річкових долин, природно-екологічний каркас і зони екологічних заходів.

Хмелівська сільська територіальна громада

Сумська область
Роменський район

с. Хмелів

Адміністративний центр громади

25

Населених пунктів

5 705 осіб

Населення громади до повномасштабного вторгнення (1.01.2022)

5 600 осіб

Населення громади, включаючи ВПО (1.01.2026)

388,2 км²

Площа

14,03 осіб/км²

Щільність населення

93 260,7 тис. грн

Бюджет громади, включно з трансфертами (2025)

У Хмелівській громаді розроблено та імплементується План відновлення й розвитку громади, який визначає першочергові потреби, ключові заходи з відновлення інфраструктури, підтримки населення та стабілізації місцевої економіки в умовах сучасних викликів.

560 осіб

Внутрішньо переміщені особи (1.01.2026)

Розробляється Стратегія розвитку громади та проводиться Стратегічна екологічна оцінка (СЕО). Це надзвичайно важливий крок переходу від реагування до системного, довгострокового планування.

Стратегія розвитку

Тип документа, який розробили у партнерстві з Polaris

Контекст планування

Хмелівська сільська територіальна громада є невеликою аграрною громадою Сумської області, що об'єднує 25 населених пунктів із населенням близько 5,6 тис. осіб.

Громада характеризується низькою щільністю населення, дисперсною системою розселення та залежністю від сільського господарства як основи економіки.

Важливою особливістю є вигідне розташування поблизу м. Ромни та наявність транспортного сполучення, що створює потенціал для економічної інтеграції й розвитку підприємницької діяльності.

Громада має значний природний ресурсний потенціал (родючі ґрунти, лісостепова зона) та сильний соціальний капітал, зокрема високий рівень самоорганізації й розвиток волонтерства під час війни.

Ключові виклики

- ✓ Громада стикається з комплексом інфраструктурних, демографічних та економічних викликів. Одним із ключових є високий рівень зношеності інженерної інфраструктури, зокрема систем водопостачання та водовідведення, що впливає на якість послуг і комфорт проживання. Значні територіальні диспропорції та розосереджена система розселення ускладнюють доступ до базових послуг і підвищують витрати на їх забезпечення.
- ✓ Демографічна ситуація характеризується старінням населення та прогнозованим скороченням його чисельності, що створює додаткове навантаження на соціальну сферу і ринок праці. Економіка громади залишається недостатньо диверсифікованою та залежною від аграрного сектору, що обмежує створення робочих місць.

Додатковими викликами є наслідки війни, зокрема навантаження на інфраструктуру, пошкодження окремих об'єктів та потреба у відновленні й підвищенні стійкості території.

Залучення громадськості

30

Учасників стратегічних сесій

- ✓ Залучення громадськості до розробки Стратегії здійснювалося через поєднання офлайн та онлайн інструментів. Проведено засідання робочої групи за участі близько 30 учасників, включаючи представників громади, органів місцевого самоврядування та експертів.

5+

Зібрано пропозицій для проекту

- ✓ Організовано онлайн-зустрічі зі старостами, посадовцями та підприємцями, а також додано серію публічних оголошень і збір пропозицій через офіційний сайт та соціальні мережі. Додатково ініційовано збір ідей серед молоді. Такий підхід забезпечив ширше охоплення стейкхолдерів та інтеграцію різних груп населення у процес стратегічного планування.

Сценарії розвитку

У процесі планування було визначено два ключові тренди, що формують майбутнє громади: темпи євроінтеграції України – швидкий або повільний вступ до ЄС; безпековий контекст – перебування громади у зоні бойових дій або в тилу.

Комбінація цих трендів дала можливість сформувати чотири альтернативні сценарії розвитку громади. Для подальшої роботи було обрано два сценарії:

Затримка вступу до ЄС + зона бойових дій

Обрали як ризиковий сценарій, що враховує погіршення демографічної ситуації, згортання економічної активності та необхідність фокусування на базовій стійкості

Швидкий вступ до ЄС + тилова територія

Обрали як цільовий сценарій розвитку, орієнтований на залучення інвестицій, модернізацію інфраструктури, розвиток переробки, послуг та інтеграцію у європейський простір

Бачення розвитку

Хмелівська громада у майбутньому – це сучасна, безпечна, екологічно чиста громада з потужним людським потенціалом, розвиненою інфраструктурою, виробництвом, якісними послугами та цифровим управлінням, розвитком туризму, де люди живуть комфортно, працюють ефективно і впевнено рухаються шляхом європейської інтеграції.

Стратегічні цілі

Стратегія розвитку громади базується на трьох стратегічних цілях

1

Економічно розвинена та безпечна громада

- ✓ Інвестиційно приваблива, безпечна громада із сучасною інфраструктурою

2

Соціальна та комфортна для проживання громада

- ✓ Якісне життя та комфортні умови для гармонійного проживання, інклюзивне та дружнє до жителів громади середовище

3

Стала та екологічно чиста громада

- ✓ Сталий розвиток та ефективне управління, екологічна безпека та охорона навколишнього природного середовища

Ключові проєкти відновлення

■ Оновлення систем водопостачання Хмельівської громади з енергонезалежністю та очищенням

Проєкт передбачає комплексну модернізацію систем централізованого водопостачання із впровадженням енергоефективних та автономних рішень. Заплановано модернізацію 21 свердловини, встановлення сонячних електростанцій для живлення насосів, впровадження систем очищення та знезалізнення води, а також автоматизацію управління (диспетчеризація). Додатково передбачено розвиток мереж у селах Харченки та Ярове, встановлення пожежних гідрантів і резервуарів. Реалізація проєкту забезпечить стабільний доступ до якісної питної води, зменшить енергозалежність, підвищить екологічну безпеку та створить основу для подальшого інфраструктурного розвитку громади.

Детальна інформація

■ Енергоефективне тепличне господарство КП «Хмельів-Агро»

Передбачає створення сучасного цілорічного тепличного комплексу площею 4 000 м² для вирощування овочевої та квіткової продукції. Комплекс буде оснащений системою опалення на щепі, крапельним поливом, LED-досвіткою, автоматизованим клімат-контролем, сонячною електростанцією та системою збору дощової води. У результаті буде створено 12–15 постійних та до 15 сезонних робочих місць. Проєкт підвищує продовольчу безпеку, створює додану вартість у громаді та забезпечує окупність протягом 5–8 років.

■ Чиста та енергонезалежна громада: система переробки деревної біомаси

Проєкт спрямований на створення повноцінної системи енергетичної самодостатності через переробку деревної біомаси. Передбачено модернізацію обладнання і збільшення виробництва щепи з 500 м³ до 12 000 м³ на рік. Основою стане використання місцевої сировини (кладовища, лісосмуги, агровідходи, співпраця з лісгоспом) та створення мобільного заготівельного підрозділу. Це дасть змогу відмовитися від закупівлі дров, зменшити витрати бюджету, покращити екологічний стан територій і впровадити програму підтримки вразливих груп через забезпечення паливом. Також передбачено розвиток міжмуніципальної співпраці та надання послуг сусіднім громадам.

Основні досягнення

ПЕТРО ПАНЧЕНКО,
голова Хмельівської громади

Громада перейшла від реагування на виклики до системного планування майбутнього. Ми не лише працюємо над Стратегією розвитку, а й формуємо нову культуру управління – більш зважену, аналітичну, орієнтовану на результат. Спільна робота вже сьогодні дає відчутні результати і формує сильнішу, спроможнішу громаду на майбутнє

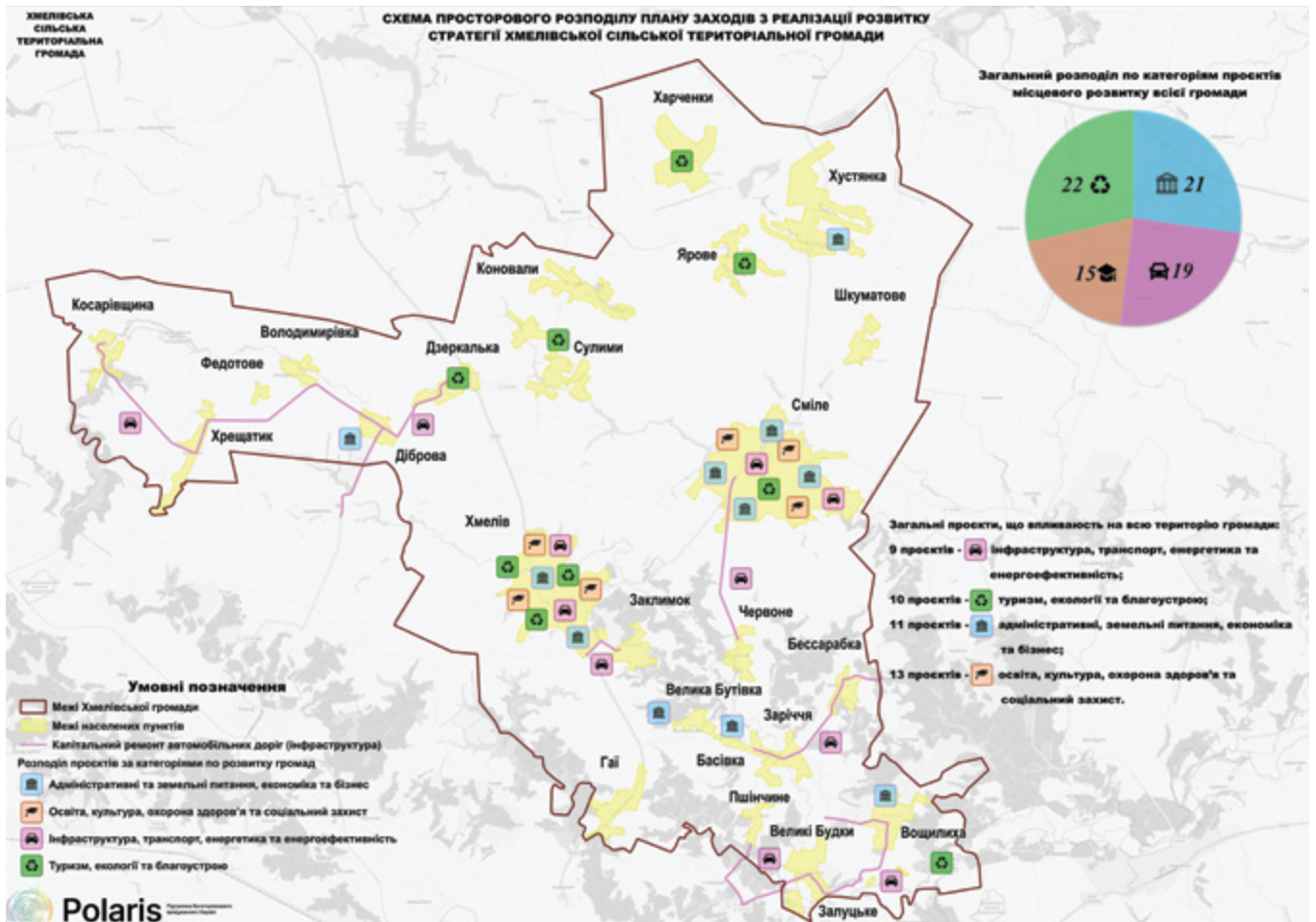
Важливим для громади є впровадження сучасних підходів до стратегічного планування відповідно до вимог чинного законодавства України. У процесі співпраці ми не лише розробляємо стратегічні документи, а й підвищуємо професійну спроможність команди через участь у навчальних заходах, тренінгах та форумах. Це допоможе ретельніше й обґрунтованіше приймати управлінські рішення. Важливо, що враховуються принципи сталого розвитку і потреби громади. Такий підхід створює надійну основу для ефективного та системного розвитку

НАТАЛІЯ БАЛЮРА,
перший заступник сільського голови

- ✓ Запуск системної роботи над Стратегією розвитку громади, що забезпечило структурований підхід до планування, визначення пріоритетів і формування бачення майбутнього.
- ✓ Проведення Стратегічної екологічної оцінки (СЕО), яка допомогла інтегрувати екологічні аспекти у розвиток громади.
- ✓ Підвищилась інституційна спроможність: команда отримала нові знання, покращилась якість управлінських рішень і сформувався чітке розуміння пріоритетів.
- ✓ Відбулося узгодження стратегічних документів, зокрема інтеграція Плану відновлення, та розширилось залучення стейкхолдерів до процесу планування.

Схема просторового розміщення проєктів та заходів

Карта відображає просторове розміщення пріоритетних проєктів і заходів розвитку на території Хмельівської громади. Проєкти згруповані за основними напрямками: інфраструктура та енергетика, економіка і управління, соціальна сфера, а також екологія і туризм.

Основна частина проєктів зосереджена у адміністративному центрі та більших населених пунктах, а також уздовж ключових транспортних зв'язків.

Водночас частина проєктів має загально-громадський характер і не прив'язана до конкретної локації, оскільки впливає на всю територію громади або потребує уточнення місця реалізації на наступних етапах планування.

Про обкладинку

Обкладинка цієї публікації та обкладинка публікації Бриф «Підтримка децентралізації в Україні через відновлення на місцевому рівні» утворюють диптих: чорні тріщини першої публікації перетворюються на золоті шви другої. Візуальна концепція натхненна кінцугі — японським мистецтвом відновлення кераміки, у якому тріщини не приховують, а підкреслюють золотом. Ця метафора відображає ідею відновлення на місцевому рівні: відновлення — це не повернення до минулого стану, а усвідомлене переосмислення того, що і як відбудовується. Саме громади та області є рушіями цього процесу — не як пасивні отримувачі допомоги, а як ті, хто безпосередньо формує майбутнє відновлення.

